

CRIMEAN TATAR

in the Crimean Tatar language

Avropa insan aqları Konventsıyası

European Convention on Human Rights

**Європейська
Конвенція
з прав людини
кримськотатарською**

УДК 341.645(4):342.7=512.19

Є24

Європейська Конвенція з прав людини кримськотатарською /

Переклад з англійської мови. – Київ, ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр», 2021— 116 с.

ISBN 978-617-95190-1-7

Колектив перекладачів:

Зера Бекірова, Бекір Мамутов,
Мурат Юнусов, Шевкет Юнусов.

Юридичний консультант:

Борис Бабін

Це видання є перекладом Конвенції про захист прав людини та основних свобод кримськотатарською мовою. Над перекладом працювали досвідчені філологи кримськотатарської мови і кримськотатарські публіцисти у супроводі юриста. Переклад здійснено з англійської мови.

Європейська конвенція з прав людини є основоположним документом у галузі захисту прав людини і її переклад кримськотатарською мовою є надзвичайно важливим в контексті збереження та розвитку кримськотатарської мови – мови корінного народу України.

Цей переклад призначений для використання правознавцями, юристами, дослідниками, публіцистами, філологами, представниками громадянського суспільства та державними діячами.

Видання здійснено за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні. Відповідальність за інформацію, наведену в розділах, несуть автори.

ISBN 978-617-95190-1-7

Avropa insan aqları Konvensiyası

11-nci ve 14-nci Protokollar ile değiştirilgen metin

İlâve Protokollar ile 4, 6, 7, 12, 13 ve 16-nci Protokollar qoşulğan şekli

Konvensiyanıñ taqdim etilgen metni 2010 s. iyül 1-de küçke kirgen 14-nci Protokolnıñ (194-Nº SDSE) ükümlerine muvafıq kirsetilgen deñişmelerni qavrap almaqta. Bundan evel Konvensiyanıñ metnine 1970 s. sentâbr 21-de küçke kirgen 3-nci Protokolnıñ (45-Nº STE), 1971 s. dekabr 20-de küçke kirgen 5-nci Protokolnıñ (55-Nº STE) ve 1990 s. yanvar 1-de küçke kirgen 8-nci Protokolnıñ (118-Nº STE) ükümlerine binaen deñişmeler kirsetilgen edi. O, 5-nci maddenıñ 3-nci punktına binaen, 1970 s. sentâbr 21-den küçke kirgen Konvensiyanıñ ayırılmaz qısımlı olğan 2-nci Protokolnıñ (44-Nº STE) metnini de qavrap almaqta. Yuqarıda kösterilgen Protokollarğa binaen, bütün ükümlerge kirsetilgen deñişme ya da ilâveler, 1998 s. oktâbr 1-den başlap küçke kirgen 11-nci Protokolğa (155-Nº STE) deñiştirildi. Şu anden itibaren, 1994 s. oktâbr 1-den küçke kirgen 9-nci Protokol (140-Nº STE) lâğu etildi, 10-nci Protokol (146-Nº STE) ise, öz emiyetini coydı.

Konvensiya ve onıñ Protokollarınıñ imzalanması ve ratifikatsiyasınen bağı ağımdaki vaziyeti ile beyanatlar ve ayrı qayd-şartlar aqqındaki malûmatnı: **www.conventions.coe.int**. adresinden almaq mümkün.

Konvensiyanıñ tek ingliz ve fransız tillerindeki şekilleri asıl versiyadır dep sayılır.

Avropa insan aqları mahkemesi

Council of Europe

F-67075 Strasbourg cedex

www.echr.coe.int

Münderice

İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsia.....	5
İlâve protokol	28
Protokol № 4	31
Protokol № 6	34
Protokol № 7	38
Protokol № 12	43
Protokol № 13	46
Protokol № 16	49

İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsiya

Roma, 4. HI. 1950 s.

İşbu Konventsiyanı imzalağan, Avropa Keñeşiniñ azaları olğan Devletler:

1948 senesi dekabr 10-da Birlaşken Milletlerniñ Baş Assambleyası beyan etken İnsan aqlarınıñ Umumiyy Beyannamesini esapqa alıp,

işbu Beyannameniñ maqsadı onda beyan etilgen aqlarnıñ umumiyy ve semereli tanılması ve becerilmesini teminlemek olğanını esapqa alıp,

Avropa Keñeşiniñ maqsadı onıñ azaları arasında daa ziyade birlikke irişmekni ve bu maqsatqa irişüvniñ vastalarından biri olğan insan aqlarınıñ qorçalanması ve inkişafı olğanını tanıp,

dünyada adalet ve barışqnıñ temelini teşkil etken ve qorçalanması başta olmaq üzre bir taraftan, aqiqiy demokratik siyasiy qurum ile diger taraftan, olar meyil bergen insan aqlarını er kesniñ añlaması ve kütmesininen teminlengen esas serbestliklerge teren meyil bergenlerini tasdıqlap,

birlikteki intıluv areketinde ve siyasiy ananeler, ideallar, serbestlik ve uquq üstünliginiñ umumiyy varisligini elde etken Avropa Devletleriniñ Ükümetleri olaraq, Umumiyy Beyannamede beyan etilgen bazı aqlarnı beraberlikte yerine ketirmek yolunda azimkârlıq ile ilk adımlar atmaq oğrunda aşağıdakilerni becermek içün şu hususlarda añlaştılar:

1-nci madde

İnsan aqlarına riayet etmek mecburiyeti

Añlaşqan Yüksek Taraflar, olarnıñ adliyeviy imayesi altında olğan er kesniñ işbu Konventsiyaniñ 1-nci bölüğinde belgilengen aq ve serbestliklerini teminleyler.

I BÖLÜK

AQLAR VE SERBESTLİKLER

2-nci madde

Yaşayış aqqı

1. Er bir şahısniñ yaşayış aqqı qanun tarafından qorçalana. Qanunda kösterilgen cinayet içün mahkeme, ceza olaraq çıxarğan ölüm ükmü olmasa, iç kimse ayatından qasıtlı olaraq marum etilip olamaz.
2. Ölüm, mıtlaq sürette küç qullanmaqniñ neticesi olmağan taqdirde, yani:
 - (a) er bir şahısni qanundan tış zorbalıqtan qorçalamaq içün;
 - (b) qanun esasında nezaret altına alınması ya da apishanede tutulğan insannıñ qaçuvınıñ ögünü almaq içün;
 - (c) qanunğa binaen isyan ve baş qaldıruvni bastırmaq içün işbu madde bozulğandır dep sayılmaz.

3-nci madde

İskencelerniñ yasaq etilmesi

İç kimse iskencelerge, insanlıqtan tış ya da menligini aşalaycaq muamelege tabi tutulamaz ya da cezalandırılmaz.

4-nci madde

Qulluq ve mecburiy emekniñ yasaqlanuvı

1. İç kimse qulluq ya da esarette tutulamaz.
2. İç kimse zoraki ya da mecburiy emekke zorlanamaz.
3. İşbu maddenıñ maqsatları içün «zoraki ya da mecburiy emek» termini aşağıdaki kibi:
 - (a) işbu Konventsiyanıñ 5-nci maddesine binaen apiste bulunğan ya da şartlı sürette böyle apisten azat olunğan şahısniñ yapmaq kerek olğan er bir işini;

- (b) arbiy hususiyetni taşığan er bir hizmetni, itiaqları sebebinden arbiy hizmetni red etmekni tanığan memleketlerde ise, şu mecburiy arbiy hizmet yerine belgilengen diger hizmetni;
- (c) fevqulâde vaziyet ya da ealiniñ yaşayışı yahut amanlığına telüke yaratqan afat vaqtında mecburiy olğan er bir hizmetni;
- (d) adiy vatandaşlıq borcunuñ bir qısmı olğan er bir işni ya da hizmetni qavrap almay.

5-nci madde

Serbestlik ve şahısqa toqunılmayuv aqqı

1. Er kes serbestlik ve şahsiy toqunılmazlıq aqqına saiptir. İç kimse aşağıdaki allar ile qanun belgilegen tertipten ğayrı serbestliginden marum etilmez:

- (a) salahiyetli mahkeme tarafından mahküm etilgen şahısniñ qanunğa uyğun olaraq apishanede tutuluvı;
- (b) qanunğa binaen mahkeme qararına uymaması ya da qanunda belgilengen er bir mecburiyetniñ eda etilmesini teminlemek içün şahısniñ uyğun olaraq nezaret altına alınıvı (tevqifi) yahut apishanede tutuluvı;
- (c) qanunni bozuvda deliller esasında şeklengen, ya da qanun bozmasını tahmin etmege yeterli esas olıp, bunıñ ögünü almaq, yahut qanun bozğanından soñ qaçmasına keder etmek maqsadinen salahiyetli organ qarşısında turması içün şahısni uyğun olaraq nezaret altına alınıvı ya da apishanede tutuluvı;
- (d) çağına yetmegen şahısniñ qanuniy karar esasında terbiyeviy nezaret içün apishanede tutuluvı, ya da salahiyetli organ qarşısında turması içün qanunğa uyğun olaraq apishanede tutuluvı;
- (e) yuqunçlı hastalıqlarnıñ tarqatılmasını toqtatmaq maqsadinen şahıslarnıñ qanunğa uyğun olaraq apishanede tutuluvı, em de qanunğa uyğun olaraq ruhiy hasta, içkici, narkoman, biralqı insanlarnıñ apishanede tutuluvı;
- (f) memleketke qanunsız kirmesiniñ ögünü almaq ya da oña nisbeten sürgün yahut teslim etüv çareleri körülecek şahısniñ qanunğa uyğun olaraq nezaret altına alınıvı ya da apishanede tutuluvı

şu cümledendir.

2. Tevqif etilgen er bir insaŋa tevqif sebepleri ve oña qarşı kösterilgen er bir qabaatlav deral o aňlağan tilde bildirilmelidir.
3. Nezaret altına ya da apiske alınğan er bir insan, 1-nci maddenin «c» yarıpunktına binaen deral akemnin ya da qanun boyunca mahkemede akimiyet saibi olğan başqa vazifedarnin uzurına yetkizilmek, işi mahkemede aqılğa yatqan müddet içinde baqılmaq yahut mahkemegece azat etilmek aqqına saiptir. Azat olunuv – mahkemege kelmek kefaleti berilmesi şartinen bağlanabile.
4. Tevqifi ya da apiske alınuvı neticesinde azatlıqtan marum etilgen er bir insan apiske alınuvının qanuniyliğı acele sürette mahkemede baqılmasına ve apiske alınuvını mahkeme qanunsız dep tanığanında, azat etilmesine aqqı bardır.
5. İşbu madde ükümlerinin bozulması neticesinde tevqif ya da apiske alınuv qurbanı olğan er bir insanın tazminat almağa aqqı bar.

6-ncı madde

Adaletli mahkeme etilmek aqqı

1. Er bir insanın vatandaşlıq aqları ve vazifeleri aqqında dava çıqqan ya da er angi bir cinayette qabaatlanğanı bildirilse, işi aqılğa yatacaq müddet içinde adaletli ve alem-aşkâre qanun esasında yapılğan mustaqil ve bitaraf mahkemede baqılmasına aqqı bar.

Mahkeme qararı alem-aşkâre ilân etile, lâkin matbuat ve insanlar mahkeme oturışuvlarına ahlâq, cemaat tertibi, ya da demokratik cemiyetteki milliy havfsızlıq meselesi sebeplerinden, em de buni çağı yetmegenlernin menfaatları talap etkende, yahut iştirak etken tarafların şahsiy yaşayışını qorçalamaq içün, ya da akemlernin fikri boyunca gerekli derecede mıtlaq zarur olğan alem-aşkârlıq, adaletli mahkemenin menfaatlarını bozacaq alelhusus allarda asla kirsetilmey ve yahut qısmen kirsetilebileler.

2. Ağır cinayet işlegeninde qabaatlanğan er kes, qabaatı qanuniy yolnen belgilenmegence, qabaatsız sayılır.

3. Ağır cinayet işlegeninde qabaatlanğan er bir insanın, eñ azından:

- (a) oña qarşı kösterilgen qabaatnıñ hususiyeti ve esası aqqında aňlayışlı tilde acele ve tavsilâtlı haberdar etilmege;

- (b) özünü imayesini azırlamaq üçün yeterli vaxt və imkânğa saip olmağa;
 - (c) özünü şəhsən özü qorçalamaq ya da özü saylâp alğan imayeci yardımınən və yahut imayeciniñ hizmetlerini ödəmege maddiy küçü yetmegen alda, adaletli mahkeme yerine kelməsi üçün gerekli dep tayinlengen imayeciniñ hizmetlerinen bedava faydalanabilmege;
 - (d) oña qarşı saatlıq etkenlerni sorğuğa çekmege, ya da sorğuğa çektirmege, onıñ faydasına saatlıq etkenlerni çağırıp, oña qarşı saatlıq etkenlerni aynı şartlar ile sorğuğa çektirmege;
 - (e) mahkemede qullanılğan tilni aňlamasa ya da bu tilde laf etməse, bedava terciman qullanmağa
- aqqı bardır.

7-nci madde

Yalıñız qanun esasında cezalav

1. İç kimse er angi bir areketi ya da areketsizligi vaqtında ameldeki milliy ya da halqara uquq boyunca, ağır cinayet dep tanılmağan alda cezalanmağa aqqı yoq. Ağır cinayet işlengen vaqıtta qullanılmaqta olğan cezadan daa da ağır çeşiti qullanılamaz.
2. İşbu madde er bir şahısniñ er angi bir areketi ya da areketsizligini, işlengen vaqtında medeniyetli memleketler tanığan uquqnıñ umumiyy printsiplerine binaen ağır cinayet dep tanılğanında, mahküm etilmesi ve cezalanmasına mania degildir.

8-nci madde

Şahsiy ve aileviy yaşayış ürmət etilmesiniñ aqqı

1. Er kesniñ, onıñ şahsiy ve aileviy yaşayışı, meskeni ile mektüpleşüv sırina ürmət kösterilmesine aqqı bar.
2. Bu aq yerine ketirilecekte akimiyet idareleriniñ kırışmesine musaade etilmey; istisna olaraq böyle kırışüv qanunda yer alğan allarda, demokratik cemiyette milliy havfsızlıq ve cemaat tertibi, memleketniñ iqtisadiy amanlıq menfaatları oğrunda qalabalıqlar ve cinayetlerniñ ögünü almaq, saqlıq ya da ahlâqnı qorçalamaq yahut diger şahıslarnıñ

aqları ile serbestliklerini qorçalamağ için zarur olğanda musaade etile.

9-ncı madde

Fikir, vicdan ve din serbestligi

1. Er kesniñ fikir, vicdan ve din serbestligine aqqı bar; bu aq din ya da itiqadını deñiştirmek serbestligi ile paynozı ya da başqalarinen birlikte itiqat etmek, açıq yahut hususiy şekilde ibadet, tasil, diniy ve tapınuv merasimlerini keçirmek serbestliginden ibarettir.
2. Öz dinini ve baqışlarını kütmek serbestligi yalıñız demokratik cemiyette cemaatnıñ telükesizligini teminlev, içtimaiy tertip-nizam, diger şahıslarnıñ sağığı ya da maneviyatını, aqları ve serbestliklerini qorumağ için qanunda közde tutulğan yasaqlarinen sıñırlana.

10-ncı madde

Fikir ifade etüv serbestligi

1. Er kesniñ öz fikrini serbest ifade etmege aqqı bar. Bu aq devlet sıñırlarından qatıy nazar ve akimiyet tarafından mania olmadan öz fikrinde turmaq ve malümat almağ, ğayelerini tarqatmaq serbestliginden ibarettir. İşbu madde Devletlerge radio, televizion ya da kinematografiya şirketlerinden litsenziya talap etmesine mania degildir.
2. Bu serbestliklerniñ ömürge keçirilmesi milliy telükesizlik, toprağ bütünligi ya da içtimaiy tertip menfaatlarından kelip çıqaraq, tertipsizlik ve cinayetniñ ögünü almağ, sağığ ve maneviyatnı qorumağ, diger şahıslarnıñ nufuzı ve aqlarınıñ qorçalanması, könfidentsial şekilde elde etilgen malümatlarnıñ aşkâr etilmesiniñ ögünü almağ ya da adalet mahkemesiniñ itibarı ve bitaraflığını teminlemek için qanunda közde tutulğan ve demokratik cemiyette zarur olğan muayyen resmiy talap, şart, yasağ ve sıñırlavlarğa maruz qalabilir.

11-nci madde

Toplaşmaq ve birleşmek serbestligi

1. Er kesniñ toplaşmaq serbestligi ve öz menfaatlarını qorçalamağ

maqsadı ile başqalarnen birleşmək, şu cümlədən, professional birlikləni təşkil etmək və böylə birleşmələrge kirmək aqqına saiptir.

2. Bu aqların ömürge keçirilməsinə milliy telükesizlik və cemaat tertibi oğrunda, tertipsizlik və cinayətnin ögünü almaq için, sağlıq və maneviyatnın qorulması için ya da digər şahısların serbestliğini təminləmək için qanunda közdə tutulğan və demokratik cəmiyyətdə zaruriy olğanlardan başqa iç bir sınırlav qoyulamaz. İşbu maddə silâlı qüvətlər, polis və dövlət memuriy organları hədimlərinin bu aqların ömürge keçirilməsinə qanuniy sınırlav qoymasına mania ola bilər.

12-nci maddə

Nikâh aqqı

Nikâh yaşına kirgen erəkklər və qadınlar bu aqının qullanılmasını idarə etkən milliy qanunğa köre nikâh qıydırmaq və ailə qurmaq aqqına saiptirlər.

13-nci maddə

Semereli uquqiy qoruv vastasını qullanmaq aqqı

Bu Konventsiyada tanılgan aq və serbestlikləri bozulğan er kəs, attə bu bozuluvlar rəsmiy faaliyyət köstərgən şahıslar tərəfindən yapılsa bilə, dövlət organlarında semereli uquqiy qoruv vastasını qullanmaq aqqına saiptir.

14-nci maddə

Aqsımlama yasağı

İşbu Konventsiyada tanılgan aq və serbestliklərinin qullanıluvı cınıs, ırq, tərisinin tüşü, tili, dini, siyasiy və digər itiqatları, milliy mənşübiyyəti ya da içtimaiy təbəqəyə aitliyi, milliy azlıqlarğa mənşüpliyi, varlığı, doğuvı ya da digər alâmetləri aqsımlanmadan təminlənməli.

15-nci maddə

Fevqulâde allarda mecburiyyətlergə riayət etməkdən çekilöv

1. Cenk ya da milletin ayatını telükege oğratqan fevqulâde allarda Añlaşqan Yüksek Taraflarınıñ er angi biri onıñ halqara uquqqa muvafıq diger mecburiyetlerge zıt olmaması şartinen, faqat vaziyetniñ fevqulâdeligini şartlandırılabilecek seviyede bu konventsiya üzre mecburiyetlerine uyğun olmağan çare-tedbirler körebilir.

2. Bu ükü, qanuniy arbiy areketler neticesinde insanlarnıñ elâk oluv alları istisna olmaq üzre, 2-nci ve 3-nci maddenıñ, 4-maddenıñ 1-nci punktı ve 7-nci maddenıñ ükümlerinden bir türlü şekilde çekilmek içün esas olamaz.

3. İşbu keri çekilüv aqqını qullanğan Añlaşqan Yüksek Taraflarınıñ er angisi körgeñ tedbirleri ve olarnı qabul etilmesiniñ sebepleri aqqında Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibini tolusinen haberdar etmelidir. Bunıñ kibi de, o Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibine bu tedbirlerniñ yekünlenmesi ve Konventsiya ükümleriniñ tolusinen yañıdan ömürge keçirilip başlağanı aqqında malümat bermelidir.

16-ncı madde

Ecnebiylerniñ siyasiy faaliyetini sıñırlav

10, 11 ve 14-nci maddelerdeki iç bir şey Añlaşqan Yüksek Taraflarğa ecnebiylerniñ siyasiy faaliyetini sıñırlamağa mania olamaz.

17-nci madde

Aqlarnı suistimal etmek yasağı

İşbu Konventsiyada iç bir şey er angi bir Devlet, şahıslar gruppası ya da er angi bir şahsınıñ bu yerde tesbit etilgen aq ve serbestliginiñ lâğu etilmesine, ya da olarnıñ Konventsiyada nazarda tutulğanından daa ziyade sıñırlanmasına doğrutılğan er angi faaliyetnen oğraşmaq, yahut er angi bir areket yapmaq aqqına saiptir degen manada izaatlanamaz.

18-nci madde

Aqlarğa nisbeten qullanılğan sıñırlav hudutları

Qayd olunğan aq ve serbestliklerge nisbeten bu Konventsiyada yol berilgen sıñırlavlar nazarda tutulğan maqsatlar tışında tatbiq etilmemelidir.

II BÖLÜK

AVROPA İNSAN AQLARI

MAHKEMESİ

19-ncı madde

Mahkemeniñ tesis etilmesi

Añlaşqan Yüksek Taraflarnıñ işbu Konventsiya ve oña dair Protokollar ile öz üzerlerine alınğan mecburiyetlerge riayet etmekni temin etmek maqsadinen Avropa İnsan aqları mahkemesi (bundan soñ «Mahkeme» dep alınacaq) tesis etile. O, daimiy esasta faaliyet köstere.

20-nci madde

Akemler sayısı

Mahkeme erkânına kirgen akemler sayısı Añlaşqan Yüksek Taraflar sayısına birdir.

21-nci madde

Akemlerge qoyulğan talaplar

1. Akemler ahlâqlı olıp, olarnı yüksek mahkeme vazifelerine tayinlevde olarnıñ ögüne qoyulğan talaplarğa lâyıq ya da cemiyyette itibar qazanğan uquqşinas olmalıdır.
2. Parlament Assambleyası 22-nci maddege binaen üç namzetten ibaret cedvelge muracaat etken kününde namzetniñ yaşı 65 yaştan az olmalı.
3. Akemler Mahkeme işinde şahsen iştirak eteler.
4. Vazifede bulunğan bütün müddeti devamında akemler olarnıñ mustaqilligi, ğarezsizligi ya da olarnıñ tolu iş künü devamındaki işiniñ hususiyetinden kelip çıqqan talaplarğa uymağan iç bir türlü faaliyetnen oğraşmamalılar. İşbu punkt ükümlerini qullanuvnen bağı bütün meselelerni Mahkeme al ete.

22-nci madde

Akemlerniñ saylânuvı

Er bir Añlaşqan Yüksek Taraf akemi, Parlament assambleyasınıñ rey çoqluğınen Añlaşqan Yüksek Tarafnıñ er biri taqdim etken üç namzetlik cedvelden saylâna.

23-nci madde

Salahiyet müddeti ve vazifeden istifa etüv

1. Akemler 9 yıllıq müddetke saylânalar. Olar ğayrıdan saylânmazlar.
2. Akemler öz vazifelerini deñiştirilgenlerine qadar eda eterler. Bunen beraber deñiştirilgenlerinden soñ da olarğa kelgen işni baqmağa devam eterler.
3. Akem öz vazifesinden, tek diger akemler üçte eki rey çoqluğı ile mezkür akem qoyulğan talaplarğa cevap bermegeni aqqında qarar alğanları alda azat etilebilir.

24-nci madde

Kâtibiyet ve maruzacılar

1. Mahkemeniñ içki qaydeleri tarafından mahkemeniñ vazifesi ile quruluşını belgilegen Kâtibiyeti bar.
2. Mahkeme tek bir akemden ibaret terkipte otırısqanda Mahkeme reisiniñ reberliginde faaliyet köstergen maruzacılar Mahkemege yardım eteler. Olar Mahkeme Kâtibiyetiniñ terkiibiy bölüğini teşkil eteler.

25-nci madde

Mahkemeniñ umumiy otırışuvları

Umumiy otırışuvlarında Mahkeme:

- (a) üç yıllıq müddetke öz Reisi ve Reisniñ bir ya da eki muaviniñ saylây; olar ğayrıdan saylânabileler;

- (b) muayyen müddetke Palatalarını meydanğa ketire;
- (c) Mahkeme Palatalarının Reislerini sayılây; olar ğayrıdan sayılânableler;
- (d) Mahkeme Reglamentini tasdıqlay;
- (e) Mahkeme Kâtibi ve onıñ bir ya da eki muavinini sayılây;
- (f) 26-ncı maddenıñ 2-nci punktına muvafıq er angi bir muracaatnı taqdim ete.

26-ncı madde

Bir akemli mahkemeler, komitetler, Palata ve Büyük Palata

1. Mahkeme oña taqdim etilgen işlerge bir akemli terkipte, üç akemden ibaret komitetlerde, yedi akemden ibaret Palatada ve on yedi akemden ibaret Büyük Palatada baqa. Mahkemeniñ Palataları muayyen müddetke komitetler teşkil ete.
2. Mahkemeniñ umumiy oturuşuvınıñ talabına köre Nazirler Komiteti özünüñ birağızdan alğan qararinen muayyen müddetke Palatadaki akemler sayısını beşkece eksiltebile.
3. İşni tek bir özü alıp barğan akem onı sayılğan Añlaşqan Yüksek Tarafqa qarşı olğan iç bir muracaatnı baqmağa aqqı yoqtır.
4. Yüksek Añlaşqan Taraftan sayılğan ve davada taraf olaraq iştirak etken akem oturuşuvda Palata ve Büyük Palatanıñ ex officio azası sıfatında iştirak ete. Eger böyle akem olmasa ya da o, oturuşuvda iştirak etip olamasa, akem sıfatında şu Taraf kün evelden taqdim etken cedvelden Mahkeme Reisi tarafından tayinlengen şahıs iştirak eter.
5. Büyük Palatanıñ terkbine Mahkeme Reglamentine binaen tayinlengen Mahkeme reisi, Mahkeme Reisiniñ muavinleri, Palata Reisleri ve Mahkemeniñ diger azaları kire. 43-nci maddenıñ ükümlerine muvafıq iş Büyük Palatağa berilgen allarda onıñ oturuşuvlarında, şu Palatanıñ Reisi ve Añlaşqan Yüksek Taraf adından sayılânp, işte taraf olaraq iştirak etken akemden ğayrı üküm çıqarğan Palatanıñ iç bir akeminiñ iştirak etmege aqqı yoqtır.

27-nci madde

Bir akem olaraq çalışqan akemlerniñ salahiyeti

1. Eger bir qarar, muracaatnı terence tedqiq yapmadan, qabul etilmesine imkân berse, bir akem olaraq çalışqan akemniñ, 34-nci maddege köre Mahkemege yollanıñ bir muracaatnıñ uyğun olmağanını ya da Mahkemede baqılacaq davalar cedvelinden çıkarılacağını beyan etmege aqqı bar.
2. Alınğan qarar qatıdır.
3. Eger bir akem olaraq çalışqan akem bir muracaatnı uyğun olmağanını ya da baqılacaq davalar cedvelinden çıkarılacağını beyan etmese, o zaman aynı akem onı terence tedqiq etilmesi içün bir komitetke ya da Palatağa yollar.

28-nci madde

Komitetlerniñ salahiyeti

1. 34-nci maddege binaen berilgen muracaatqa nisbeten komitet bir sesnen:
 - a) eger böyle bir qarar, muracaatnı terence tedqiq yapmadan, qabul etilmesine imkân berse, onıñ uyğun olmağanını ya da baqılacaq davalar cedvelinden çıkarılacağını ilân etebilir; ya da
 - b) davadaki esas mesele Konventsiya ve Protokollarnıñ qullanılması ya da izaatlanmasinen bağı olup, zaten Mahkeme al etecek mesele ise, dava qabul etilebile dep tanıyabilir ve aynı zamanda dava esasında oña bağı qarar alabilir.
2. 1-nci punktqa binaen alınğan Qararlar qatıdır.
3. Eger Añlaşqan Yüksek Tarafqa saylânğan akem komitetniñ azası olmasa, komitet baquvnıñ er angi basamağında o akem, mahkeme azalarından bir de-biriniñ yerine keçmesi içün bu mahkemege davet etilebile. Buniñ içün 1-nci punktıñ «b» yarıpunktında kösterilgen usulnıñ qullanılmasına itiraz etip-etilmeycegi esapqa alınıp, buniñnen bağı bütün unsurlarğa diqqat etile.

29-nci madde

Palatalarnıñ muracaatnı qabul etebilmesi ve esasqa bağı qararları

1. 27-nci ya da 28-nci maddelərinin ükumlərinə görə, yəni 28-nci maddə çərçivəsindəki ükumlərə bağlı er angi bir qərar alınmayan olsa, bir Palata 34-nci maddənin ükumlərinə uyğun edilən ayrı müraciətlərinin məqbulluğu və əsası boyunca qərar bəre. Müraciətinin məqbulluğu hüsusindəki qərar ayrıca alınabilir.

2. Bir Palata 33-nci maddəyə görə verilən dövlət müraciətlərinin məqbulluğu və əsası aqqında qərar bəre. Məhkəmə istisnaları allarda, bunun aksi olacaq qərarı qəbul etməgəncə, məqbulğunən bağlı qərarları ayrıca ala.

30-nci maddə

Yurisdiksiyanın Böyük Palata faydasına

el çekmesi

Eger Palatanın işində Konventsiya və Protokollarının izaatı boyunca ciddi bir məsələ pəyda olsa ya da bir de-bir məsələnin al etilməsi Məhkəmə tərəfindən daa evəldən verilən bir qərarğa zıt kəlgəndəyin olsa, tərəflərdən iç biri buña itiraz etməgən təqdirdə, Palata özünün qərarını çıxarmasına qədər istəgən vaxtında Böyük Palatanın faydasına kendi yurisdiksiyasından vəzgeçməsi mümkün.

31-nci maddə

Böyük Palatanın vəkəletliyi

Böyük Palata:

- a) Palatalardan er angi birisi, 30-nci maddənin ükumləri əsasında yurisdiksiyasından vəzgeçkəndə ya da 43-nci maddənin ükumlərinə binaən iş oña yollanılğanda, 33-nci ya da 34-nci maddelərinin ükumlərinə müvafiq verilən müraciətlər boyunca qərar çıxara;
- b) Nazirlər Komitəti tərəfindən 46-nci maddənin 4-nci punktına binaən Məhkəməyə yollanılğan məsələlər boyunca qərar çıxara; və
- c) 47-nci maddənin ükumlərinə görə yollanılğan konsültativ hüləsaları çıxarmaqənən bağlı təlapları baqa.

32-nci madde

Mahkemeniñ salahiyeti

1. Mahkemeniñ salahiyeti 33, 34, 46 ve 47-nci maddelerde belgilengen şartlarğa köre oña taqdim etilgen bu Konventsia ve Protokollarnıñ izaatı ve qullanılmasinen bağılı bütün meselerni qavrap ala.
2. Mahkemeniñ salahiyeti olğan/olmağaninen bağılı davalı vaziyet yüz berse, Mahkeme özü qarar çıqara.

33-nci madde

Devletler arasındaki işler

Er angi Añlaşqan Yüksek Taraf diger Añlaşqan Yüksek Tarafnıñ Konventsia ve oña dair Protokollarnıñ maddelerini er angi bir şekilde bozdı degen iddia ile Mahkemege muracaat etebile.

34-nci madde

Hususi muracaatlar

Bu Konventsia ya da oña dair Protokollarda tanılğan aqlarnıñ Añlaşqan Yüksek Taraflarnıñ birisi tarafından bozulması neticesinde bu bozuluvnıñ qurbanı olğanını bildirgen er bir hususi şahıs, devletke bağılı olmağan teşkilâtlar ve ya fertler gruppası Mahkemege muracaat etebileler. Añlaşqan Yüksek Taraf bu aqnıñ semereli qullanılmasına iç bir şekilde qarşılıq köstermeycegini boynuna ala.

35-nci madde

Maqbullik şartları

1. Mahkeme, yalınız halqara uquqnıñ qabul etken umumiy normalarına köre bütün içki uquq vastaları tüketilgen soñ ve iş boyunca soñkı qarar çıqarılğan kününden itibaren altı aylıq müddet keçüvi neticesinde işni baqıluvğa qabul etebile.
2. Mahkeme 34-nci maddenıñ ükümlerine binaen berilgen aşağıdaki hususi muracaatları baqmay, eger:
 - a) muracaat isimsiz olsa; ya da

- b) muracaat, Mahkemede daa evel aydınlatılğan ya da diger halqara bir tahqiqat yahut al etüv idaresinde daa evelden berilgen bir başqa muracaatnen esasen aynı olıp, yañı berilgen bir başqa muracaatqa esasen oşap kelse, yañı faktlarını aks etmese.
3. Mahkeme 34-nci maddenıñ ükümlerine binaen berilgen hususiy muracaatlarını qabul etip olamaz dep ilân etken alları aşağıdaki kibidir:
- a) muracaat Konvensiyanıñ ya da oña dair ükümlerine uyğun olmayıp, gizli-qapaqlı, esassız olsa, ya da hususiy muracaat aqqından menfaatına köre faydalanacaq olsa; ya da
 - b) Konvensiya ve oña dair Protokollarda kösterilgen insan aqlarına ürmetniñ muracaatqa maiyeti üzre baqılması talap etilgen allarda istisna olmaqnen ya da yerli mahkeme tarafından gerekli şekilde baqılmağan iç bir işni bunıñ esasında red etmemek şartinen muracaat etken şahıs büyük zararğa oğramağan olsa.
4. Mahkeme bu maddege muvafıq qabul etilmeycek dep tanılğan bütün muracaatlarını red ete. O buni, mahkemeniñ istegen basamağında yapabile.

36-ncı madde

Üçünci tarafnıñ mahkemede iştiraki

1. Palata ve ya Büyük Palatada olğan bütün işlerde vatandaş muracaat etken şahıs olğan Añlaşqan er bir Yüksek Taraf yazma qaydlar bermek ve otırışuvlarda iştirak etmek aqqına saiptir.
2. Mahkemeniñ reisi adaletniñ keregi kibi yerine ketirilmesi maqsadında dava tarafı olmağan er angi bir Añlaşqan Yüksek Tarafnı ya da muracaat etici tışındaki davanen bağılı er bir insannı yazma qaydlar bermesi, ya da otırışuvlarğa qoşulması içün davet etilebile.
3. Avropa Keñeşiniñ insan aqları Komissarı er angi bir Palata ya da Yüksek Palata baqqan er bir davağa yazma qaydlar bermek ve otırışuvlarda iştirak etmek aqqına saiptir.

37-nci madde

Davanıñ toqtatılması

1. Eger vaziyet aşağıdaki hülâsağa kelmege sebep olsa, Mahkeme bir davaniñ er basamağında toqtatılması hususunda qerar alabile:

- a) muracaat etken şahıs özünüñ arızası baqılmasınıñ devam etilmesini istemese; ve ya
- b) dava çezilgen olsa; ya da
- c) eger Mahkeme belgilegen er nasıl başka bir sebepke köre muracaatnıñ baqılması yersiz olıp çıqsa.

Eger bu Konventsiya ve oña dair Protokollarnen kefalet altına alınğan insanniñ aqlarına riayet etilmesi talap etilse, Mahkeme davanı baqmağa devam ete.

2. Eger Mahkeme işniñ ketişatında muracaatnıñ aqlanğanını tanısa, davaniñ baqılması işler cedvelinde ğayrıdan tiklenmesi hususunda qerar alabile.

38-nci

Dava baqılmasınıñ tertibi

Mahkeme davanı taraflarnıñ temsilcilerinen beraber izaatlay ve, kerek olsa, bunen baĝlı Añlaşqan Yüksek Taraflarnıñ semereli çalışması içün bütün kerekli şaraitni yarata.

39-ncı madde

Dostçasına al etüv

1. Mahkeme esnasınıñ istenilgen basamağında Mahkeme Konventsiya ve oña dair Protokollarda belgilengen insan aqlarına ürmüt esasında meseleniñ dostçasına al etilmesini teminlemek maqsadında menfaatdar taraflarğa özünüñ hizmetini kösterebile.

2. 1-inci punktta közde tutulğan protsedura gizli yapılmalıdır.

3. Eger mesele dostçasına al etilgen olsa, Mahkeme faktlar ve irişilgen razılıq aqqındaki qısqa qararinen bu işni özünüñ cedvelinden çıqarıp taşılay.

4. Bu qerar, dostçasına çezilmesinen baĝlı qararda yer alğan şartlarnıñ icrasını nezaret etici Nazirler Komitetine yollanıla.

40-ncı madde

Mahkemeniň açığ oturişuvları ve vesiqalarnı kullanuv

1. Mahkeme istisnaly allarda diger bir qarar qabul etmegence, onıň oturişuvları açığ esap etile.
2. Mahkemeniň Reisi başqa bir qarar qabul etmegence saqlanılmaq içün Kâtibiyetke teslim etilgen vesiqalar adamlar içün açıqtır.

41-nci madde

Adaletli tazminat

Eger Mahkeme bu Konventsia ve oňa dair Protokollarnıň bozulğanını, amma Aňlaşqan Yüksek Tarafnıň içki uquq aqibetini tek qısmen al etse, Mahkeme kerek olğan vaqıtta zarar körgen tarafnıň faydasına adaletli tazminat ükmünü çiqara.

42-nci madde

Palatalarnıň qararları

Palatalarnıň qararı 44 madde 2 punktınıň ükümlerine uyğun olaraq küçke kire.

43-nci madde

Davaniň Büyük Palatağa yollanılıvı

1. Palata qarar çiqarğan soň üç ay zarfında istegen taraflardan er biri isnisnaiy allarda davaniň baqılmaq üzre Büyük Palatağa berilmesi içün muracaat etebile.
2. Eger davada Konventsia ve oňa bağıly Protokollarnıň izaatı ve ükümleriniň tatbiqına dair ciddi meseleler ya da umumiy sualler köterilse, Büyük Palata terkinindeki beş akemden ibaret kollegiya muracaatnı qabul ete.
3. Kollegiya muracaatnı qabul etken taqdirde, Büyük Palata işnen bağıly qarar çiqara.

44-nci madde

Niaiy qararlar

1. Büyük Palatanın qərarı niaiy sayılır.
2. Palatalardan er angi birisinin qərarı niaiy sayılması üçün gerekli allar:
 - (a) təraflar işnin Büyük Palatağa berilməsini isteməgenlərini bəyan edəndə; ya da
 - (b) qərar, berilən gündən itibərən üç ay keçəndən sonra, işnin Büyük Palatağa beriləni istənilməsə; ya da
 - (c) Büyük Palatanın Kollegiyası 43-nci maddəyə binaən davanın beriləvini rədd etsə.
3. Niaiy qərar dərc edilmək kerek.

45-nci madde

Qərarların əsaslandırılması

1. Şikəyetlərin məqbulluğu ya da məqbulsizliyinə dair qərarlar əsaslandırılmalıdır.
2. Qərar ümumən ya da qismən də olsa aqemlərin fikir birligini ifadə etməgən təqdirdə, er angi bir aqem hususiy fikrini bildirmək aqqına saiptir.

46-nci madde

Qərarların məcburiy küçü və icra etiləvi

1. Añlaşqan Yüxsək Təraflar, onların tərəf olğan davalarda Məhkəmənin niaiy qərarlarına uymaq məcburiyyətini alalar.
2. Məhkəmənin niaiy qərarı onun icra etiləvini nəzərdə tutən Nazirlər Komitetinə yollana.
3. Egər Nazirlər Komiteti qərarın izahatınə bağlı çıqqan məsələ niaiy qərarın nəzərdə tutən mania yarata dənə fikirgə kəlsə, o zaman o, izahatnə bağlı məsələnin al etiləvi üçün Məhkəməgə müracəat edə bilə. Məhkəməgə müracəat etmək qərarı, Komitet toplaşuvlarında iştirak etmək aqqına saip olğan təmsilçilərin üçtə əkisinin rəy çoxluğunə qəbul edilə.

4. Eger Nazirler Komiteti, Añlaşqan Yükses Taraflar özü taraf olğan davanen baǵlı qararnı icra etmege red ete dep saysa, o zaman o, kerekli Tarafqa resmiy bildirüv yollaǵandan soñ, Komitet toplaşuvlarında iştirak etmek aqqına saip olğan temsilcilerniñ üçte ekisiniñ rey çoqluǵinen qabul etilgen qarar vastasinen, işbu Tarafnıñ 1-nci punktta belgilengen mecburiyetini yerine ketirgen ya da ketirmegenine dair sualni Mahkemege yollaybile.

5. Eger Mahkeme 1-nci punktıñ bozulǵanını tesbit etse, o körülecek çarelerniñ qabul etilüvi içün işni Nazirler Komitetine yollay. Eger Mahkeme 1-nci punktıñ bozulmaǵanını tesbit etse, o davanıñ baqıluvını yekünleycek qarar içün Nazirler Komitetine yollay.

47-nci madde

Konsultativ hulâsalar

1. Mahkeme Nazirler Komitetiniñ ricasına binaen Konventsiya ile oña baǵlı Protokol ükümleriniñ izaatına dair uquqiy meseleler boyunca konsultativ hulâsalar berebile.

2. Ancaq bu tevsiyeler ne Konventsyanıñ 1-nci Bölüginde ve Protokollarında yer alğan aq ve serbestliklerniñ mündericesi ya da köleminen baǵlı meselelerge, ne de Mahkeme ya da Nazirler Komitetiniñ Konvensiyada belgilengen bir muracaat neticesinde qarar çıqarmaǵa mecbur qalabilecek diger meselelerge baǵlı olabile.

3. Nazirler Komitetiniñ Mahkemeden konsultativ hulâsalar istemek qararı, Komitette iştirak etmek aqqına saip olğan temsilcilerniñ rey çoqluǵinen qabul etilir.

48-nci madde

Mahkemeniñ konsultativ hulâsalar berüv salahiyeti

47-nci maddede belgilengen kibi, konsultativ hulâsalar berüv salahiyeti Mahkemege aitmi/degilmi degen meselenen baǵlı Nazirler Komitetiniñ soratuvına Mahkeme qarar bere.

49-nci madde

Konsultativ hulâsalarıñ esaslandırılıvı

1. Mahkemeniň konsultativ hulâsaları esaslandırılğan olmalı.
2. Eger konsultativ hulâsa tamamınan ya da qısmen akemlerniň fikir birligini ifade etmese, o zaman er angi bir akem özünň hususiy fikrini bildirmek aqqına saiptir.
3. Mahkemeniň konsultativ hulâsası Nazirler Komitetine yollanıla.

50-nci madde

Mahkeme masrafları

Mahkemeniň faaliyetinen bağılı masraflar Avropa Keñeşine aittir.

51-nci madde

Akemlerniň imtiyaz ve toqunmamazlıqları

Akemler öz vazifelerini icra etkende Avropa Keñeşi Nizamnamesiniň 40-ncı maddesinde ve onıň esasında tizilgen şartnamelerde nazarda tutulğan muqavelelerde belgilengen imtiyaz ve toqunmamazlıqlarından faydalanırlar.

III-nci BÖLÜK

AYRI-AYRI ÜKÜMLER

52-nci madde

Baş kâtipniñ soratuvları

Avropa Keñeşi Baş kâtibiniñ talabı üzerine Añlaşqan Yüksek Tarafniñ özünüñ içki (dahiliy) uquqı bu Konventsianıñ er angi bir ükmünüñ semereli tatbıqını nasıl teminleyceginen baǵlı izaat taqdim eter.

53-nci madde

Tanılgan insan aqlarınıñ teminlenüvi

Bu Konventsiya ükümlerinden iç birisi, er angi bir Añlaşqan Yüksek Tarafniñ qanunlarına ve o taraf olğan başqa bir añlaşmaǵa uyğun şekilde tanılgan olabilecek insan aqları ile esas serbestliklerini sıñırlaycaq ya da olarnı küçümseycek tarzda izaatlanamaz.

54-nci madde

Nazirler Komitetiniñ salahiyetleri

Bu Konventsianıñ iç bir ükmü Avropa Keñeşi Nizamnamesiniñ Nazirler Komitetine bergen salahiyetlerini bozamaz.

55-nci madde

Davalarnıñ başqa yollarnen çezilüvinden vazgeçüv

Añlaşqan Yüksek Taraflar, hususiy uzlaşuv vaziyetleri tışında, işbu Konventsianıñ izaat ya da tatbıqından doğğan bir añlaşmamazlıqını, aralarında ameldeki bir muqavele, añlaşma ya da beyannamelerge esaslanaraq, muracaat yolunen, işbu Konventsiyada nazarda tutulğan vastalardan farqlı yolnen çezmege areket eteceklerinden vazgeçkenlerini qabul eteler.

56-ncı madde

Territorial qullanuv alanı

1. Er devlet, ratifikatsiya sırasında ya da soñundan, Avropa Keñeşi Baş kâtibine yollanacaq bir bildirüv ile bu Konventsianıñ halqara munasebetler yürsetken bütün territoriyalarda ya da bulardan er angi birinde, bu maddenıñ 4-nci punktı nazarda tutulması şartinen qullanılabilecegini beyan etebile.
2. Konventsiya, bildirüvde belgilengen territoriya ya da territoriyalarda Avropa Keñeşi Baş kâtibi işbu bildirüvni alğan kününden itibaren otuz künden soñ tatbiq etilip başlar.
3. İşbu Konventsianıñ ükümleri bahs etilgen territoriyalarnıñ yerli şartları esapqa alınaraq tatbiq etilir.
4. Bu maddenıñ 1-nci punktına muvafıq beyanat yapqan er angi bir Devlet soñundan er angi bir vaqıtta bu beyanatta kösterilgen bir ya da bir qaç territoriyağa nisbeten Konventsianıñ 34-nci maddesinde nazarda tutulğanı kibi, bu Protokolnıñ 1-nci maddesi ile bağı Mahkemenıñ hususiy şahıs, devletke bağı olmağan teşkilâtlar yahut fertler gruppasından ariza qabul etmek salahiyetini tanığanını beyan etebilir.

57-nci madde

Qayd-şartlar

1. Bu Konventsianıñ imzalanuvı ve ratifikatsiya yarlıǵınıñ saqlanımağa berilüvi sırasında er devlet, Konventsianıñ belli bir ükmü aqqında devletiniñ ameldeki bir qanunınıñ bu ükümgə uyğun olğan/olmağanına dair bir qayd-şart qoyabile. Bu maddege uyğun olaraq umumiy qayd-şartlar qoyulmasına izin berilmey.
2. Bu maddege uyğun olaraq yapılğan er angi bir qayd-şart bahs etilgen qanunnen bağı qısqa bir izaat bulundırmalı.

58-nci madde

Lâğu etüv

1. Añlaşqan Yüksek Taraflar ancaq bu Konventsianıñ tarafı olğan künden itibaren beş yıl keçken soñ ve Avropa Keñeşi Baş kâtibine haber

yollağanından altı ay keçkeninden soñ bu Konventsianı lâğu etebilir. Baş kâtip diger Añlaşqan Yüksek Taraflarını bu hususunda haberdar eter.

2. Lâğu etmek areketi muvafıq Añlaşqan Yüksek Tarafnı işbu Konventsiyada belgilengen ve böyle bir mecburiyetlerini bozabilecek ve lâğu areketi küçke kirgeninden evel yapılğan er angi bir mecburiyetlerinden azat etmez.

3. Avropa Keñeşi azalığından çıqqan er angi bir Añlaşqan Yüksek Tarafnıñ bu Konvensiya tarafı sıfatındaki azalığı da aynı şartlarda yekünlenir.

4. Konvensiya 56-ncı maddege binaen qullanılacağı beyan etilgen territoriyalaren bağı olaraq yuqarıdaki maddelerniñ ükümlerine köre lâğu etilebile.

59-ncı madde

İmzalav ve ratifikatsiya

1. Bu Konvensiya Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devletler tarafından imzalanması içün açıqtır. O ratifikatsiya yapılmalı. Ratifikatsiya yarlıqları saqlanılmaq içün Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibine teslim edilir.

2. Avropa Birliği bu Konvensiyağa qoşulabile.

3. İşbu Konvensiya on dane ratifikatsiya yarlığı saqlanılmaq içün teslim etilgeninden soñ küçke kirer.

4. Onı soñundan tasdıqlağan Devletler içün Konvensiya, ratifikatsiya yapılğan ratifikatsiya yarlıqlarını saqlanılmaq içün bergen kününden itibaren küçke kirer.

5. Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibi Konventsianıñ küçke kirgeni, onı ratifikatsiya yapqan Añlaşqan Yüksek Taraflarınıñ adları ve soñundan alınabilecek ratifikatsiya yarlıqları saqlanılmaq içün berilgeni aqqında Avropa Keñeşiniñ azaları olğan bütün Devletlerni haberdar ete.

Bu Konvensiya 1950 senesi noyabr 4-te Romada, er eki metni aynı küçke saip olğan alda ingliz ve fransız tillerinde birer nushada imzalanıp, Avropa Keñeşiniñ arhivinde saqlanılmaqta. Baş kâtip tasdıqlanğan köçürme nushalarını Konventsianı imzalağan er bir Devletke yollay.

İnsan aqları ile esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsiyağa dair

ilâve Protokol

Parij, 20 III 1952 c.

Avropa Keñeşiniñ azası olıp, işbu Protokolnı imzalağan Ükümetler

1950 senesi noyabr 4-te Romada imzalanğan İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav Konventsiyanıñ (bundan soñ «Konventsiya» dep alınacaq) artıq 1-nci bölüğine kirsetilgenlerden ğayrı, bazı aq ve serbestliklerniñ müşterek ayatqa keçirilmesini teminlev yolunda tedbirler almaq azimkârlılığında olaraq, aşağıdakiler hususunda añlaştılar:

1-nci madde

Mülkiyetniñ qorçalanuvı

Er bir hususiy ve uquqiy şahıs mal ve mülk toqunmamazlığına sayğı kösterilmesini istemek aqqına saiptir. İç kimse, cemiyetniñ menfaatları adına ve qanun ile halqara uquqnıñ umumiy printsipleri nazarda tutqan şartlar istisna olmaq üzre, mülkiyetinden marum etilip olamaz.

Yuqarıdaki ükümler devletniñ umumiy menfaatlarına muvafıq olaraq, mülkiyetten faydalanuv nezaretini ayatqa keçirmek içün yahut bergiler ya da alım ve cöremelerniñ tölenmesini temin etmek içün zaruriy dep sayğan qanunları yerine ketirmek aqqını küçültmey.

2-nci madde

Tasil aqqı

İç kimse tasil aqqından marum etilip olamaz. Devlet, tasil ve oqutuv saasında üzerine alğan vazifelerini yerine ketirgende, ana-babanıñ bu tasil ve oqutuvnı öz diniy ve felsefiy itiqadına muvafıq yapılmasını temin etmek aqqına sayğı kösterir.

3-nci madde

Serbest sayılav aqqı

Añlaşqan Yüksek Taraflar, qanuniy akimiyet organlarınıñ saylâvında halqnıñ iradesini serbest ifade etebilecek şaraitlerde aqılğa yatqan aralıqlarnen gizli rey ile serbest saylâvlar keçirmek mecburiyetini ala.

4-nci madde

Territorial qullanuv alanı

Añlaşqan Yüksek Taraflarnıñ er angi birisi imzalav ya da ratifikatsiya esnasında ya da soñundan istegen vaqtında Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibine, halqara munasebetlerine köre mesül olğan territoriyalarda işbu Protokol ükümleriniñ tatbiq etileceginen bağılı mecburiyetleri çerçivesinde tasdıqlanğan beyanat yollaybile.

Yuqarıdaki punktqa muvafıq bildirüv yollağan er angi Añlaşqan Yüksek Taraf zaman-zaman evelki beyanatnıñ şartlarını deñiştirgen ya da er angi bir territoriyağa nisbeten işbu Protokol maddeleriniñ tatbiqını yekünlengenini bildirgen yañı beyanat yollaybile.

İşbu maddenıñ ükümlerine binaen yapılğan beyanat Konventsianıñ 56-ncı maddesiniñ 1 punktına binaen yapılğan dep sayıla.

5-nci madde

Konventsiya ile mütenasiplik

Añlaşqan Yüksek Taraflar işbu Protokolnıñ 1, 2, 3 ve 4-nci maddelerini Konventsiyağa qoşma maddeler dep qabul eteler ve Konventsianıñ bütün ükümleri munasip şekilde qullanıla.

6-ncı madde

İmzalav ve ratifikatsiya

İşbu Protokol Konventsianı imzalağan Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devletlerniñ imzalaması içün açıqtır. O Konventsianıñ ratifikatsiyasinen bir vaqıtta ya da soñundan ratifikatsiya olunmalıdır. Bu Protokol ratifikatsiya olunğan on dane yarlıqnıñ saqlanımaq içün berilgeninden soñ küçke kirer. Protokolnı imzalap, soñundan ratifikatsiya yapqan er bir Devlet içün o, ratifikatsiya olunğan yarlıgını saqlanımaq içün bergen kününden itibaren küçke kire.

Ratifikatsiya olunğan yarlıqlar saqlanımaq içün Avropa Keñeşiniñ

Baş kâtibine teslim etile ve o, Avrupa Keñeşiniñ azaları olğan bütün Devletlerni Protokolnı ratifikatsiya etken Devletler hususunda haberdar ete.

1952 senesi mart 9-da Parijde, er eki metni aynı küçke saip olğan alda ingliz ve fransız tillerinde birer nushada imzalanıp, Avrupa Keñeşiniñ arhivinde saqlanıлмақта. Baş kâtip işbu Protokolnı imzalağan er bir Ükümetke tasdıqlanğan köçürme nushasını yollay.

İnsan aqları ve esas serbestliklərini qorçalav
aqqındaki Konventsiya ilə bu Konventsiyanın
ilâvesi olğan birinci Protokolğa kirsetilgen
aq ve serbestliklerden başqa aq ve
serbestliklərge dair

4-nci Protokol

Strasburg, 16 İH 1963 s.

Avropa Keñeşiniñ azası olıp, işbu Protokolnı imzalağan ükümetler

1950 senesi noyabr 4-te Romada imzalanğan İnsan aqları ve esas serbestliklərini qorçalav aqqındaki Konventsiyanın (bundan soñ «Konventsiya» dep alınacaq) 1-nci bölüğine ve 1952 senesi mart 20-de Parijde imzalanğan Konventsiyağa dair Birinci Protokolnıñ 1, 2 ve 3-nci maddelerine artıq kirsetilgenlerden ğayrı, bazı aq ve serbestliklerniñ müşterek ayatqa keçirilmesini teminlev yolunda tedbirler almaq azimkârlılığında olaraq, aşağıdakiler hususunda añlaştılar:

1-nci madde

Borcundan dolayı azatlıqtan marum etmək yasağı

İç kimse, muqavele mecburiyetlerini yerine ketirip olamağanı sebebinden azatlıqtan marum etilip olamaz.

2-nci madde

Serbest dolaşmaq üriyeti

1. Qanuniy esaslara ğa köre, er angi bir Devlet sınırları içinde bulunğan er kes, o yerlerde serbest dolaşmaq ve yaşaycaq yerini sayılmaq aqqına saiptir.
2. Er kes öz devletini ve er angi bir devletni terk etmekte serbesttir.
3. Bu aqlarnıñ qullanıluvı milliy havfsızlıq ve içtimaiy asayış menfaatları adına, içtimaiy qaideni qorçalamaq, cinayetlerniñ ögünü almaq, sağıq ve ahlâqnı qorumaq ya da diger şahıslarnıñ aq ve serbestliklerini qorçalamaq içün qanun nezaretinde tutulğan ve

demokratik cəmiyyətdə zəruri olğan vəziyyətlərdən ğayrı iç bir şəkildə sınırlanıp olamaz.

4. Bu maddenin birinci punktında belgiləngən aqlar muayyən yerlərdə qanunğa muvafiq olaraq qullanılğan və bir demokratik cəmiyyətin içtimaiy menfaatlarına əsaslandırılğan sınırlavlarğa tabi olabile.

3-nci madde

Vatandaşlarını sürgün etmək yasağı

1. İç kimse hususiy ya da müştərek tədbirlər yolunən vətəndaş olğan Devletinin sınırları tışına sürgün etilip olamaz.

2. İç kimse vətəndaş olğan Devletinin sınırları içinə kirmək aqqından marum etilip olamaz.

4-nci madde

Ecnebiylərnı toplaş sürgün etmək yasağı

Ecnebiylərnı toplaş sürgün etmək yasaqtır.

5-nci madde

Territorial qullanuv alanı

1. Añlaşqan Yüksek Taraflarının er angi birisi imzalav ya da ratifikatsiya əsnasında yahut soñundan istegen vaqtında Avropa Keñəşinin Baş kâtibinə, halqara münasibətlərinə köre məsül olğan territorialarda işbu Protokol ükümlelərinin tətbiq etileceginən bağı mecburiyyətləri çərçivəsində təsdiqləğan beyanat yollaybile.

2. Yuqarıdaki punktqa muvafiq bildirüv yollağan er angi Añlaşqan Yüksek Taraf zaman-zaman evelki beyanatnın şərtlərini dəñiştirgen ya da er angi bir territorialağa nisbətən işbu Protokol maddələrinin tətbiqını yekünləngənini bildirgen yañı beyanat yollaybile.

3. Bu maddenin ükümlelərinə muvafiq yapılğan beyanat Konvensiyanın 56-ncı maddəsi 1-nci punktına muvafiq yapılğan dep əsəpləna.

4. Bu Protokolnın ratifikatsiyası ya da er angi bir Devlet tərəfindən

onı qəbul etüvi əsasında tətbiq olunğan bu Dövlətniñ territoriyanı ve bu maddeniñ ükümlərinə müvafiq olaraq, bu Dövlətniñ bəyanatı əsasında bu Protokol tətbiq edilgen er bir territoriyanı 2-nci ve 3-nci maddələrdə Dövlətniñ territoriyanı istinadən məqsadı ilə, ayrı-ayrı territoriylar dep sayılır.

5. Bu maddeniñ 1-nci ya da 2-nci punktlarına müvafiq bəyanat yapqan er angi bir Dövlət soñundan er angi bir vaxıttı bu bəyanatda kösterilgen bir ya da bir qaç territoriyanı nisbətən Konventsianıñ 34-nci maddəsində nazarda tutulğanı kibi, işbu Protokolnıñ 1, 2, 3 ve 4-nci maddələriniñ episinə ya da er angi birinə riayət etilüvinən bağılı Məhkəməniñ xüsusi şaxislərdən, dövlətke bağılı olmağan təşkilətlərdən yahut fərtlər qruppasından arıza qəbul etmək səlahiyyətini tanığanını bəyan etə bilər.

6-nci maddə

Konvensiya ilə mütenasiplik

Añlaşqan Yüxsək Tərəflər bu Protokolnıñ 1, 2, 3, 4 ve 5-nci maddələrini Konvensiyağa qoşma maddələr dep qəbul etələr ve Konventsianıñ bütün ükümləri munasib şəkildə qullanıla.

7-nci maddə

İmzalav ve ratifikatsiya

1. İşbu Protokol Konventsianı imzalayan Avropa Keñəşiniñ azası olğan Dövlətlərnin imzalaması içün açıqdır. O Konventsianı ratifikatsiyasınən bir vaxıttı ya da soñundan ratifikatsiya olunmalıdır. Bu Protokol ratifikatsiya olunğan beş danə yarlıqnıñ saqlanılmaq içün berilgenindən soñ küçkə kirer. Protokolnı imzalap, soñundan ratifikatsiya yapqan er bir Dövlət içün o, ratifikatsiya olunğan yarlıqını saqlanılmaq içün bərgən künündən itibərən küçkə kire.

2. Ratifikatsiya olunğan yarlıqlar saqlanılmaq içün Avropa Keñəşiniñ Baş kətibinə təslim etilə ve o, Avropa Keñəşiniñ azaları olğan bütün Dövlətlərnin Protokolnı ratifikatsiya etkən Dövlətlər xüsusiində həbdər etə.

Bu Protokolnı bunıñ təsdiğı sıfatında ləyiq səviyədə vəkəətli olaraq imzalamayağa aqqı olğanlar imzaladılar.

1963 senesi sentâbr 16-da Strasburgda, er eki metni aynı küçke saip olğan alda ingliz ve fransız tillerinde birer nushada imzalanıp, Avropa Keñeşiniñ arhivinde saqlanılda. Baş kâtip işbu Protokolnı imzalağan er bir Ükümetke tasdıqlanğan köçürme nushasını yollay.

İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsianıñ ölüm cezasınıñ lâğu etilmesine dair

6-ncı Protokolı

Strasburg, 28.IV.1983

1950 s. noyabr 6-da Strasburgda imzalanğan İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsianı (aşağıda «Konvensiya» dep alınacaq) imzalağan Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devletler,

Avropa Keñeşiniñ azası olğan devletlerniñ bir çoqusında mevcut ananelerniñ ölüm cezasını lâğu etmesi yolunda umumiy bir tendentsianı ifade etkenini esapqa alaraq, aşağıdaki hususlarda añlaştılar:

1-nci madde Ölüm cezasınıñ lâğu etilmesi

Ölüm cezası lâğu etile. İç kimse bu cezağa mahküm etilmez ve idam etilmez.

2-nci madde Cenk vaqtındaki ölüm cezası

Bir devlet qanunlarında cenk ya da yaqın etraflardaki cenk telükesi vaqtında işlengen qabaat içün ölüm cezası qazanılması mümkün, işbu ceza tek qanunda belgilengen allarda ve onıñ ükümlerine kelişken alda qullanılabilir. Devlet şu qanunniñ bu alğa ait ükümlerini Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibine bildire.

3-nci madde

Üzerine alınğan mecburiyetten vazgeçüvniñ yasaqlanması

Konvensiyanıñ 15-nci maddesine esaslanaraq, bu Protokolnıñ ükümlerinden çekilmege yol berilmey.

4-nci madde

Qayd-şartlarnıñ yasaqlanması

Konvensiyanıñ 57-nci maddesine esaslanaraq, işbu Protokolnıñ ükümleri ile bağılı iç bir qayd-şartqa ruhset berilmey.

5-nci madde

Territorial qullanuv alanı

1. Er angi bir Devlet özünüñ ratifikatsiya yarlığını imzalav ya da qabul etüv ve tasdıqlav senedini saqlanılmaq içün berüv sırasında işbu Protokol tatbiq etilecek territoriya ya da territoriyalarnı kösterebilir.
2. Er angi bir Devlet soñundan er angi bir zamanda Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibine beyanat yollav vastasinen bu Protokolnıñ beyanatta kösterilgen er angi başqa territoriyada tatbiq etilmesine irişebilir. Bu territoriyağa nisbeten Protokol Baş kâtip beyanatnı alğan vaqıttan soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.
3. Bundan evelki eki punktqa muvafıq böyle kösterilgen er angi bir territoriyağa nisbeten yapılğan Baş kâtipniñ adına yollanılgan er angi bir bildirüv vastasinen keri qaytarılır ya da deñiştirilebilir. Keri qaytaruv ya da deñiştirüv, Baş kâtip böyle bildirüvni alğan soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.

6-ncı madde

Konvensiya ile mütenasiplik

İştirakçı Devletler işbu Protokolnıñ 1-5-nci maddelerini Konvensiyağa qoşma maddeler dep qabul eteler ve Konvensiyanıñ bütün ükümleri munasip şekilde qullanıla.

7-nci madde

İmzalav ve ratifikatsiya

İşbu Protokol Konventsianı imzalağan Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devletlerniñ imzalaması içün açıqtır. O ratifikatsiya yapılmalı, qabul etilmeli ya da tasdıqlanmalıdır. Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devlet Konventsianı evelden ya da aynı vaqıtta ratifikatsiya yapmadan, işbu Protokolnı ne ratifikatsiya yapıp, ne qabul etip, ne de tasdıqlap olamaz. Ratifikatsiya yarlıqları ya da qabul etüv yahut tasdıqlav senetleri saqlanımaq içün Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibine teslim etile.

8-nci madde

Küçke kirüvi

1. İşbu Protokol Avropa Keñeşiniñ azası olğan beş devletniñ 7-nci maddenıñ ükümlerine muvafıq, Protokolnıñ olar içün mecburiyliğine öz razılıqlarını ifade etken kününden soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.
2. Bu Protokol, onıñ içün mecburiyliğine soñundan öz razılığını bildirgen aza olğan er angi bir Devlet içün ratifikatsiya yarlıgınıñ ya da qabul etüv senediniñ saqlanımaq içün berilgeninden soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.

9-ncı madde

Depozitariy vazifeleri

Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibi Avropa Keñeşiniñ bütün Devletlerine:

- (a) er bir imzalav;
- (b) er bir ratifikatsiya yarlıgı ya da qabul etüv yahut tasdıqlav senediniñ saqlanımaq içün berilgeni;
- (c) 5-nci ve 8-nci maddelerge muvafıq bu Protokolnıñ küçke kirgen er bir künü;
- (d) bu Protokolğa ait diger er bir akt, haber beyanat aqqında haber bere.

Bu Protokolnı bunıñ tasdıgı sıfatında lâyıq seviyede vekâletli olaraq imzalamağa aqqı olğanlar imzaladılar.

1983 senesi aprel 28-de Strasburgda, er eki metni aynı küçke saip olğan alda ingliz ve fransız tillerinde birer nushada imzalanıp, Avropa Keñeşiniñ arhivinde saqlanılnımaқта. Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibi tasdıqlanğan köçürme nushasını Avropa Keñeşiniñ azası olğan er bir Devletke yollay.

İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsiyağa dair

7-nci Protokol

Strasburg, 22.XI.1984

1950 c. noyabr 4-te Romada imzalanğan İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsianı (ileride «Konventsiya» dep alınacaq) qullanuv yolunen bazı aq ve serbestliklerniñ müşterek ayatqa keçirilmesini teminlegen tedbirler almaq azimkârlılığında olıp, Avropa Keñeşiniñ azası olaraq, işbu Protokolnı imzalağan Devletler aşağıdaki hususlarda añlaştılar:

1-nci madde Ecnebiylerniñ sürgün etilüvinen alâqalı kefalet tertibi

1. Er angi bir devlet toprağında qanunğa uyğun şekilde yaşığan bir ecnebiy qanunğa kelişken bir şekilde qaratılmağance sürgün etilmez ve bu vaziyette iç kimse:

- (a) sürgün etilmesine qarşı delillerni taqdim etüv;
- (b) işiññ ğayrıdan baqılmasını talap etüv; ve
- (c) yuqarıdaki maqsatlarnen salahiyetli idare ve ya bu idare tarafından tayinlengen bir ya da bir qaç şahıs ögünde özüni temsil etüv aqqına saiptir.

2. Eger ecnebiyniñ sürgün etilmesi içtimaiy tertip ya da milliy telükesizlik menfaatından kelip çıqsa, bu iş onıñ aqqınıñ qullanılmasından evel işbu maddenin 1-inci punktındaki «a», «b» ve «c» yarıpunktlarına köre küçke kirmesi mümkün.

2-nci madde Cinayet işlerine dair ükümler boyunca ikinci instantsiyağa muracaat etebilmek aqqı

1. Bir mahkeme tarafından cinayette qabaatlanıp mahküm

etilgen er angi bir insan, oña qarşı çıxarılğan mahkūmiyet ya da ceza űkmūni daa yűksek bir mahkemede ğayrıdan baqtırabilmek aqqına saiptir. Bu aqnıñ qullanılması, űu cűmlenden qullanabilmesini qavrap alğan esas da, qanunğa kűre tayinlene.

2. Bu aqnıñ qullanılması qanunda belgilengen az-buçuq qabaat yűz bergende istisna olması műmkűn ya da menfaatdar, birinci dereceli mahkemede qabaatlı tanılıp, eñ yűksek mahkemede birinci idare tarafından mahkűm etilse ve ya aqlanuv aqqındaki űkűmge qarşı berilgen apellātsion baquv neticesinde qabaatlı dep tanılıp, mahkűm etilse, bu aqtan istisnağa yol berile.

3-nci madde

Mahkeme hatası iğűn tazminat

Bir insannıñ niaiy bir qararnen cinayet iűlegeninde qabaatlanıp, mahkűm etilgeni ve soñundan yañı ya da yaqın zamanda űstű ağılğan bir delilniñ kerğekten de yañılıű bir madde qullanılğanını kűstergeni ve ya adamnıñ af etilmesi sebebinden ceza qararınıñ lāğu etilgeni belli olmağan delil aydınlatılmağanınıñ tolusinen, ya da qısmen o adamnıñ af etilgeni isbatlanğan allardan ğayrı, bűyle bir mahkűmiyet neticesinde cezası tasdıqlanğan űahıs űu Devletniñ qanunı ve mevcut qararlarına binaen tazminat ala.

4-nci madde

Eki kere mahkűm etilmemek ya da cezalanmamaq aqqı

1. İğ kimse bir Devletniñ cezalav usulına ve qanunğa muvafıq olmağan kesen-kes bir űkűmnen mahkűm etilgen ya da aqlanğan bir qabaattan sebep, aynı Devletniñ mahkeme űkűmleri altındaki mahkeme usulları ğerğivesinde ğayrıdan cezalanmaz ya da mahkűm etilmez.

2. Yuqarıdaki punktnıñ űkűmleri yañı ya da yaqın vaqıtlarda ortağa çıqqan delillerniñ, ya da evelki muamelelerde davanıñ neticesine tesir etebilecek esaslı bir bozuvnıñ mevcut olmasinen bağlı Devletniñ cezanı qullanuv usulı ve qanunına muvafıq olaraq davanıñ ğayrıdan ağılmasına qarşılıq kűsterip olamaz.

3. Konvensiyanın 15-nci maddesine köre işbu maddenin becerilmesinden çetleşmege ruhset berilmey.

5-nci madde

Qarı-qoca arasındaki musaviylik

Qarı-qoca evlilikte, evlilik devamında ve evlilik bitken soñ özlerini arasında ve balalarının munasebetlerinde qanuniy-medeniy aqlar ve mesüliyetni teñ şekilde qullanırlar. Bu madde devletlernin balalar faydasına kerekli tedbirler almasına keder etmez.

6-nci madde

Territorial qullanuv alanı

1. Er angi bir Devlet ratifikatsiya yarlığını imzalav ya da qabul etüv ve tasdıqlav senedini saqlanımaq içün berüv sırasında işbu Protokol çalışacaq territoriya ya da territorialarnı kösterebilir.

2. Er angi bir Devlet daa soñundan er angi bir vaqıtta Avrupa Keñesinin Baş kâtibine yollanılgan beyanat ile işbu Protokolnin bu beyanatta kösterilgen diger bir territoriyağa deñiştirebilir. Bu vaziyette Protokol, Baş kâtip beyanatnı alğanından eki aydan soñ kelgen aynın birinci kününden itibaren bu territoriyağa nisbeten küçke kire.

3. Bundan evelki eki punktqa muvafiq böyle beyanatta kösterilgen er angi territoriyağa nisbeten yapılgan er angi beyanat Baş kâtipnin adına yollanılgan bildirüv vastasinen keri qaytarılır ya da deñiştirilebilir. Keri qaytaruv ya da deñiştirüv Baş kâtip böyle bildirüvni alğan soñ keçken eki aydan soñ kelgen aynın birinci kününden itibaren küçke kire.

4. Bu maddenin ükümlerine muvafiq yapılgan beyanat Konvensiyanın 56-nci maddesinin 1-nci punktına köre yapılgan dep esaplana.

5. Ratifikatsiyası, qabul etilüvi yahut tasdıqlanuvı neticesinde bu Protokolnin qullanılması er angi bir Devletnin territoriaları ve bu maddenin ükümlerine köre, o Devlet tarafından yapılgan beyanatqa binaen, bu Protokolnin 1-nci maddesinde izaatlanğanı kibi, qullanılacaq territorialardan er bir devletnin territorialası ayrı territorialar dep tanılması mümkün.

6. Bu maddenin 1-nci ya da 2-nci punktlarına muvafiq beyanat yapqan er angi bir Devlet soñundan er angi bir vaqıtta bu beyanatta kösterilgen bir ya da bir qaç territoriyağa nisbeten Konventsianın 34-nci maddesinde nazarda tutulğanı kibi, bu Protokolnıñ 1-nci maddesi ile bağı Mahkemenin hususiy şahıslardan, ükümetke bağı olmağan teşkilâtlardan yahut fertler gruppasından ariza qabul etmek salahiyetini tanığanını beyan etebilir.

7-nci madde

Konventsia ile mütenasiplik

İştirakçi Devletler bu Protokolnıñ 1, 2, 3, 4, 5 ve 6-ncı maddelerini Konventsiağa qoşma maddeler dep qabul eteler ve Konventsianın bütün ükümleri munasip şekildeullanıla.

8-nci madde

İmzalav ve ratifikatsiya

İşbu Protokol Konventsianı imzalağan Avropa Keñeşinin azası olğan Devletlernin imzalaması için açıqtır. O ratifikatsiya yapılmalı, qabul etilmeli ya da tasdıqlanmalıdır. Avropa Keñeşinin azası olğan Devlet Konventsianı evelden ya da aynı vaqıtta ratifikatsiya yapmadan, işbu Protokolnı ne ratifikatsiya yapıp, ne qabul etip, ne de tasdıqlap olamaz. Ratifikatsiya yarlıqları ya da qabul etüv yahut tasdıqlav senetleri saqlanımaq için Avropa Keñeşinin Baş kâtibine teslim etile.

9-nci madde

Küçke kirüvi

1. İşbu Protokol Avropa Keñeşinin azası olğan yedi Devleti 8-nci maddenin ükümlerine muvafiq Protokolnıñ olar için mecburiyliğine öz razılıqlarını ifade etken kününden eki ay keçken soñ kelgen aynıñ birinci kününden küçke kire.

2. Bu Protokol, onıñ için mecburiyliğine soñundan öz razılığını bildirgen er angi bir aza-Devlet için ratifikatsiya yarlığının ya da qabul etüv senedinin saqlanımaq için berilgeninden eki aydan soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.

10-ncı madde

Depozitariy vazifeleri

Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibi Avropa Keñeşiniñ bütün Devletlerine:

- (a) er bir imzalav;
- (b) er bir ratifikatsiya yarlıǵı ya da qabul etüv yahut tasdıqlav senediniñ saqlanımaq içün berilgeni;
- (c) 6-ncı ve 9-ncı maddelerge muvafıq bu Protokolnıñ küçke kirgen er bir künü;
- (d) bu Protokolğa diger ait er bir akt, haber ya da beyanat aqqında haber bere.

Bu Protokolnı, bunıñ tasdıǵı sıfatında lâıyq seviyede vekâletli olaraq imzalamaǵa aqqı olǵanlar imzaladılar.

1984 senesi noyabr 22-de Strasburgda, er eki metni aynı küçke saip olǵan alda ingliz ve fransız tillerinde birer nushada imzalanıp, Avropa Keñeşiniñ arhivinde saqlanımaqta. Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibi tasdıqlanǵan köçürme nushasını Avropa Keñeşiniñ azası olǵan er bir Devletke yollay.

İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav Konventsiyasına dair

12-nci Protokol

Roma, 4.XI.2000 s.

İşbu Protokolni imzalağan Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devletler, cemi insanlar qanun ögünde musaviy ve qanun tarafından teñ qorçalanuv aqlarını teminlegen esas printsipni nazargā alaraq;

1950 senesi noyabr 4-te Romada imzalanğan insan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsiya (bundan soñ «Konventsiya» dep alınacaq) esasında tatbiq etilmesi vastasinen aqsımlavğa qarşı umumiy yasaqlavni kollektiv şekilde tatbiq etüvnen bütün insanlarnıñ musaviyliğini teminlev boyunca kelecekte adımlar atmaq qararında olaraq;

aqsımlamamaq printsipini iştirakçi Devletlerniñ tarafından tam ve semereli musaviylikni teşviq etüv oğrunda obyektiv ve aqılğa yatqan esaslı çare-tedbirler körmesine mania olmağanını tasdıqlayaraq, aşağıdaki hususlarda añlaştılar:

1-nci madde

Aqsımlavniñ umumiy yasaqlanuvı

1. Qanun ile tanılğan er angi bir aqnıñ qullanıluvı cınıs, ırq, terisiniñ түsü, tili, dini, siyasiy ve diger itiqatları, milliy mensübiyeti ya da içtimaiy tabaqağa aitligi, milliy azlıqlarğa mensüpligi, varlığı, doğuvı ya da diger alâmetleri aqsımlanmadan teminlenmeli.
2. İşbu maddenıñ 1-nci punktında qayd etilgen alâmetlerge köre iç kimse devlet organı tarafından aqsımlanamaz.

2-nci madde

Territorial qullanuv alanı

1. Er angi bir Devlet ratifikatsiya yarlığını imzalav ya da qabul etüv ve tasdıqlav senedini saqlanılmağa berüv sırasında işbu Protokol

çalışacaq territoriya ya da territoriylarını kösterebilir.

2. Er angi bir Devlet daa soñundan er angi bir vaqıtta Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibine yollanılgan beyanat ile işbu Protokolnıñ qullanıluvını bu beyanatta kösterilgen diger bir territoriyağa deñiştirilebilir. Bu taqdirde Protokol, Baş kâtip beyanatnı alğanından üç aydan soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren bu territoriyağa nisbeten küçke kire.

3. Bundan evelki eki punktqa muvafıq böyle beyanatta kösterilgen er angi territoriyağa nisbeten yapılğan er angi beyanat Baş kâtipniñ adına yollanılgan bildirüv vastasinen keri qaytarılır ya da deñiştirilebilir. Keri qaytaruv ya da deñiştirüv Baş kâtip böyle bildirüvni alğan soñ keçken üç aydan soñ kelgen aynıñ birinci kününden küçke kire.

4. Bu maddenin ükümlerine muvafıq yapılğan beyanat Konventsianıñ 56-ncı maddesi 1-nci punktına muvafıq yapılğan dep esaplana.

5. Bu maddenin 1-nci ya da 2-nci punktlarına muvafıq beyanat yapqan er angi bir Devlet soñundan er angi bir vaqıtta bu beyanatta kösterilgen bir ya da bir qaç territoriyağa nisbeten Konventsianıñ 34-nci maddesinde nazarda tutulğanı kibi, bu Protokolnıñ 1-nci maddesi ile bağı Mahkemenin hususiy şahıslardan, devletke bağı olmağan teşkilâtlardan yahut fertler gruppasından ariza qabul etmek salahiyetini tanığanını beyan etebilir.

3-nci madde

Konventsia ile mütenasiplik

İştirakçi Devletler bu Protokolnıñ 1-nci ve 2-nci maddelerini Konventsiağa qoşma maddeler dep qabul eteler ve Konventsianıñ bütün ükümleri munasip şekilde qullanıla.

4-nci madde

İmzalav ve ratifikatsiya

İşbu Protokol Konventsianı imzalağan Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devletlernin imzalaması içün açıqtır. O ratifikatsiya yapılmalı, qabul etilmeli ya da tasdıqlanmalıdır. Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devlet Konventsianı evelden ya da aynı vaqıtta ratifikatsiya yapmadan, işbu

Protokolni ne ratifikatsiya yapip, ne qabul etip, ne de tasdiqlap olamaz. Ratifikatsiya yarliqlari ya da qabul etuv yahut tasdiqlav senetleri saqlanilmaq in Avropa Keeini Ba kâtibine teslim etile.

5-nci madde

Kke kirüvi

1. Bu Protokol Avropa Keeini on azası olğan Devlet 4-nci maddenin mlerine muvafiq olaraq Protokolnin olar in mecburiyline öz razlqlarn ifade etken kününden  ay keçken so kelgen aynn birinci kününden itibaren kke kire.

2. Bu Protokol onn in mecburiyline soundan öz razlgn bildirgen aza olğan er angi bir Devlet in o, ratifikatsiya yarlig ya da qabul etüv, ya da tasdiqlav senedini saqlanilmaa berilgen künden keçken  aydan so kelgen aynn birinci kününden itibaren kke kire.

6-nci madde

Depozitariy vazifeleri

Avropa Keeini Ba kâtibi Avropa Keeini bütün Devletlerine:

- (a) er bir imzalav;
- (b) er bir ratifikatsiya yarlig ya da qabul etüv yahut tasdiqlav senedinin saqlanilmaa berilgeni;
- (c) 2-nci ve 5-nci maddelerge muvafiq bu Protokolnin kke kirgen er bir künü;
- (d) bu Protokola digr ait er bir akt, haber ya da beyanat aqqnda haber bere.

Bu Protokolni bunn tasdig sfatnda lyq seviyede vekâletli olaraq imzalamaa aqq olanlar imzaladılar.

2000 senesi noyabr 4-te Romada, er eki metni ayn kke saip olğan alda ingliz ve fransz tillerinde birer nushada imzalanıp, Avropa Keeini arhivinde saqlanilmaqta. Avropa Keeini Baş ktibi tasdiqlanan krme nushasını Avropa Keeini azas olan er bir Devletke yollay.

İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav Konventsiyasınıñ er angi şaraitte ölüm cezasınıñ lâğu etilmesine dair

13-nci Protokol

Vilnüs, 3.V.2002 s.

Avropa Keñeşiniñ azası olaraq, işbu Protokolnı imzalağan Devletler, er kesniñ yaşamaq aqqı demokratik cemiyette esas degerlik olğanına ve bu aqnıñ qorçalanması ve bütün insanlarnıñ şahsiyetine has olğan menlikniñ tam qabul etilmesi içün ölüm cezasınıñ lâğu etilmesiniñ vacip olğanında emin olaraq;

1950 senesi noyabr 4-te Romada imzalanğan İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konvensiya (bundan soñra «Konvensiya» dep alınacaq) vastasinen temin etilgen yaşamaq aqqınıñ qorçalanmasını quvetlendirmek isteginde olaraq;

ölüm cezasınıñ lâğu etilmesine ait olğan 1983 senesi aprel 28-de Strasburgda imzalanğan Konvensiyağa dair 6-ncı Protokol cenk ya da cenk telükesi vaqtında yapılğan areketler içün ölüm cezasını ortadan alıp taşılamağanını kayd eterek;

er angi şaraitlerde ölüm cezasını lâğu etmek içün soñ adımı atmaq qararında olaraq, aşağıdakiler hususunda añlaştılar:

1-nci madde Ölüm cezasınıñ lâğu etilmesi

Ölüm cezası lâğu etile. İç bir kimse ölüm cezasına mahküm etilmez ve idam etilmez.

2-nci madde Vazife edasından çekilmek yasağı

Konvensiyanıñ 15-nci maddesine esaslanaraq, işbu Protokol ükümlerinden çekilmesine yol berilmey.

3-nci madde

Qayd-şartlarnıñ yasaqlanuvi

Konventsıyanıñ 57-nci maddesine esaslanaraq, işbu Protokolnıñ ükümlerinen bağılı iç bir qayd-şartqa ruhset berilmey.

4-nci madde

Territorial qullanuv alanı

1. Er angi bir Devlet özüniñ ratifikatsiya yarlığını imzalav ya da qabul etüv ve tasdıqlav senedini saqlanımağa berüv sırasında işbu Protokol tatbiq etilecek territoriya ya da territoriyalarnı kösterebilir.
2. Er angi bir Devlet soñundan er angi bir zamanda Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibine beyanat yollav vastasinen bu Protokolnıñ beyanatta kösterilgen er angi başqa territoriya tatbiq etilmesine irişebilir. Bu territoriyağa nisbeten Protokol Baş kâtip beyanatnı alğan vaqıttan soñ keçken üç aydan soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.
3. Bundan evelki eki punktqa muvafıq böyle beyanatta kösterilgen er angi bir territoriyağa nisbeten yapılgan er angi bir beyanat Baş kâtipniñ adına yollanılgan bildirüv vastasinen keri qaytarılır ya da deñiştirilebilir. Keri qaytaruv ya da deñiştirüv Baş kâtip böyle bildirüvni alğan soñ keçken üç aydan soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.

5-nci madde

Konventsıya ile mütenasiplik

İştirakçı Devletler mezkür Protokolnıñ 1-4-nci maddelerini Konventsıyağa qoşma maddeler dep qabul eteler ve Konventsıyanıñ bütün ükümleri munasip şekilde qullanıla.

6-ncı madde

İmzalav ve ratifikatsiya

İşbu Protokol Konventsıyanı imzalağan Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devletlerniñ imzalaması içün açıqtır. O ratifikatsiya yapılmalı, qabul

etilmeli ya da tasdiqlanmalıdır. Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devlet Konventsiyanı evelden ya da aynı vaqıtta ratifikatsiya yapmadan, işbu Protokolnı ne ratifikatsiya yapıp, ne qabul etip, ne de tasdiqlap olamaz. Ratifikatsiya yarlıqları ya da qabul etüv yahut tasdiqlav senetleri saqlanımaq içün Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibine teslim etile.

7-nci madde

Küçke kirmesi

1. İşbu Protokol Avropa Keñeşiniñ azası olğan on devletniñ 6-ncı maddenin ükümlerine muvafıq Protokolnıñ olar içün mecburiyliğine öz razılıqlarını ifade etken kününden üç ay keçken soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.
2. Bu Protokol, onıñ içün mecburiyliğine soñundan öz razılığını bildirgen aza olğan er angi bir Devlet içün ratifikatsiya yarlığının ya da qabul etüv senediniñ saqlanımağa berilgeninden üç aydan soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.

8-nci madde

Depozitariy vazifeleri

Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibi Avropa Keñeşiniñ bütün Devletlerine:

- (a) er bir imzalav;
- (b) er bir ratifikatsiya yarlığı ya da qabul etüv yahut tasdiqlav senediniñ saqlanımağa berilgeni;
- (c) 4-nci ve 7-nci maddelerge muvafıq bu Protokolnıñ küçke kirgen er bir künü;
- (d) bu Protokolğa ait diger er bir akt, haber ya da beyanat aqqında haber bere.

Bu Protokolnı bunıñ tasdıǵı sıfatında lâyıq seviyede vekâletli olaraq imzalamağa aqqı olğanlar imzaladılar.

2002 senesi mayıs 3-te Vilnüste, er eki metni aynı küçke saip olğan alda ingliz ve fransız tillerinde birer nushada imzalanıp, Avropa Keñeşiniñ arhivinde saqlanımaқта. Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibi tasdiqlanğan köçürme nushasını Avropa Keñeşiniñ azası olğan er bir Devletke yollay.

İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsiağa dair

16-ncı Protokol

Strasburg, 2 H 2013 s.

Avropa Keñeşiniñ azası olğan ve 1950 senesi noyabr 4-te Romada imzalanğan İnsan aqları ve esas serbestliklerini qorçalav aqqındaki Konventsia (bundan soñ «Konventsia» dep alınacaq) tarafı olğan ve bu Protokolnı imzalağan Devletler ile Añlaşqan Yüksek Taraflar,

Konventsia maddeleriniñ, hususan Avropa insan aqları Mahkemesiniñ (bundan soñ «Mahkeme» dep alınacaq) esas olğan 19-ncı maddenı esapqa alaraq;

Mahkeme salahiyetleriniñ arttırılaraq konsultativ hulâsalar bermesiniñ subsidiarlıq printsipine uyğun olaraq Mahkeme ile milliy organlar arasında qarşılıqlı tesirni daa ziyade kenışletecegini ve bunen Konventsianıñ semereli qullanıluvını quvetlendirecegini esapqa alaraq;

Avropa Keñeşi Parlament Assambleyası tarafından 2013 senesi iyun 28-de qabul etilgen 285 sayılı (2013) Hulâsasını esapqa alaraq;

aşağıdakiler hususunda añlaştılar:

1-nci madde

1. 10-ncı meddege uyğun olaraq belgilengen Añlaşqan Yüksek Taraflarınıñ yuqarı mahkemeleri ve tribunalları Konventsia ile oña dair Protokollarda qayd etilgen insan aqları ve serbestlikleriniñ izaatı ve qullanıluvinen alâqalı olaraq müim meseleler boyunca Mahkemeden konsultativ hulâsalar isteybile.

2. Muracaat etken mahkeme ya da tribunal isteybilecek konsultativ hulâsalar yalnız özü baqqan işnen bağı olabile.

3. Muracaat etken mahkeme ya da tribunal öz muracaatını esaslandırmalı ve mahkeme baqışında olğan işniñ uquqiy ve aqiqiy vaziyetinen bağı malûmat taqdim etmeli.

2-nci madde

1. Büyük Palatanın 5 akeminden ibaret kollegiyası 1-nci maddenin hükümlerine uygun olaraq konsultativ hülâsalarla bağlı muracaatın qanaatlandırılması/qanaatlandırılmıyuvu boyunca qərar qəbul etər. Kollegiya qəbul etməgən muracaatına dair əsas köstərməli.
2. Muracaət qəbul edilgən təqdirdə, Büyük Palata konsultativ hülâsa bərə.
3. Daa əvvəlki maddələrdə ağılgən Kollegiya və Büyük Palata tərkibinə, muracaət etkən məhkəmə ya da tribunalğa mənşüp Ağılaşqan Yüksək Tərəf adından sayılğan ex officio akəm kirsətilə. Bəylə bir akəm yəq isə ya da otırışuvda iştirak etip olamasa, işbu Tərəfin daa əvvəl təqdim etəcek cədvəlindən Məhkəmə Reisi tərəfindən sayılğan şahıs akəm vəzifəsini eda etər.

3-nci madde

Avropa Keñşinin insan aqları boyunca Komissarı və muracaət etkən məhkəmə ya da tribunalğa mənşüp Ağılaşqan Yüksək Tərəf yazılı qaydlar bərək və otırışuvlarda iştirak etmək əqqına saiptir. Məhkəmə Reisi, adətləli məhkəmə keçiröv məqsədindən, Ağılaşqan Yüksək Tərəflərdən er ağı birisinə yazılı qaydlar bərəkə və otırışuvlarda iştirak etməkə təklif etəbilə.

4-nci madde

1. Konsultativ hülâsalar əsaslandırılğan olmalı.
2. Egər konsultativ hülâsa tolusınən ya da qısmən akəmlərin fikir birligini ifadə etməsə, er bir akəm hususiy fikrini bildirmək əqqına saiptir.
3. Konsultativ hülâsalar muracaət etkən məhkəmə ya da tribunalğa və o mənşüp olğan Ağılaşqan Yüksək Tərəfə yollanıla.
4. Konsultativ hülâsalar dərc etilmək kerek.

5-nci madde

Konsultativ hülâsalar məcburiy degildir.

6-ncı madde

Añlaşqan Yüksek Taraflar işbu Protokolnıñ 1-5-nci maddelerini Konventsiağa qoşma maddeler dep qabul eteler ve Konventsianıñ bütün ükümleri munasip şekilde qullanıla.

7-nci madde

İşbu Protokol Konventsianı tasdıqlağan Añlaşqan Yüksek Taraflarnıñ imzalaması içün açıqtır ve olar Protokolnen bağlanuv razılığını aşağıdaki şekillerde ifade etebiler:

- a) ratifikatsiya yapmaq, qabul etmek ya da tasdıqlamaq şartı qoymadan imzalamaq yolunen; ya da
- b) soñundan ratifikatsiya yapılacaq, qabul etilecek ya da tasdıqlanacaq degen şart ile ratifikatsiya yapmaq, qabul etmek ya da tasdıqlayaraq, imzalamaq yolunen.

8-nci madde

1. Bu Protokol, Konventsianı tasdıqlağan on Añlaşqan Yüksek Tarafnıñ 7-nci madde ükümlerine muvafiq Protokol mecburiy olğanına razılıqlarını beyan etkenlerinden üç aydan soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.

2. Bu Protokolnıñ mecburiy olğanı hususındaki razılığını soñundan beyan etecek olğan Añlaşqan Yüksek Taraflar içün Protokol, 7-nci madde ükümlerine muvafiq, Protokolnıñ mecburiy olğanı hususındaki razılığını beyan etkenlerinden üç aydan soñ kelgen aynıñ birinci kününden itibaren küçke kire.

9-nci madde

Konventsianıñ 57-nci maddesine esaslanaraq, işbu Protokolnıñ ükümlerinen bağlı iç bir qayd-şartqa ruhset berilmey.

10-nci madde

Konventsia tarafı olğan Añlaşqan er angi bir Yüksek Taraf, Avropa

Keñeşiniñ Baş kâtibine beyanat yollamaq yolunen bu Protokolniñ 1-nci maddesiniñ 1 punktına muvafıq angi bir mahkeme ve tribunalnı saylâğanını Protokol imzalanğan sırada ya da ratifikatsiya yarlıǵı, qabul ve tasdıqlav senedini saqlanıluvğa bergen vaqıtta belgiler.

11-nci madde

Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibi Avropa Keñeşiniñ azası olğan Devletler ile diger Añlaşqan Yüksek Taraflarğa:

- (a) er bir imzalav;
- (b) er bir ratifikatsiya yarlıǵı ya da qabul etüv yahut tasdıqlav senediniñ saqlanılvmağa berilgeni;
- (c) 8-nci maddege muvafıq bu Protokolniñ küçke kirgen er bir künü;
- (d) 10-ncı maddege muvafıq berilgen muracaatlar; ve
- (e) bu Protokolğa ait diger er bir akt, haber ya da beyanat aqqında haber bere.

Bu Protokolnı bunıñ tasdıǵı sıfatında lâyıq seviyede vekâletli olaraq imzalamağa aqqı olğanlar imzaladılar.

2013 senesi oktâbr 3-te Strasburgda, er eki metni aynı küçke saip olğan alda ingliz ve fransız tillerinde birer nushada imzalanıp, Avropa Keñeşiniñ arhivinde saqlanılvmaқта. Avropa Keñeşiniñ Baş kâtibi tasdıqlanğan köçürme nushasını Avropa Keñeşiniñ azası olğan er bir Devlet ile diger Añlaşqan Yüksek Taraflarğa yollay.

Авропа инсан акълары Конвенциясы

11-нджи ве 14-нджи Протоколлар иле денъиштирильген метин

Иляве Протоколлар иле 4, 6, 7, 12, 13 ве 16-нджы Протоколлар къошулгъан шекли

Конвенциянынъ такъдим этильген метни 2010 с. июль 1-де кучъке кирген 14-нджи Протоколнынъ (194-№ СДСЕ) укъумлерине мувафыкъ кирсетильген денъишмелерни къаврап алмакъта. Бундан эвель Конвенциянынъ метнине 1970 с. сентябрь 21-де кучъке кирген 3-нджи Протоколнынъ (45-№ СТЕ), 1971 с. декабрь 20-де кучъке кирген 5-нджи Протоколнынъ (55-№ СТЕ) ве 1990 с. январь 1-де кучъке кирген 8-нджи Протоколнынъ (118-№ СТЕ) укъумлерине бинаэн денъишмелер кирсетильген эди. О 5-нджи мадденинъ 3-нджи пунктына бинаэн, 1970 с. сентябрь 21-ден кучъке кирген Конвенциянынъ айырылмаз къысмы олгъан 2-нджи Протоколнынъ (44-№ СТЕ) метнини де къаврап алмакъта. Юкъарыда косътерильген Протоколларгъа бинаэн, бутюн укъумлерге кирсетильген денъишме я да илявелер, 1998 с. октябрь 1-ден башлап кучъке кирген 11-нджи Протоколгъа (155-№ СТЕ) денъиштирильди. Шу аныден итибарен, 1994 с. октябрь 1-ден кучъке кирген 9-нджи Протокол (140-№ СТЕ) лягъу этильди, 10-нджи Протокол (146-№ СТЕ) исе, озъ эмиетини джойды.

Конвенция ве онынъ Протоколларынынъ имзаланмасы ве ратификациясынен багълы агъымдаки вазияети иле беаянлар ве айры къайд-шартлар акъкъындаки малюматны: **www.conventions.coe.int**. адресинден алмакъ мумкюн.

Конвенциянынъ тек инглиз ве франсыз тиллериндеки шекиллери асыл версиядыр деп сайылып.

Авропа инсан акълары махкемеси

Council of Europe

F-67075 Strasbourg cedex

www.echr.coe.int

Мундеридже

Инсан акълары ве эсас сербестликлерини къорчалав акъкъындаки Конвенция	55
Иляве протокол	81
Протокол № 4	84
Протокол № 6	88
Протокол № 7	92
Протокол № 12	98
Протокол № 13	102
Протокол № 16	106

Инсан акълары ве эсас сербестликлерини къорчалав акъкъындаки Конвенция

Рома, 4. XI. 1950 с.

Ишбу Конвенцияны имзалагъан, Авропа Кенъешининъ азалары олгъан Девлетлер:

1948 сенеси декабрь 10-да Бирлешкен Миллетлернинъ Баш Ассамблеясы беян эткен Инсан акъларынынъ Умумий Беяннамесини эсапкъа алып,

ишбу Беяннаменинъ макъсады онда беян этильген акъларнынъ умумий ве семерели танылмасы ве беджерильмесини теминлемек олгъаныны эсапкъа алып,

Авропа Кенъешининъ макъсады онынъ азалары арасында даа зияде бирликке иришмекни ве бу макъсаткъа иришювнинъ васталарындан бири олгъан инсан акъларынынъ къорчаланмасы ве инкишафы олгъаныны танып,

дюньяда адалет ве барышыкънынъ темелини тешкиль эткен ве къорчаланмасы башта олмакъ узъре, бир тарафтан, акъикъий демократик сиясий къурум иле дигер тарафтан, олар мейиль берген инсан акъларыны эр кеснинъ аныламасы ве кутъмесининен теминленген эсас сербестликлерге терен мейиль бергенлерини тасдыкълап,

бирликтеки ынтылув арекетинде ве сиясий аныанелер, идеаллар, сербестлик ве укъукъ устюнлигининъ умумий варислигини эльде эткен Авропа Девлетлерининъ Укюметлери оларакъ, Умумий Беяннамеде беян этильген базы акъларны бераберликте ерине кетирмек ёлунда азимкъарлыкъ иле ильк адымлар атмакъ огърунда ашагъыдакилерни беджермек ичюн ашагъыдаки хусусларда анылаштылар:

1-нджи мадде

Инсан акъларына риает этмек меджбуриети

Анълашкъан Юксек Тарафлар, оларнынъ адлиевий имаеси алтында олгъан эр кеснинъ ишбу Конвенциянынъ 1-нджи болюгинде бельгиленген акъ ве сербестликлерини теминлейлер.

I БОЛЮК АКЪЛАР ВЕ СЕРБЕСТЛИКЛЕР

2-нджи мадде

Яшайыш акъкы

1. Эр бир шахыснынъ яшайыш акъкы къанун тарафындан къорчалана. Қъанунда косътерильген джинает ичюн махкеме, джеза оларакъ чыкъаргъан олюм укмю олмаса, ич кимсе аятындан къасытлы оларакъ марум этилип оламаз.

2. Олюм, мытлакъ суретте кучъ къулланмакънынъ нетиджеси олмагъан такъдирде, яни:

- (а) эр бир шахысны къанундан тышындаки зорбалыкътан къорчаламакъ ичюн;
- (б) къанун эсасында незарет алтына алынмасы я да аписханеде тутулгъан инсаннынъ къачувынынъ огюни алмакъ ичюн;
- (с) къанунгъа бинаэн исьян ве баш къалдырувны бастырмакъ ичюн

ишбу мадде бозулгъандыр деп сайылмаз.

3-нджи мадде

Искенджелернинъ ясакъ этильмеси

Ич кимсе искенджелерге, инсанлыкътан тыш я да менлигини ашалайджакъ муамелеге таби тутуламаз я да джезаландырыламаз.

4-нджи мадде

Къуллукъ ве меджбурий эмекнинъ ясакъланувы

1. Ич кимсе къуллукъ я да эсаретте тутуламаз.
 2. Ич кимсе зораки я да меджбурий эмекке зорланамаз.
 3. Ишбу мадденинъ макъсатлары ичюн «зораки я да меджбурий эмек» термини ашагъыдаки киби:
 - (а) ишбу Конвенциянынъ 5-нджи маддесине бинаэн апиште булунгъан я да шартлы суретте бойле апистен азат олунгъан шахыснынъ япмакъ керек олгъан эр бир ишини;
 - (б) арбий хусусиетни ташыгъан эр бир хызметни, итикъатлары себебинден арбий хызметни ред этмекни таныгъан мемлекетлерде исе, шу меджбурий арбий хызмет ерине бельгиленген дигер хызметни;
 - (с) февкъуляде вазият я да эалининъ яшайышы яхут аманлыгъына телюке яраткъан афат вакътында меджбурий олгъан эр бир хызметни;
 - (д) адий ватандашлыкъ борджунынъ бир къысмы олгъан эр бир ишни я да хызметни
- къаврап алмай.

5-нджи мадде

Сербестлик ве шахыскъа токъунылмаюв акъкъы

1. Эр кес сербестлик ве шахсий токъунылмазлыкъ акъкъына саиптир. Ич кимсе ашагъыдаки аллар иле къанун бельгилеген тертиптен гъайры сербестлигинден марум этильмез:
 - (а) салахиетли махкеме тарафындан махкъом этильген шахыснынъ къанунгъа уйгъун оларакъ аписханеде тутулувы;
 - (б) къанунгъа бинаэн махкеме къарарына уймамасы я да къанунда бельгиленген эр бир меджбуриетнинъ эда этильмесини теминлемек ичюн шахыснынъ уйгъун оларакъ незарет алтына алынувы (тевкифи) яхут аписханеде тутулувы;
 - (с) къанунны бозувда делиллер эсасында шекленген, я да

къанун бозмасыны тахмин этмеге етерли эсас олып, бунынъ огюни алмакъ, яхут къанун бозгъанындан сонъ къачмасына кедер этмек макъсадынен салахиетли орган къаршысында турмасы ичюн шахысны уйгъун оларакъ незарет алтына алынувы я да аписханеде тутулувы;

- (d) чагъына етмеген шахыснынъ къануний къарар эсасында тербиевий незарет ичюн аписханеде тутулувы, я да салахиетли орган къаршысында турмасы ичюн къанунгъа уйгъун оларакъ аписханеде тутулувы;
- (e) юкъунчлы хасталыкъларнынъ таркъатылмасыны токътатмакъ макъсадынен шахысларнынъ къанунгъа уйгъун оларакъ аписханеде тутулувы, эм де къанунгъа уйгъун оларакъ рухий хаста, ичкиджи, наркоман, быралкъы инсанларнынъ аписханеде тутулувы;
- (f) мемлекетке къанунсыз кирмесининъ огюни алмакъ я да онъа нисбетен сюрдюн яхут теслим этюв чарелери корюледжек шахыснынъ къанунгъа уйгъун оларакъ незарет алтына алынувы я да аписханеде тутулувы

шу джумледендир.

2. Тевкъиф этильген эр бир инсангъа тевкъиф себеплери ве онъа къаршы косътерильген эр бир къабаатлав деръал о анълагъан тильде бильдирильмелидир.

3. Незарет алтына я да аписке алынган эр бир инсан, 1-нджи мадденинъ «с» ярыпунктына бинаэн деръал акемнинъ я да къанун боюнджа махкемеде акимият саиби олган башкъа вазифедарнынъ узурна еткизильмек, иши махкемеде акъылгъа яткан муддет ичинде бакъылмакъ яхут махкемегедже азат этильмек акъкъына саиптир. Азат олунув – махкемеге кельмек кефалети берильмеси шартынен багъланабиле.

4. Тевкъифи я да аписке алынувы нетиджесинде азатлыкътан марум этильген эр бир инсан аписке алынувынынъ къанунийлиги аджеле суретте махкемеде бакъылмасына ве аписке алынувыны махкеме къанунсыз деп таныгъанында, азат этильмесине акъкъы бардыр.

5. Ишбу мадде укъумлерининъ бозулмасы нетиджесинде тевкъиф я да аписке алынув къурбаны олган эр бир инсаннынъ тазминат алмагъа акъкъы бар.

6-нджы мадде

Адалетли махкеме этильмек акъкъы

1. Эр бир инсаннынъ ватандашлыкъ акълары ве вазифелери акъкъында дава чыкъкъан я да эр анги бир джинаетте къабаатлангъаны бильдирилъсе, иши акъылгъа ятаджакъ муддет ичинде адалетли ве алем-ашкъаре къанун эсасында япылгъан мустакъиль ве битараф махкемеде бакъылмасына акъкъы бар.

Махкеме къарары алем-ашкъаре илян этиле, лякин матбуат ве инсанлар махкеме отурышувларына ахлякъ, джемаат тертиби, я да демократик джемиеттеки миллий хавфсызлыкъ меселеси себеплеринден, эм де буны чагъы етмегенлернинъ менфаатлары талап эткенде, яхут иштирак эткен тарафларнынъ шахсий яшайышыны къорчаламакъ ичюн, я да акемлернинъ фикри боюнджа керекли дереджеде мытлакъ зарур олгъан алем-ашкъарлыкъ, адалетли махкеменинъ менфаатларыны бозаджакъ алельхусус алларда асла кирсетильмей ве яхут къысмен кирсетилебилелер.

2. Агъыр джинает ишлегенинде къабаатлангъан эр кес, къабааты къануний ёлнен бельгиленмегендже, къабаатсыз сайылып.

3. Агъыр джинает ишлегенинде къабаатлангъан эр бир инсаннынъ, энъ азындан:

- (a) онъа къаршы косътерильген къабаатнынъ хусусиети ве эсасы акъкъында анълайышлы тильде аджеле ве тавсиятлы хабердар этильмеге;
- (b) озюнинъ имаесини азырламакъ ичюн етерли вакъыт ве имкянгъа саип олмагъа;
- (c) озюни шахсен озю къорчаламакъ я да озю сайлап алгъан имаеджи ярдымынен ве яхут имаеджининъ хызметлерини одемеге маддий кучю етмеген алда, адалетли махкеме ерине кельмеси ичюн керекли деп тайинленген имаеджининъ хызметлеринен бедава файдаланабильмеге;
- (d) онъа къаршы шаатлыкъ эткенлерни соргъугъа чекмеге, я да соргъугъа чектирмеге, онынъ файдасына шаатлыкъ эткенлерни чагъырып, онъа къаршы шаатлыкъ эткенлерни айны шартлар иле соргъугъа чектирмеге;

- (е) махкемеде къулланылгъан тильни анъламаса я да бу тильде лаф этмесе, бедава терджиман къулланмагъа акъкъы бардыр.

7-нджи мадде

Ялынъыз къанун эсасында джезалав

1. Ич кимсе эр анги бир арекети я да арекетсизлиги вакътында амельдеки миллий я да халкъара укъукъ боюнджа, агъыр джинает деп танылмагъан алда джезаланмагъа акъкъы ёкъ. Агъыр джинает ишленген вакъытта къулланылмакъта олгъан джезадан даа да агъыр чешити къулланыламаз.
2. Ишбу мадде эр бир шахыснынъ эр анги бир арекети я да арекетсизлигини, ишленген вакътында медениетли мемлекетлер таныгъан укъукънынъ умумий принциплерине бинаэн агъыр джинает деп танылгъанында, махкъом этильмеси ве джезаланмасына мания дегильдир.

8-нджи мадде

Шахсий ве аилевий яшайыш урьмет этильмесининъ акъкъы

1. Эр кеснинъ, онынъ шахсий ве аилевий яшайышы, мескени иле мектюплешюв сырына урьмет косътерильмесине акъкъы бар.
2. Бу акъ ерине кетириледжекте акимиет идарелерининъ киришмесине мусааде этильмей; истисна оларакъ бойле киришюв къанунда ер алгъан алларда, демократик джемиетте миллий хавфсызлыкъ ве джемаат тертиби, мемлекетнинъ икътисадий аманлыкъ менфаатлары огърунда къалабалыкълар ве джинаетлернинъ огюни алмакъ, сагълыкъ я да ахлякъны къорчаламакъ яхут дигер шахысларнынъ акълары иле сербестликлерини къорчаламакъ ичюн зарур олгъанда мусааде этиле.

9-нджы мадде

Фикир, видждан ве дин сербестлиги

1. Эр кеснинъ фикир, видждан ве дин сербестлигине акъкъы бар; бу акъ дин я да итикъадыны денъиштирмек сербестлиги иле пайнозю я да башкъаларынен бирликте итикъат этмек, ачыкъ яхут хусусий шекильде ибадет, тасиль, диний ве тапынув мерасимлерини кечирмек сербестлигинден ибареттир.

2. Озь динини ве бакъышларыны кутмек сербестлиги ялынъыз демократик джемиетте джемаатнынъ телюкесизлигини теминлев, ичтимаий тертип-низам, дигер шахысларнынъ сагълыгъы я да маневиятыны, акълары ве сербестликлерини къорумакъ ичюн къанунда козьде тутулгъан ясаъларнен сынъырлана.

10-нджи мадде

Фикир ифаде этюв сербестлиги

1. Эр кеснинъ озь фикрини сербест ифаде этмеге акъкъы бар. Бу акъ девлет сынъырларындан къатий назар ве акимият тарафындан мания олмадан озь фикринде турмакъ ве малюмат алмакъ, гъаелерини таркъатмакъ сербестлигинден ибареттир. Ишбу мадде Девлетлерге радио, телевизион я да кинематография ширкетлеринден лицензия талап этмесине мания дегильдир.

2. Бу сербестликлернинъ омюрге кечирильмеси миллий телюкесизлик, топракъ бутюнлиги я да ичтимаий тертип менфаатларындан келип чыкъаракъ, тертипсизлик ве джинаетнинъ огюни алмакъ, сагълыкъ ве маневиятны къорумакъ, дигер шахысларнынъ нуфузы ве акъларынынъ къорчаланмасы, конфиденциаль шекильде эльде этильген малюматларнынъ ашкяр этильмесининъ огюни алмакъ я да адалет махкемесининъ итибары ве битарафлыгъыны теминлемек ичюн къанунда козьде тутулгъан ве демократик джемиетте зарур олгъан муайен ресмий талап, шарт, ясакъ ве сынъырлавларгъа маруз къалабилер.

11-нджи мадде

Топлашмакъ ве бирлешмек сербестлиги

1. Эр кестынч топлашмакъ сербестлиги ве озь менфаатларыны къорчаламакъ макъсады иле башкъаларнен бирлешмек, шу джумледен, профессиональ бирликлерни тешкиль этмек ве бойле

бирлешмелерге кирмек акъкъына саиптир.

2. Бу акъларнынъ омюрге кечирильмесине миллий телюкесизлик ве джемаат тертиби огърунда, тертипсизлик ве джинаетнинъ огюни алмакъ ичюн, сагълыкъ ве маневиятнынъ къорулмасы ичюн я да дигер шахысларнынъ сербестлигини теминлемек ичюн къанунда козьде тутулгъан ве демократик джемиетте зарурий олгъанлардан башкъа ич бир сынъырлав къоюламаз. Ишбу мадде сиялы къуветлер, полис ве девлет мемурий органлары хадимлерининъ бу акъларнынъ омюрге кечирильмесине къануний сынъырлав къоймасына мания оламаз.

12-нджи мадде

Ниях акъкъы

Ниях яшына кирген эркеклер ве къадынлар бу акънынъ къулланылмасыны идаре эткен миллий къанунгъа коре ниях къыйдырмакъ ве аиле къурмакъ акъкъына саиптирлер.

13-нджи мадде

Семерели укъукъий къорув вастасыны къуланмакъ акъкъы

Бу Конвенцияда танылгъан акъ ве сербестликлери бозулгъан эр кес, атта бу бозулувлар ресмий фаалиет косьтерген шахыслар тарафындан япылса биле, девлет органларында семерели укъукъий къорув вастасыны къуланмакъ акъкъына саиптир.

14-нджи мадде

Акъсымлама ясагъы

Ишбу Конвенцияда танылгъан акъ ве сербестликлернинъ къулланылувы джыныс, ыркъ, терисининъ тюсю, тили, дини, сиясий ве дигер итикъатлары, миллий менсюбиети я да ичтимаий табакъагъа аитлиги, миллий азлыкъларгъа менсюплиги, варлыгъы, догъувы я да дигер аляметлери акъсымланмадан теминленмели.

15-нджи мадде

Февкјуляде алларда меджбуриетлерге риает этмектен чекилюв

1. Дженк я да миллетнинъ аятыны телюкеге огъраткъан февкјуляде алларда Анълашкъан Юксек Тарафларнынъ эр анги бири онынъ халкъара укъукъкъа мувафыкъ дигер меджбуриетлерге зыт олмамасы шартынен, факъат вазиетнинъ февкјуляделигини шартландырабиледжек севиiede бу конвенция узъре меджбуриетлерине уйгун олмагъан чаре-тедбирлер коребилир.

2. Бу укъом, къануний арбий арекетлер нетиджесинде инсанларнынъ эляк олув аллары истисна олмакъ узъре, 2-нджи ве 3-нджи мадденинъ, 4-мадденинъ 1-нджи пункты ве 7-нджи мадденинъ укъомлеринден бир тюрлю шекильде чекильмек ичюн эсас оламаз.

3. Ишбу кери чекилюв акъкъыны къуллангъан Анълашкъан Юксек Тарафларнынъ эр ангиси корьген тедбирлери ве оларны къабул этильмесининъ себеплери акъкъында Авропа Кенъешининъ Баш кятибини толусынен хабердар этмелидир. Бунынъ киби де, о Авропа Кенъешининъ Баш кятибине бу тедбирлернинъ екюнленмеси ве Конвенция укъомлерининъ толусынен янъыдан омюрге кечирилип башлагъаны акъкъында малюмат бермелидир.

16-нджы мадде

Эджнебийлернинъ сиясий фаалиетини сынъырлав

10, 11 ве 14-нджи мадделердеки ич бир шей Анълашкъан Юксек Тарафларгъа эджнебийлернинъ сиясий фаалиетини сынъырламагъа мания оламаз.

17-нджи мадде

Акъларны суистимал этмек ясагъы

Ишбу Конвенцияда ич бир шей эр анги бир Девлет, шахыслар

группасыя да эранги бир шахыснынь буердетесбит этильген акъ ве сербестлигининь лягъу этильмесине, я да оларнынъ Конвенцияда назарда тутулганындан даа зияде сынъырланмасына догърултылгъан эр анги фаалиетнен огърашмакъ, я да эр анги бир арекет япмакъ акъкъына саиптир деген манада изаатланамаз.

18-нджи мадде

Акъларгъа нисбетен къулланылгъан сынъырлав худутлары

Къайд олунгъан акъ ве сербестликлерге нисбетен бу Конвенцияда ёл берильген сынъырлавлар назарда тутулгъан макъсатлар тышында татбикъ этильмемелидир.

II БОЛЮК

АВРОПА ИНСАН АКЪЛАРЫ МАХКЕМЕСИ

19-нджы мадде

Махкеменинь тесис этильмеси

Анълашкъан Юксек Тарафларнынъ ишбу Конвенция ве онъа даир Протоколлар иле озъ узерлерине алынгъан меджбуриетлерге риает этмекни темин этмек макъсадынен Авропа Инсан акълары махкемеси (бундан сонъ «Махкеме» деп алынаджакъ) тесис этиле. О, даимий эсаста фаалиет косьтере.

20-нджи мадде

Акемлер сайысы

Махкеме эркъанына кирген акемлер сайысы Анълашкъан Юксек Тарафлар сайысынен бирдир.

21-нджи мадде

Акемлерге кьоюлган талаплар

1. Акемлер ахлякълы олып, оларны юксек махкеме вазифелерине тайинлевде оларнын огюне кьоюлган талапларга ляйыкъ я да джемиетте итибар кязанган укьукьшынас олмалыдыр.
2. Парламент Ассамблеясы 22-нджи маддеге бинаэн учь намзеттен ибарет джедвельге мураджаат эткен кунюнде намзетнинь яшы 65 яштан аз олмалы.
3. Акемлер Махкеме ишинде шахсен иштирак этелер.
4. Вазифеде булунган бутюн муддети девамында акемлер оларнын мустакъиллиги, гьарезсизлиги я да оларнын толу иш куню девамындаки ишининь хусусиетинден келип чыкькьан талапларга уймаган ич бир тюрлю фаалиетнен огьрашмамалылар. Ишбу пункт укумлерини кьуллаунавнен багьлы бутюн меселелерни Махкеме аль эте.

22-нджи мадде

Акемлернинь сайланувы

Эр бир Аньлашкан Юксек Тараф акеми, Парламент ассамблеясынынь рей чокьлугьынен Аньлашкан Юксек Тарафнынь эр бири такьдим эткен учь намзетлик джедвельден сайлана.

23-нджи мадде

Салахиет муддети ве вазифеден истифа этюв

1. Акемлер 9 йыллыкь муддетке сайланалар. Олар гьайрыдан сайланалмазлар.
2. Акемлер озь вазифелерини денъиштирильгенлерине кьадар эда этерлер. Бунен берабер денъиштирильгенлеринден сонъ да оларга кельген ишни бакьмагьа девам этерлер.
3. Акем озь вазифесинден, тек дигер акемлер учьте эки рей чокьлугьы иле мезкюр акем кьоюлган талапларга джевап бермегени акькьында кьарар алганлары алда азат этилебилир.

24-нджи мадде

Кятибиет ве марузаджылар

1. Махкемегнинъ ички къаиделери тарафындан махкеменинъ вазифеси иле къурулышыны бельгилеген Кятибиети бар.
2. Махкеме тек бир акемден ибарет теркипте отурышкъанда Махкеме реисининъ реберлигинде фаалиет косьтерген марузаджылар Махкемеге ярдым этелер. Олар Махкеме Кятибиетининъ теркибий болюгини тешкиль этелер.

25-нджи мадде

Махкеменинъ умумий отурышувлары

Умумий отурышувларында Махкеме:

- (a) учъ йыллыкъ муддетке озъ Реиси ве Реиснинъ бир я да эки муавинини сайлай; олар гъайрыдан сайланабилелер;
- (b) муайен муддетке Палаталарны мейдангъа кетире;
- (c) Махкеме Палаталарынынъ Реислерини сайлай; олар гъайрыдан сайланабилелер;
- (d) Махкеме Регламентини тасдыкълай;
- (e) Махкеме Кятиби ве онынъ бир я да эки муавинини сайлай;
- (f) 26-нджы мадденинъ 2-нджи пунктына мувафыкъ эр анги бир мураджаатны такъдим эте.

26-нджы мадде

Бир акемли махкемелер, комитетлер, Палата ве Буюк Палата

1. Махкеме онъа такъдим этильген ишлерге бир акемли теркипте, учъ акемден ибарет комитетлерде, еди акемден ибарет Палатада ве он еди акемден ибарет Буюк Палатада бакъа. Махкеменинъ Палаталары муайен муддетке комитетлер тешкиль эте.
2. Махкеменинъ умумий отурышувынынъ талабына коре Назирлер Комитети озюнинъ бирагъыздан алгъан къарарынен

муайен муддетке Палатадаки акемлер сайысыны бешкедже эксильтебиле.

3. Ишни тек бир озю алып баргъан акем оны сайлагъан Аньлашкъан Юксек Тарафкъа къаршы олгъан ич бир мураджаатны бакъмагъа акъкъы ёкътыр.

4. Юксек Аньлашкъан Тарафтан сайлангъан ве давада тараф оларакъ иштирак эткен акем отурышувда Палата ве Буюк Палатанынъ ех officio азасы сыфатында иштирак эте. Эгер бойле акем олмаса я да о, отурышувда иштирак этип оламаса, акем сыфатында шу Тараф кунъ эвельден такъдим эткен джедвельден Махкеме Реиси тарафындан тайинленген шахыс иштирак этер.

5. Буюк Палатанынъ теркибине Махкеме Регламентине бинаэн тайинленген Махкеме реиси, Махкеме Реисининъ муавинлери, Палата Реислери ве Махкеменинъ дигер азалары кире. 43-нджи мадденинъ укумлерине мувафыкъ иш Буюк Палатагъа берильген алларда онынъ отурышувларында, шу Палатанынъ Реиси ве Аньлашкъан Юксек Тараф адындан сайланып, иште тараф оларакъ иштирак эткен акемден гъайры укум чыкъаргъан Палатанынъ ич бир акемининъ иштирак этмеге акъкъы ёкътыр.

27-нджи мадде

Бир акем оларакъ чалышкъан акемнинъ салахиети

1. Эгер бир къарар, мураджаатны терендже тедкъикъ япмадан, къабул этильмесине имкян берсе, бир акем оларакъ чалышкъан акемнинъ, 34-нджи маддеге коре Махкемеге ёлланылгъан бир мураджаатнынъ уйгун олмагъаныны я да Махкемеде бакъыладжакъ давалар джедвелинден чыкъарыладжагъыны беян этмеге акъкъы бар.

2. Алынгъан къарар къатийдир.

3. Эгер бир акем оларакъ чалышкъан акем бир мураджаатны уйгун олмагъаныны я да бакъыладжакъ давалар джедвелинден чыкъарыладжагъыны беян этмесе, о заман айны акем оны терендже тедкъикъ этильмеси ичюн бир комитетке я да Палатагъа ёллар.

28-нджи мадде

Комитетлернинъ салахиети

1. 34-нджи маддеге бинаэн берильген мураджааткъа нисбетен комитет бир сеснен:

- a) эгер бойле бир къарар, мураджаатны терендже тедкъикъ япмадан, къабул этильмесине имкян берсе, онынъ уйгун олмагъаныны я да бакъыладжакъ давалар джедвелинден чыкъарыладжакъыны илян этебилир; я да
- b) давадаки эсас меселе Конвенция ве Протоколларнынъ къулланылмасы я да изаатланмасынен багълы олып, затен Махкеме аль этеджек меселе исе, дава къабул этилебиле деп таныйбилир ве айны заманда дава эсасында онъа багълы къарар алабилир.

2. 1-нджи пункткъа бинаэн алынган Къарарлар къатийдир.

3. Эгер Анълашкъан Юксек Тарафкъа сайланган акем комитетнинъ азасы олмаса, комитет бакъувнынъ эр анги басамагъында о акем, махкеме азаларындан бир де-бирининъ ерине кечмеси ичюн бу махкемеге давет этилебиле. Бунынъ ичюн 1-нджи пунктнынъ «b» ярыпунктында косътерильген усулнынъ къулланылмасына итираз этип-этильмейджеги эсапкъа алынып, бунынънен багълы бутюн унсурларгъа дикъкъат этиле.

29-нджи мадде

Палаталарнынъ мураджаатны къабул этебильмеси ве эсаскъа багълы къарарлары

1. 27-нджи я да 28-нджи мадделернинъ укумлерине коре, яхут 28-нджи мадде черчивесиндеки укумлерге багълы эр анги бир къарар алынмагъан олса, бир Палата 34-нджи мадденинъ укумлерине уйгун япылган айры мураджаатларнынъ макъбуллиги ве эсасы боюнджа къарар бере. Мураджаатнынъ макъбуллиги хусусындаки къарар айрыджа алынабилир.

2. Бир Палата 33-нджи маддеге коре берильген девлет мураджаатларнынъ макъбуллиги ве эсасы акъкъында къарар бере. Махкеме истисналы алларда, бунынъ акси оладжакъ къарарны къабул этмегендже, макъбуллигинен багълы къарарларны айрыджа ала.

30-нджы мадде

Юрисдикциянынъ Буюк Палата файдасына эль чекмеси

Эгер Палатанынъ ишинде Конвенция ве Протоколларнынъ изааты боюнджа джиддий бир меселе пейда олса я да бир де-бир меселенинъ аль этильмеси Махкеме тарафындан даа эвельден берильген бир къараргъа зыт кельгендайын олса, тарафлардан ич бири бунъа итираз этмеген такъдирде, Палата озюнинъ къарарыны чыкъармасына къадар истеген вакътында Буюк Палатанынъ файдасына кенди юрисдикциясындан вазгечмеси мумкюн.

31-нджи мадде

Буюк Палатанынъ вежялетлиги

Буюк Палата:

- а) Палаталардан эр анги бириси, 30-нджы мадденинъ укъумлери эсасында юрисдикциясындан вазгечкенде я да 43-нджи мадденинъ укъумлерине бинаэн иш онъа ёлланылгъанда, 33-нджи я да 34-нджи мадделернинъ укъумлерине мувафыкъ берильген мураджаатлар боюнджа къарар чыкъара;
- б) Назирлер Комитети тарафындан 46-нджы мадденинъ 4-нджи пунктына бинаэн Махкемеге ёлланылгъан меселелер боюнджа къарар чыкъара; ве
- в) 47-нджи мадденинъ укъумлерине коре ёлланылгъан консультатив хулясаларны чыкъармакънен багълы талапларны бакъа.

32-нджи мадде

Махкеменинъ салахиети

1. Махкеменинъ салахиети 33, 34, 46 ве 47-нджи мадделерде бельгиленген шартларгъа коре онъа такъдим этильген бу Конвенция ве Протоколларнынъ изааты ве къулланылмасынен багълы бутюн меселерни къаврап ала.
2. Махкеменинъ салахиети олгъан/олмагъанынен багълы давалы вазият юзь берсе, Махкеме озю къарар чыкъара.

33-нджи мадде

Девлетлер арасындаки ишлер

Эр анги Аньлашкъан Юксек Тараф дигер Аньлашкъан Юксек Тарафнынъ Конвенция ве онъа даир Протоколларнынъ мадделерини эр анги бир шекильде бозды деген иддиа иле Махкемеге мураджаат этебиле.

34-нджи мадде

Хусусий мураджаатлар

Бу Конвенцияда онъа даир Протоколлардатанылгъана къларнынъ Аньлашкъан Юксек Тарафларнынъ бириси тарафындан бозулмасы нетиджесинде бу бозулувнынъ къурбаны олгъаныны бильдирген эр бир хусусий шахыс, девлетке багълы олмагъан тешкиятлар ве я фертлер группасы Махкемеге мураджаат этебилелер. Аньлашкъан Юксек Тараф бу акънынъ семерели къулланылмасына ич бир шекильде къаршылыкъ косьтермейджегини бойнуна ала.

35-нджи мадде

Макъбуллик шартлары

1. Махкеме, ялынъыз халкъара укъукънынъ къабул эткен умумий нормаларына коре бутюн ички укъукъ васталары тюкетильген сонъ ве иш боюнджа сонъки къарар чыкъарылгъан кунюнден итибарен алты айлыкъ муддет кечюви нетиджесинде ишни бакъылувгъа къабул этебиле.
2. Махкеме 34-нджи мадденинъ укъумлерине бинаэн берильген ашагъыдаки хусусий мураджаатларны бакъмай, эгер:
 - а) мураджаат исимсиз олса; я да
 - б) мураджаат, Махкемеде даа эвель айдынлатылгъан я да дигер халкъара бир тахкъикъат яхут аль этюв идаресинде даа эвельден берильген бир башкъа мураджаатнен эсасен айны олып, янъы берильген бир башкъа мураджааткъа эсасен ошап кельсе, янъы фактларны акс этмесе.
3. Махкеме 34-нджи мадденинъ укъумлерине бинаэн берильген хусусий мураджаатларны къабул этип оламаз деп илян

эткен аллары ашагъыдаки кибидир:

- а) мураджаат Конвенциянынъ я да онъа даир укумлерине уйгун олмайып, гизли-къапакълы, эсассыз олса, я да хусусий мураджаат акъкъындан менфаатына коре файдаланаджакъ олса; я да
- б) Конвенция ве онъа даир Протоколларда косътерильген инсан акъларына урметнинъ мураджааткъа маиети узъре бакъылмасы талап этильген алларда истисна олмакънен я да ерли махкеме тарафындан керекли шекильде бакъылмагъан ич бир ишни бунынъ эсасында ред этмек шартынен мураджаат эткен шахыс буюк зараргъа огърамагъан олса.

4. Махкеме бу маддеге мувафыкъ къабул этильмейджек деп танылгъан бутюн мураджаатларны ред эте. О буны, махкеменинъ истеген басамагъында япабиле.

36-нджи мадде

Учюнджи тарафнынъ махкемеде иштираки

- 1. Палата ве я Буюк Палатада олгъан бутюн ишлерде ватандашы мураджаат эткен шахыс олгъан Аньлашкъан эр бир Юксек Тараф язма къайдлар бермек ве отурышувларда иштирак этмек акъкъына саиптир.
- 2. Махкеменинъ реиси адалетнинъ кереги киби ерине кетирильмеси макъсадында дава тарафы олмагъан эр анги бир Аньлашкъан Юксек Тарафны я да мураджаат этиджи тышындаки даванен багълы эр бир инсанны язма къайдлар бермеси, я да отурышувларгъа къошулмасы ичюн давет этилебиле.
- 3. Авропа Кенъешининъ инсан акълары Комиссары эр анги бир Палата я да Юксек Палата бакъкъан эр бир давагъа язма къайдлар бермек ве отурышувларда иштирак этмек акъкъына саиптир.

37-нджи мадде

Даванынъ токътатылмасы

- 1. Эгер вазият ашагъыдаки хулясагъа кельмеге себеп олса, Махкеме бир даванынъ эр басамагъында токътатылмасы

хусусында кърар алабиле:

- а) мураджаат эткен шахыс озюнинъ аризасы бакъылмасынынъ девам этильмесини истемесе; ве я
- б) дава чезильген олса; я да
- в) эгер Махкеме бельгилеген эр насыл башкъа бир себепке коре мураджаатнынъ бакъылмасы ерсиз олып чыкъса.

Эгер бу Конвенция ве онъа даир Протоколларнен кефалет алтына алынган инсаннынъ акъларына риает этильмеси талап этильсе, Махкеме даваны бакъмагъа девам эте.

2. Эгер Махкеме ишнинъ кетишатында мураджаатнынъ акъланганыны таныса, даванынъ бакъылмасы ишлер джедвелинде гъайрыдан тикленмеси хусусында кърар алабиле.

38-нджи

Дава бакъылмасынынъ тертиби

Махкеме даваны тарафларнынъ темсильджилеринен берабер изаатлай ве, керек олса, бунен багълы Анълашкъан Юксек Тарафларнынъ семерели чалышмасы ичюн бутюн керекли шараитни ярата.

39-нджы мадде

Достчасына аль этюв

1. Махкеме эснасынынъ истенильген басамагъында Махкеме Конвенция ве онъа даир Протоколларда бельгиленген инсан акъларына урьмет эсасында меселенинъ достчасына аль этильмесини теминлемек макъсадында менфаатдар тарафларгъа озюнинъ хызметини косътерebile.

2. 1-инджи пунктта козьде тутулган процедура гизли япылмалыдыр.

3. Эгер меселе достчасына аль этильген олса, Махкеме фактлар ве иришильген разылыкъ акъкъындаки къыскъа кърарынен бу ишни озюнинъ джедвелинден чыкъарып ташлай.

4. Бу кърар, достчасына чезильмесинен багълы кърарда

ер алган шартларнынъ иджрасыны незарет этиджи Назирлер Комитетине ёлланыла.

40-нджи мадде

Махкеменинъ ачыкъ отурышувлары ве весикъаларны къуullanув

1. Махкеме истисналы алларда дигер бир къарар къабул этмегендже, онынъ отурышувлары ачыкъ эсап этиле.
2. Махкеменинъ Реиси башкъа бир къарар къабул этмегендже сакъланылмакъ ичюн Кятибиетке теслим этильген весикъалар адамлар ичюн ачыкътыр.

41-нджи мадде

Адалетли тазминат

Эгер Махкеме бу Конвенция ве онъа даир Протоколларнынъ бозулгъаныны, амма Анълашкъан Юксек Тарафнынъ ички укьукъ акъибетини тек къысмен аль этсе, Махкеме керек олган вакъытта зарар корьген тарафнынъ файдасына адалетли тазминат укмюни чыкъара.

42-нджи мадде

Палаталарнынъ къарарлары

Палаталарнынъ къарары 44 мадде 2 пунктыннъ укюмлерине уйгун оларакъ кучьке кире.

43-нджи мадде

Даванынъ Буюк Палатагъа ёлланылувы

1. Палата къарар чыкъарган сонъ учъ ай зарфында истеген тарафлардан эр бири исниснай алларда даванынъ бакъылмакъ узьре Буюк Палатагъа берильмеси ичюн мураджаат этебиле.
2. Эгер давада Конвенция ве онъа багълы Протоколларнынъ изааты ве укюмлерининъ татбикъына даир джиддий меселелер я да умумий суаллер котерильсе, Буюк Палата теркибиндеки беш

акемден ибарет коллегия мураджаатны къабул эте.

3. Коллегия мураджаатны къабул эткен такъдирде, Буюк Палата ишнен багълы къарар чыкъара.

44-нджи мадде

Ниаий къарарлар

1. Буюк Палатанынъ къарары ниаий сайылыр.
2. Палаталардан эр анги бирисининъ къарары ниаий сайылмасы ичюн керекли аллар:
 - (а) тарафлар ишнинъ Буюк Палатагъа берильмесини истемегенлерини беян эткенде; я да
 - (б) къарар, берильген кунюнден итибарен учъ ай кечкенинден сонъ, ишнинъ Буюк Палатагъа берильгени истенильмесе; я да
 - (с) Буюк Палатанынъ Коллегиясы 43-нджи маддеге бинаэн даванынъ берилювини ред этсе.
3. Ниаий къарар дердж этильмек керек.

45-нджи мадде

Къарарларнынъ эсасландырылувы

1. Шикъетлернинъ макъбуллиги я да макъбульсизлигине даир къарарлар эсасландырылгъан олмалыдыр.
2. Къарар умумен я да къысмен де олса акемлернинъ фикир бирлигини ифаде этмеген такъдирде, эр анги бир акем хусусий фикрини бильдирмек акъкъына саиптир.

46-нджы мадде

Къарарларнынъ меджбурий кучю ве иджра этилюви

1. Анълашкъан Юксек Тарафлар, оларнынъ тараф олгъан даваларда Махкеменинъ ниаий къарарларына уймакъ меджбуриетини алалар.

2. Махкеменинъ ниаий къарары онынъ иджра этилювини незарет эткен Назирлер Комитетине ёллана.

3. Эгер Назирлер Комитети къарарнынъ изаатынен багълы чыкъкъан меселе ниаий къарарнынъ незаретине мания ярата деген фикирге кельсе, о заман о, изаатнен багълы меселенинъ ал этилюви ичюн Махкемеге мураджаат этебиле. Махкемеге мураджаат этмек къарары, Комитет топлашувларында иштирак этмек акъкъына саип олгъан темсильджилернинъ учъте экисининъ рей чокълугъынен къабул этиле.

4. Эгер Назирлер Комитети, Анълашкъан Юксек Тарафлар озю тараф олгъан даванен багълы къарарны иджра этмеге ред эте деп сайса, о заман о, керекли Тарафкъа ресмий бильдирюв ёллагъандан сонъ, Комитет топлашувларында иштирак этмек акъкъына саип олгъан темсильджилернинъ учъте экисининъ рей чокълугъынен къабул этильген къарар вастасынен, ишбу Тарафнынъ 1-нджи пунктта бельгиленген меджбуриетини ерине кетирген я да кетирмегенине даир суальни Махкемеге ёллайбиле.

5. Эгер Махкеме 1-нджи пунктнынъ бозулгъаныны тесбит этсе, о корюледжек чарелернинъ къабул этилюви ичюн ишни Назирлер Комитетине ёллай. Эгер Махкеме 1-нджи пунктнынъ бозулмагъаныны тесбит этсе, о даванынъ бакъылувыны екюнлейджек къарар ичюн Назирлер Комитетине ёллай.

47-нджи мадде

Консультатив хулясалар

1. Махкеме Назирлер Комитетининъ риджасына бинаэн Конвенция иле онъа багълы Протокол укумлерининъ изаатына даир укъукъий меселелер боюнджа консультатив хулясалар беребиле.

2. Анджакъ бу тевсиелер не Конвенциянынъ 1-нджи Болюгинде ве Протоколларында ер алгъан акъ ве сербестликлернинъ мундериджеси я да колеминен багълы меселеллерге, не де Махкеме я да Назирлер Комитетининъ Конвенцияда бельгиленген бир мураджаат нетиджесинде къарар чыкъармагъа меджбур къа-лабиледжек дигер меселелерге багълы олабиле.

3. Назирлер Комитетининъ Махкемеден консультатив

хулясалар истемек кьарары, Комитетте иштирак этмек акъкъына саип олгъан темсильджилернинъ рей чокълугъынен кьабул этилир.

48-нджи мадде

Махкеменинъ консультатив хулясалар берюв салахиети

47-нджи маддеде бельгиленгени киби, консультатив хулясалар берюв салахиети Махкемеге аитми/дегильми деген меселенен багълы Назирлер Комитетининъ соратувына Махкеме кьарар бере.

49-нджы мадде

Консультатив хулясаларнынъ эсасландырылувы

1. Махкеменинъ консультатив хулясалары эсасландырылгъан олмалы.
2. Эгер консультатив хуляса тамамынен я да къысмен акемлернинъ фикир бирлигини ифаде этмесе, о заман эр анги бир акем озюннъ хусусий фикрини бильдирмек акъкъына саиптир.
3. Махкеменинъ консультатив хулясасы Назирлер Комитетине ёлланыла.

50-нджи мадде

Махкеме масрафлары

Махкеменинъ фаалиетинен багълы масрафлар Авропа Кенъешине аиттир.

51-нджи мадде

Акемлернинъ имтияз ве токъунмамазлыкълары

Акемлер озь вазифелерини иджра эткенде Авропа Кенъеши Низамнамесининъ 40-джы маддесинде ве онынъ эсасында тизильген шартнамелерде назарда тутулгъан мукъавелелерде

бельгиленген имтияз ве токъунмамазлыкъларындан
файдаланырлар.

III-нджи БОЛЮК АЙРЫ-АЙРЫ УКУМЛЕР

52-нджи мадде

Баш кятининъ соратувлары

Авропа Кенъеши Баш кятининъ талабы узерине Анълашкъан Юксек Тарафнынъ озюнинъ ички (дахилий) укьукъы бу Конвенциянынъ эр анги бир укьунинъ семерели татбикъыны насыл теминлейджегинен багълы изаат такъдим этер.

53-нджи мадде

Танылгъан инсан акъларынынъ теминленюви

Бу Конвенция укьумлеринден ич бириси, эр анги бир Анълашкъан Юксек Тарафнынъ къанунларына ве о тараф олгъан башкъа бир анълашмагъа уйгъун шекильде танылгъан олабиледжек инсан акълары иле эсас сербестликлерини сынъырлайджакъ я да оларны кучьумсейджек тарзда изаатланамаз.

54-нджи мадде

Назирлер Комитетининъ салахиетлери

Бу Конвенциянынъ ич бир укью Авропа Кенъеши Низамнамесининъ Назирлер Комитетине берген салахиетлерини бозамаз.

55-нджи мадде

Даваларнынъ башкъа ёлларнен чезилювинден вазгечюв

Анълашкъан Юксек Тарафлар, хусусий узлашув вазиятлери

тышында, ишбу Конвенциянынъ изаат я да татбикъындан догъгъан бир анылашмамазлыкъны, араларында амельдеки бир мукъавеле, анылашма я да беяннамелерге эсасланаракъ, мураджаат ёлунен, ишбу Конвенцияда назарда тутулгъан васталардан фаркълы ёлнен чезмеге арекет этеджеклеринден вазгечкенлерини къабул этелер.

56-нджы мадде

Территориаль къуллауу алауы

1. Эр девлет, ратификация сырасында я да сонъундан, Авропа Кенъеши Баш кятибине ёлланаджакъ бир бильдируу иле бу Конвенциянынъ халкъара мунасебетлер юрсеткен бутюн территорияларда я да булардан эр анги биринде, бу мадденинъ 4-нджи пункты назарда тутулмасы шартынен къулланылабиледжегини беян этебиле.
2. Конвенция, бильдирууде бельгиленген территория я да территорияларда Авропа Кенъеши Баш кятиби ишбу бильдирууни алгъан кунюнден итибарен отуз куньден сонъ татбикъ этилип башлар.
3. Ишбу Конвенциянынъ укумлеры бахс этильген территорияларнынъ ерли шартлары эсапкъа алынаракъ татбикъ этилир.
4. Бу мадденинъ 1-нджи пунктына мувафыкъ беянат япкъан эр анги бир Девлет сонъундан эр анги бир вакъытта бу беянатта косътерильген бир я да бир къач территориягъа нисбетен Конвенциянынъ 34-нджи маддесинде назарда тутулгъаны киби, бу Протоколнынъ 1-нджи маддеси иле багълы Махкеменинъ хусусий шахыс, девлетке багълы олмагъан тешкиятлар яхут фертлер группасындан ариза къабул этмек салахиетини таныгъаныны беян этебилир.

57-нджи мадде

Къайд-шартлар

1. Бу Конвенциянынъ имзаланууы ве ратификация ярлыгъынынъ сакъланылмагъа берилуви сырасында эр девлет, Конвенциянынъ белли бир укму акъкъында девлетининъ

амельдеки бир кѣанунынынъ бу укъомге уйгъун олгъан/олмагъанына даир бир кѣайд-шарт кѣоябиле. Бу маддеге уйгъун оларакъ умумий кѣайд-шартлар кѣоюлмасына изин берильмей.

2. Бу маддеге уйгъун оларакъ япылгъан эр анги бир кѣайд-шарт бахс этильген кѣануннен багълы кѣыскѣа бир изаат булундырмалы.

58-нджи мадде

Лягъу этюв

1. Анѣлашкѣан Юксек Тарафлар анджакъ бу Конвенциянынъ тарафы олгъан кунъден итибарен беш йыл кечкен сонъ ве Авропа Кенъеши Баш кятибине хабер ёллагъанындан алты ай кечкенинден сонъ бу Конвенцияны лягъу этебилир. Баш кятип дигер Анѣлашкѣан Юксек Тарафларны бу хусусында хабердар этер.

2. Лягъу этмек арекети мувафыкъ Анѣлашкѣан Юксек Тарафны ишбу Конвенцияда бельгиленген ве бойле бир меджбуриетлерини бозабиледжек ве лягъу арекети кучъке киргенинден эвель япылгъан эр анги бир меджбуриетлеринден азат этмез.

3. Авропа Кенъеши азалыгъындан чыкъкѣан эр анги бир Анѣлашкѣан Юксек Тарафнынъ бу Конвенция тарафы сифатындаки азалыгъы да айны шартларда екюнленир.

4. Конвенция 56-нджы маддеге бинаэн кѣулланыладжагъы беян этильген территорияларнен багълы оларакъ юкъарыдаки мадделернинъ укъумлерине коре лягъу этилебиле.

59-нджы мадде

Имзалав ве ратификация

1. Бу Конвенция Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлетлер тарафындан имзаланмасы ичюн ачыкътыр. О ратификация япылмалы. Ратификация ярлыкълары сакъланылмакъ ичюн Авропа Кенъешининъ Баш кятибине теслим этилир.

2. Авропа Бирлиги бу Конвенциягъа кѣошулабиле.

3. Ишбу Конвенция он дане ратификация ярлыгы сакъланылмакъ ичюн теслим этильгенинден сонъ кучьке кирер.

4. Оны сонъундан тасдыкълагъан Девлетлер ичюн Конвенция, ратификация япылгъан ратификация ярлыкъларыны сакъланылмакъ ичюн берген кунюнден итибарен кучьке кирер.

5. Авропа Кенъешининъ Баш кятиби Конвенциянынъ кучьке киргени, оны ратификация япкъан Анълашкъан Юксек Тарафларнынъ адлары ве сонъундан алынабиледжек ратификация ярлыкълары сакъланылмакъ ичюн берильгени акъкъында Авропа Кенъешининъ азалары олгъан бутюн Девлетлерни хабердар эте.

Бу Конвенция 1950 сенеси ноябрь 4-те Ромада, эр эки метни айны кучьке саип олгъан алда англиз ве франсыз тиллеринде бирер нухада имзаланып, Авропа Кенъешининъ архивинде сакъланылмакъта. Баш кятип тасдыкълангъан кочюрме нухаларны Конвенцияны имзалагъан эр бир Девлетке ёллай.

Инсан акълары иле эсас сербестликлерини къорчалав акъкъындаки Конвенциягъа даир

иляве Протокол

Париж, 20 III 1952 с.

Авропа Кенъешининъ азасы олып, ишбу Протоколны имзалагъан
Укюметлер

1950 сенеси ноябрь 4-те Ромада имзалангъан Инсан акълары
ве эсас сербестликлерини къорчалав Конвенциянынъ (бундан
сонъ «Конвенция» деп алынаджакъ) артыкъ 1-нджи болюгине
кирсетильгенлерден гъайры, базы акъ ве сербестликлернинъ
муштерек аяткъа кечирильмесини теминлев ёлунда тедбирлер
алмакъ азимкярлыгъында оларакъ, ашагъыдакилер хусусында
анълаштылар:

1-нджи мадде Мулькиетнинъ къорчаланувы

Эрбирхусусийвеукъукъийшахысмалвемульктокъунмамазлыгъына
сайгъы косътерильмесини истемек акъкъына саиптир. Ич кимсе,
джемиетнинъ менфаатлары адына ве къанун иле халкъара
укъукънынъ умумий принциптери назарда туткъан шартлар
истисна олмакъ узьре, мулькиетинден марум этилип оламаз.

Юкъарыдаки укюмлер девлетнинъ умумий менфаатларына
мувафыкъ оларакъ, мулькиеттен файдаланув незаретини аяткъа
кечирмек ичюн яхут бергилер я да алым ве джоремелернинъ
тёленмесини темин этмек ичюн зарурий деп сайгъан къанунларны
ерине кетирмек акъкъыны кучюльтмей.

2-нджи мадде Тасиль акъкъы

Ич кимсе тасиль акъкъындан марум этилип оламаз. Девлет,
тасиль ве окъутув саасында узерине алгъан вазифелерни ерине

кетиргенде, ана-бабанынъ бу тасиль ве окъутувны озъ диний ве фельсефий итикъадына мувафыкъ япылмасыны темин этмек акъкъына сайгъы косътерир.

3-нджи мадде

Сербест сайлав акъкъы

Анълашкъан Юксек Тарафлар, къануний акимият органларнынъ сайлавында халкънынъ ирадесини сербест ифаде этебиледжек шараитлерде акъылгъа яткъан аралыкъларнен гизли рей иле сербест сайлавлар кечирмек меджбуриетини ала.

4-нджи мадде

Территориаль къуллауув аланы

Анълашкъан Юксек Тарафларнынъ эр анги бириси имзалав я да ратификация эснасында я да сонъундан истеген вакътында Авропа Кенъешининъ Баш кятибине, халкъара мунасебетлерине коре месуль олгъан территорияларда ишбу Протокол укъумлерининъ татбикъ этиледжегинен багълы меджбуриетлери черчивесинде тасдыкълангъан беянат ёллайбиле.

Юкъарыдаки пункткъа мувафыкъ бильдирюв ёллагъан эр анги Анълашкъан Юксек Тараф заман-заман эвельки беянатнынъ шартларыны денъиштирген я да эр анги бир территориягъа нисбетен ишбу Протокол мадделерининъ татбикъыны екюнленгенини бильдирген янъы беянат ёллайбиле.

Ишбу мадденинъ укъумлерине бинаэн япылгъан беянат Конвенциянынъ 56-нджы маддесининъ 1 пунктына бинаэн япылгъан деп сайыла.

5-нджи мадде

Конвенция иле мутенасиплик

Анълашкъан Юксек Тарафлар ишбу Протоколнынъ 1, 2, 3 ве 4-нджи мадделерини Конвенциягъа къошма мадделер деп къабул этелер ве Конвенциянынъ бутюн укъумлери мунасип шекильде къулланыла.

6-нджы мадде

Имзалав ве ратификация

Ишбу Протокол Конвенцияны имзалагъан Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлетлернинъ имзаламасы ичюн ачыкътыр. О Конвенциянынъ ратификациясынен бир вакъытта я да сонъундан ратификация олунмалыдыр. Бу Протокол ратификация олунгъан он дане ярлыкънынъ сакъланылмакъ ичюн берильгенинден сонъ кучъке кирер. Протоколны имзалап, сонъундан ратификация япкъан эр бир Девлет ичюн о, ратификация олунгъан ярлыгъыны сакъланылмакъ ичюн берген кунюнден итибарен кучъке кире.

Ратификация олунгъан ярлыкълар сакъланылмакъ ичюн Авропа Кенъешининъ Баш кятибине теслим этиле ве о, Авропа Кенъешининъ азалары олгъан бутюн Девлетлерни Протоколны ратификация эткен Девлетлер хусусында хабердар эте.

1952 сенеси март 9-да Парижде, эр эки метни айны кучъке саип олгъан алда англиз ве франсыз тиллеринде бирер нухада имзаланып, Авропа Кенъешининъ архивинде сакъланылмакъта. Баш кятип ишбу Протоколны имзалагъан эр бир Укюметке тасдыкълангъан кочюрме нухасыны ёллай.

**Инсан акълары ве эсас сербестликлерини
къорчалав акъкъындаки Конвенция
иле бу Конвенциянынъ илявеси олгъан
биринджи Протоколгъа кирсетильген
акъ ве сербестликлерден башкъа акъ ве
сербестликлерге даир**

4-нджи Протокол

Страсбург, 16 IX 1963 с.

Авропа Кенъешининъ азасы олып, ишбу Протоколны имзалагъан укуметлер

1950 сенеси ноябрь 4-те Ромада имзалангъан Инсан акълары ве эсас сербестликлерини къорчалав акъкъындаки Конвенциянынъ (бундан сонъ «Конвенция» деп алынаджакъ) 1-нджи болюгине ве 1952 сенеси март 20-де Парижде имзалангъан Конвенциягъа даир Биринджи Протоколнынъ 1, 2 ве 3-нджи мадделерине артыкъ кирсетильгенлерден гъайры, базы акъ ве сербестликлернинъ муштерек аяткъа кечирильмесини теминлев ёлунда тедбирлер алмакъ азимкъарлыгъында оларакъ, ашагъыдакилер хусусында анылаштылар:

1-нджи мадде Борджундан долайы азатлыкътан марум этмек ясагъы

Ич кимсе, мукъавеле меджбуриетлерини ерине кетирип оламагъаны себебинден азатлыкътан марум этилип оламаз.

2-нджи мадде Сербест долашмакъ уриети

1. Къануний эсасларгъа коре, эр анги бир Девлет сынъырлары ичинде булунгъан эр кес, о ерлерде сербест долашмакъ ве яшайджакъ ерини сайламакъ акъкъына саиптир.

2. Эр кес озь девлетини ве эр анги бир девлетни терк этмекте сербесттир.

3. Бу акъларнынъ къулланылувы миллий хавфсызлыкъ ве ичтимаий асайыш менфаатлары адына, ичтимаий къайдени къорчаламакъ, джинаетлернинъ огюни алмакъ, сагълыкъ ве ахлякъны къорумакъ я да дигер шахысларнынъ акъ ве сербестликлерини къорчаламакъ ичюн къанун незаретинде тутулгъан ве демократик джемиетте зарурий олгъан вазиятлерден гъайры ич бир шекильде сынъырланып оламаз.

4. Бу мадденинъ биринджи пунктында бельгиленген акълар муайен ерлерде къанунгъа мувафыкъ оларакъ къулланылгъан ве бир демократик джемиетнинъ ичтимаий менфаатларына эсасландырылгъан сынъырлавларгъа таби олабиле.

3-нджи мадде

Ватандашларны сюргюн этмек ясагъы

1. Ич кимсе хусусий я да муштерек тедбирлер ёлунен ватандаш олгъан Девлетининъ сынъырлары тышына сюргюн этилип оламаз.

2. Ич кимсе ватандаш олгъан Девлетининъ сынъырлары ичине кирмек акъкъындан марум этилип оламаз.

4-нджи мадде

Эджнебийлерни топлап сюргюн этмек ясагъы

Эджнебийлерни топлап сюргюн этмек ясакътыр.

5-нджи мадде

Территориаль къуланув аланы

1. Аньлашкъан Юксек Тарафларнынъ эр анги бириси имзалав я да ратификация эснасында яхут сонъундан истеген вакътында Авропа Кенъешининъ Баш кятибине, халкъара мунасебетлерине коре месуль олгъан территорияларда ишбу Протокол укомлерининъ татбикъ этиледжегинен багълы меджбуриетлери черчивесинде тасдыкълагъан баянат ёллайбиле.

2. Юкъарыдаки пункткъа мувафыкъ бильдирюв ёллагъан эр анги Анълашкъан Юксек Тараф заман-заман эвельки беянатнынъ шартларыны денъиштирген я да эр анги бир территориягъа нисбетен ишбу Протокол мадделерининъ татбикъыны екюнленгенини бильдирген янъы беянат ёллайбиле.

3. Бу мадденинъ укумлерине мувафыкъ япылгъан беянат Конвенциянынъ 56-нджы маддеси 1-нджи пунктына мувафыкъ япылгъан деп эсаплана.

4. Бу Протоколнынъ ратификациясы я да эр анги бир Девлет тарафындан оны къабул этюви эсасында татбикъ олунгъан бу Девлетнинъ территориясы ве бу мадденинъ укумлерине мувафыкъ оларакъ, бу Девлетнинъ беянаты эсасында бу Протокол татбикъ этильген эр бир территория 2-нджи ве 3-нджи мадделерде Девлетнинъ территориясына истинаден макъсады иле, айры-айры территориялар деп сайылыр.

5. Бу мадденинъ 1-нджи я да 2-нджи пунктларына мувафыкъ беянат япкъан эр анги бир Девлет сонъундан эр анги бир вакъытта бу беянатта косътерильген бир я да бир къач территориягъа нисбетен Конвенциянынъ 34-нджи маддесинде назарда тутулгъаны киби, ишбу Протоколнынъ 1, 2, 3 ве 4-нджи мадделерининъ эписине я да эр анги бирине риает этилювинен багълы Махкеменинъ хусусий шахыслардан, девлетке багълы олмагъан тешкиятлардан яхут фертлер группасындан ариза къабул этмек салахиетини таныгъаныны беян этебилир.

6-нджы мадде

Конвенция иле мутенасиплик

Анълашкъан Юксек Тарафлар бу Протоколнынъ 1, 2, 3, 4 ве 5-нджи мадделерини Конвенциягъа къошма мадделер деп къабул этелер ве Конвенциянынъ бутюн укумлери мунасип шекильде къулланыла.

7-нджи мадде

Имзалав ве ратификация

1. Ишбу Протокол Конвенцияны имзалагъан Авропа

Кенъешининъ азасы олгъан Девлетлернинъ имзаламасы ичюн ачыкътыр. О Конвенциянынъ ратификациясынен бир вакъытта я да сонъундан ратификация олунмалыдыр. Бу Протокол ратификация олунгъан беш дане ярлыкънынъ сакъланылмакъ ичюн берильгенинден сонъ кучъке кирер. Протоколны имзалап, сонъундан ратификация япкъан эр бир Девлет ичюн о, ратификация олунгъан ярлыгъыны сакъланылмакъ ичюн берген кунюнден итибарен кучъке кире.

2. Ратификация олунгъан ярлыкълар сакъланылмакъ ичюн Авропа Кенъешининъ Баш кятибине теслим этиле ве о, Авропа Кенъешининъ азалары олгъан бутюн Девлетлерни Протоколны ратификация эткен Девлетлер хусусында хабердар эте.

Бу Протоколны бунынъ тасдыгъы сыфатында ляйыкъ севиеде векаялетли оларакъ имзаламагъа акъкъы олгъанлар имзаладылар.

1963 сенеси сентябрь 16-да Страсбургда, эр эки метни айны кучъке саип олгъан алда англиз ве франсыз тиллеринде бирер нухада имзаланып, Авропа Кенъешининъ архивинде сакъланылмакъта. Баш кятип ишбу Протоколны имзалагъан эр бир Укюметке тасдыкълангъан кочюрме нухасыны ёллай.

Инсан акълары ве эсас сербестликлерини
къорчалав акъкъындаки Конвенциянынъ
олюм джезасынынъ лягъу этильмесине
даир

6-нджы Протоколы

Страсбург, 28.IV.1983

1950 с. ноябрь 6-да Страсбургда имзалангъан Инсан акълары ве эсас сербестликлерини къорчалав акъкъындаки Конвенцияны (ашагъыда «Конвенция» деп алынаджакъ) имзалагъан Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлетлер,

Авропа Кенъешининъ азасы олгъан девлетлернинъ бир чокъусында мевджут анъанелернинъ олюм джезасыны лягъу этмеси ёлунда умумий бир тенденцияны ифаде эткенини эсапкъа аларакъ, ашагъыдаки хусусларда анълаштылар:

1-нджи мадде

Олюм джезасынынъ лягъу этильмеси

Олюм джезасы лягъу этиле. Ич кимсе бу джезагъа махкъом этильмез ве идъам этильмез.

2-нджи мадде

Дженк вакътындаки олюм джезасы

Бир девлет къанунларында дженк я да якъын этрафлардаки дженк телюкеси вакътында ишленген къабаат ичюн олюм джезасы къазанылмасы мумкюн, ишбу джеза тек къанунда бельгиленген алларда ве онынъ укъумлерине келишкен алда къулланылабилир. Девлет шу къануннынъ бу алгъа аит укъумлерини Авропа Кенъешининъ Баш кятибине бильдире.

3-нджи мадде

Узерине алынгъан меджбуриеттен вазгечювнинъ ясакъланмасы

Конвенциянынъ 15-нджи маддесине эсасланаракъ, бу Протоколнынъ укумлеринден чекильмеге ёл берильмей.

4-нджи мадде

Къайд-шартларнынъ ясакъланмасы

Конвенциянынъ 57-нджи маддесине эсасланаракъ, ишбу Протоколнынъ укумлери иле багълы ич бир къайд-шарткъа рухсет берильмей.

5-нджи мадде

Территориаль къуullanув аланы

1. Эр анги бир Девлет озюнинъ ратификация ярлыгъыны имзалав я да къабул этюв ве тасдыкълав сенедини сакъланылмакъ ичюн берюв сырасында ишбу Протокол татбикъ этиледжек территория я да территорияларны косътеребилир.

2. Эр анги бир Девлет сонъундан эр анги бир заманда Авропа Кенъешининъ Баш кятибине беянат ёллав вастасынен бу Протоколнынъ беянатта косътерильген эр анги башкъа территорияда татбикъ этильмесине иришебилир. Бу территориягъа нисбетен Протокол Баш кятип беянатны алгъан вакъыттан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучъке кире.

3. Бундан эвельки эки пункткъа мувафыкъ бойле косътерильген эр анги бир территориягъа нисбетен япылгъан Баш кятипнинъ адына ёлланылгъан эр анги бир бильдирюв вастасынен кери къайтарылыр я да деньиштирилебилир. Кери къайтарув я да деньиштирюв, Баш кятип бойле бильдирювни алгъан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучъке кире.

6-нджы мадде

Конвенция иле мутенасиплик

Иштиракчи Девлетлери ишбу Протоколнынъ 1-5-нджи мадделерини Конвенциягъа къошма мадделер деп къабул этелер ве

Конвенциянынъ бутюн уюмлари мунасиб шекильде къулланыла.

7-нджи мадде

Имзалав ве ратификация

Ишбу Протокол Конвенцияны имзалагъан Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлетлернинъ имзаламасы ичюн ачыкътыр. О ратификация япылмалы, къабул этильмели я да тасдыкъланмалыдыр. Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлет Конвенцияны эвельден я да айны вакъытта ратификация япмадан, ишбу Протоколны не ратификация япып, не къабул этип, не де тасдыкълап оламаз. Ратификация ярлыкълары я да къабул этюв яхут тасдыкълав сенетлери сакъланылмакъ ичюн Авропа Кенъешининъ Баш кятибине теслим этиле.

8-нджи мадде

Кучьке кирюви

1. Ишбу Протокол Авропа Кенъешининъ азасы олгъан беш девлетнинъ 7-нджи мадденинъ уюмлерине мувафыкъ, Протоколнынъ олар ичюн меджбурийлигине озь разылыкъларыны ифаде эткен кунюнден сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучьке кире.

2. Бу Протокол, онынъ ичюн меджбурийлигине сонъундан озь разылыгъыны бильдирген аза олгъан эр анги бир Девлет ичюн ратификация ярлыгъынынъ я да къабул этюв сенедининъ сакъланылмакъ ичюн берильгенинден сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучьке кире.

9-нджы мадде

Депозитарий вазифелери

Авропа Кенъешининъ Баш кятиби Авропа Кенъешининъ бутюн Девлетлерине:

- (а) эр бир имзалав;
- (б) эр бир ратификация ярлыгъы я да къабул этюв яхут тасдыкълав сенедининъ сакъланылмакъ ичюн берильгени;

- (с) 5-нджи ве 8-нджи мадделерге мувафыкъ бу Протоколнынъ кучьке кирген эр бир куню;
- (d) бу Протоколгъа аит дигер эр бир акт, хабер беянат акъкъында хабер бере.

Бу Протоколны бунынъ тасдыгъы сыфатында ляйыкъ севиiede векаяетли оларакъ имзаламагъа акъкъы олгъанлар имзаладылар.

1983 сенеси апрель 28-де Страсбургда, эр эки метни айны кучьке саип олгъан алда англиз ве франсыз тиллеринде бирер нусхада имзаланып, Авропа Кенъешининъ архивинде сакъланылмакъта. Авропа Кенъешининъ Баш кятиби тасдыкълангъан кочюрме нусхасыны Авропа Кенъешининъ азасы олгъан эр бир Девлетке ёллай.

Инсан акълары ве эсас сербестликлерини кърчалав акъкъындаки Конвенциягъа даир

7-нджи Протокол

Страсбург, 22.XI.1984

1950 с. ноябрь 4-те Ромада имзалангъан Инсан акълары ве эсас сербестликлерини кърчалав акъкъындаки Конвенцияны (илериде «Конвенция» деп алынаджакъ) къулланув ёлунен базы акъ ве сербестликлернинъ муштерек аяткъа кечирильмесини теминлеген тедбирлер алмакъ азимкъярлыгъында олып, Авропа Кенъешининъ азасы оларакъ, ишбу Протоколны имзалагъан Девлетлер ашагъыдаки хусусларда анылаштылар:

1-нджи мадде Эджнебийлернинъ сюргюн этилювинен алаякъалы кефалет тертиби

1. Эр анги бир девлет топрагъында къанунгъа уйгъун шекильде яшагъан бир эджнебий къанунгъа келишкен бир шекильде къарар алынмагъандже сюргюн этильмез ве бу вазиятте ич кимсе:

- (а) сюргюн этильмесине къаршы делиллерни такъдим этюв;
- (б) ишининъ гъайрыдан бакъылмасыны талап этюв; ве
- (с) юкъарыдаки макъсатларнен салахиетли идаре ве я бу идаре тарафындан тайинленген бир я да бир къач шахыс огюнде озюни темсиль этюв акъкъына саиптир.

2. Эгер эджнебийнинъ сюргюн этильмеси ичтимаий тертип я да миллий телюкесизлик менфаатындан келип чыкъса, бу иш онынъ акъкъынынъ къулланылмасындан эвель ишбу мадденинъ 1-инджи пунктундаки «а», «б» ве «с» ярыпунктларына коре кучъке кирмеси мумкюн.

2-нджи мадде

Джинает ишлерине даир укумлер боюнджа экинджи инстанциягъа мураджаат этебильмек акъкъы

1. Бир махкеме тарафындан джинаетте къабаатланып махкъюм этильген эр анги бир инсан, онъа къаршы чыкъарылгъан махкъюмиетя да джеза укмюни даа юксек бир махкемеде гъайрыдан бакътырабильмек акъкъына саиптир. Бу акънынъ къулланылмасы, шу джумледен къулланабильмесини къаврап алгъан эсас да, къанунгъа коре тайинлене.

2. Бу акънынъ къулланылмасы къанунда бельгиленген аз-бучукъ къабаат юзь бергенде истисна олмасы мумкюн я да менфаатдар, биринджи дереджели махкемеде къабаатлы танылып, энъ юксек махкемеде биринджи идаре тарафындан махкъюм этильсе ве я акъланув акъкъындаки укумге къаршы берильген апелляциян бакъув нетиджесинде къабаатлы деп танылып, махкъюм этильсе, бу акътан истиснагъа ёл бериле.

3-нджи мадде

Махкеме хатасы ичюн тазминат

Бир инсаннынъ ниаий бир къарарнен джинает ишлегенинде къабаатланып, махкъюм этильгени ве сонъундан янъы я да якъын заманда устю ачылгъан бир делильнинъ керчектен де янълыш бир мадде къулланылгъаныны косътергени ве я адамнынъ аф этильмеси себебинден джеза къарарынынъ лягъу этильгени белли олмагъан делиль айдынлатылмагъанынынъ толусынен, я да къысмен о адамнынъ аф этильгени исбатлангъан аллардан гъайры, бойле бир махкъюмиет нетиджесинде джезасы тасдыкълангъан шахыс шу Девлетнинъ къануны ве мевджут къарарларына бинаэн тазминат ала.

4-нджи мадде

Эки кере махкъюм этильмемек я да джезаланмамакъ акъкъы

1. Ич кимсе бир Девлетнинъ джезалав усулына ве къанунгъа

мувафыкъ олмагъан кесен-кес бир укумнен махкъум этильген я да акълангъан бир къабааттан себеп, айны Девлетнинъ махкеме укумлери алтындаки махкеме усуллары черчивесинде гъайрыдан джезаланмаз я да махкъум этильмез.

2. Юкъарыдаки пунктнынъ укумлери янъы я да якъын вакъытларда ортагъа чыкъкъан делиллернинъ, я да эвельки муамелелерде даванынъ нетиджесине тесир этебиледжек эсаслы бир бозувнынъ мевджут олмасынен багълы Девлетнинъ джезаны къулланув усулы ве къанунына мувафыкъ оларакъ даванынъ гъайрыдан ачылмасына къаршылыкъ косътерип оламаз.

3. Конвенциянынъ 15-нджи маддесине коре ишбу мадденинъ беджерильмесинден четлешмеге рухсет берильмей.

5-нджи мадде

Къары-къоджа арасындаки мусавийлик

Къары-къоджа эвлиликте, эвлилик девамында ве эвлилик биткен сонъ озълерининъ арасында ве балаларынен мунасебетлеринде къануний-медений акълар ве месюлиетни тенъ шекильде къулланырлар. Бу мадде девлетлернинъ балалар файдасына керекли тедбирлер алмасына кедер этмез.

6-нджы мадде

Территориаль къулланув аланы

1. Эр анги бир Девлет ратификация ярлыгъыны имзалав я да къабул этив ве тасдыкълав сенедини сакъланылмакъ ичюн берюв сырасында ишбу Протокол чалышаджакъ территория я да территорияларны косътеребилир.

2. Эр анги бир Девлет даа сонъундан эр анги бир вакъытта Авропа Кенъешининъ Баш кятибине ёлланылгъан беянат иле ишбу Протоколнынъ бу беянатта косътерильген дигер бир территориягъа денъиштиребилир. Бу вазиятте Протокол, Баш кятип беянатны алгъанындан эки айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен бу территориягъа нисбетен кучъке кире.

3. Бундан эвельки эки пункткъа мувафыкъ бойле беянатта

косътерильген эр анги территориягъа нисбетен япылгъан эр анги беянат Баш кятипнинъ адына ёлланылгъан бильдирюв вастасынен кери къайтарылыр я да денъиштирилебилир. Кери къайтарув я да денъиштирюв Баш кятип бойле бильдирювни алгъан сонъ кечкен эки айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучьке кире.

4. Бу мадденинъ укумлерине мувафыкъ япылгъан беянат Конвенциянынъ 56-нджы маддесининъ 1-нджи пунктына коре япылгъан деп эсаплана.

5. Ратификациясы, къабул этилюви яхут тасдыкъланувы нетиджесинде бу Протоколнынъ къулланылмасы эр анги бир Девлетнинъ территориялары ве бу мадденинъ укумлерине коре, о Девлет тарафындан япылгъан беянаткъа бинаэн, бу Протоколнынъ 1-нджи маддесинде изаатлангъаны киби, къулланыладжакъ территориялардан эр бир девлетнинъ территориясы айры территориялар деп танылмасы мумкюн.

6. Бу мадденинъ 1-нджи я да 2-нджи пунктларына мувафыкъ беянат япкъан эр анги бир Девлет сонъундан эр анги бир вакъытта бу беянатта косътерильген бир я да бир къач территориягъа нисбетен Конвенциянынъ 34-нджи маддесинде назарда тутулгъаны киби, бу Протоколнынъ 1-нджи маддеси иле багълы Махкеменинъ хусусий шахыслардан, укуметке багълы олмагъан тешкиятлардан яхут фертлер группасындан ариза къабул этмек салахиетини таныгъаныны беян этебилир.

7-нджи мадде

Конвенция иле мутенасиплик

Иштиракчи Девлетлер бу Протоколнынъ 1, 2, 3, 4, 5 ве 6-нджы мадделерини Конвенциягъа къошма мадделер деп къабул этелер ве Конвенциянынъ бутюн укумлери мунасип шекильде къулланыла.

8-нджи мадде

Имзалав ве ратификация

Ишбу Протокол Конвенцияны имзалагъан Авропа

Кенъешининъ азасы олгъан Девлетлернинъ имзаламасы ичюн ачыкътыр. О ратификация япылмалы, къабул этильмели я да тасдыкъланмалыдыр. Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлет Конвенцияны эвельден я да айны вакъытта ратификация япмадан, ишбу Протоколны не ратификация япып, не къабул этип, не де тасдыкълап оламаз. Ратификация ярлыкълары я да къабул этюв яхут тасдыкълав сенетлери сакъланылмакъ ичюн Авропа Кенъешининъ Баш кятибине теслим этиле.

9-нджы мадде

Кучьке кирюви

1. Ишбу Протокол Авропа Кенъешининъ азасы олгъан еди Девлети 8-нджи мадденинъ укъумлерине мувафыкъ Протоколнынъ олар ичюн меджбурийлигине озъ разылыкъларыны ифаде эткен кунюнден эки ай кечкен сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден кучьке кире.

2. Бу Протокол, онынъ ичюн меджбурийлигине сонъундан озъ разылыгъыны бильдирген эр анги бир аза-Девлет ичюн ратификация ярлыгъынынъ я да къабул этюв сенедининъ сакъланылмакъ ичюн берильгенинден эки айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучьке кире.

10-нджы мадде

Депозитарий вазифелери

Авропа Кенъешининъ Баш кятиби Авропа Кенъешининъ бутюн Девлетлерине:

- (а) эр бир имзалав;
- (б) эр бир ратификация ярлыгъы я да къабул этюв яхут тасдыкълав сенедининъ сакъланылмакъ ичюн берильгени;
- (с) 6-нджы ве 9-нджы мадделерге мувафыкъ бу Протоколнынъ кучьке кирген эр бир куню;
- (д) бу Протоколгъа дигер аит эр бир акт, хабер я да беянат акъкъында хабер бере.

Бу Протоколны, бунынъ тасдыгъы сыфатында ляйыкъ севиiede

векялетли оларакъ имзаламагъа акъкъы олгъанлар имзаладылар.

1984 сенеси ноябрь 22-де Страсбургда, эр эки метни айны кучъке саип олгъан алда англиз ве франсыз тиллеринде бирер нусхада имзаланып, Авропа Кенъешининъ архивинде сакъланылмакъта. Авропа Кенъешининъ Баш кятиби тасдыкълангъан кочюрме нусхасыны Авропа Кенъешининъ азасы олгъан эр бир Девлетке ёллай.

Инсан акълары ве эсас сербестликлерини къорчалав Конвенциясына даир

12-нджи Протокол

Рома, 4.XI.2000 с.

Ишбу Протоколны имзалагъан Авропа Кенъешининъ азасы олгъан
Девлетлер,

джеми инсанлар къанун огюнде мусавий ве къанун тарафындан
тенъ къорчаланув акъларыны теминлеген эсас принципни
назаргъа аларакъ;

1950 сенеси ноябрь 4-те Ромада имзалангъан инсан акълары
ве эсас сербестликлерини къорчалав акъкъындаки Конвенция
(бундан сонъ «Конвенция» деп алынаджакъ) эсасында татбикъ
этильмеси вастасынен акъсымлавгъа къаршы умумий ясакълавны
коллектив шекильде татбикъ этювнен бутюн инсанларнынъ
мусавийлигини теминлев боюнджа келеджекте адымлар атмакъ
къарарында оларакъ;

акъсымламамакъ принципни иштиракчи Девлетлернинъ
тарафындан там ве семерели мусавийликни тешвикъ этюв
огърунда объектив ве акъылгъа яткъан эсаслы чаре-тедбирлер
коръмесине мания олмагъаныны тасдыкълаяракъ, ашагъыдакилер
хусусында анълаштылар:

1-нджи мадде

Акъсымлавнынъ умумий ясакъланувы

1. Қъанун иле танылгъан эр анги бир акънынъ къулланылувы
джыныс, ыркъ, терисининъ тюсю, тили, дини, сиясий ве дигер
итикъатлары, миллий менсюбиети я да ичтимаий табакъагъа
аитлиги, миллий азлыкъларгъа менсюплиги, варлыгъы, догъувы я
да дигер аляметлери акъсымланмадан теминленмели.

2. Ишбу мадденинъ 1-нджи пунктында къайд этильген
аляметлерге коре ич кимсе девлет органы тарафындан
акъсымланамаз.

2-нджи мадде

Территориаль кьулланув аланы

1. Эр анги бир Девлет ратификация ярлыгыны имзалав я да кьабул этюв ве тасдыкьлав сенедини сакъланылмагъа берюв сырасында ишбу Протокол чалышаджакъ территория я да территорияларны косътеребилир.

2. Эр анги бир Девлет даа сонъундан эр анги бир вакъытта Авропа Кенъешининъ Баш кятибине ёлланылгъан беянат иле ишбу Протоколнынъ кьулланылувыны бу беянатта косътерильген дигер бир территориягъа денъиштиребилир. Бу такъдирде Протокол, Баш кятип беянатны алгъанындан учъ айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен бу территориягъа нисбетен кучъке кире.

3. Бундан эвельки эки пункткъа мувафыкъ бойле беянатта косътерильген эр анги территориягъа нисбетен япылгъан эр анги беянат Баш кятипнинъ адына ёлланылгъан бильдирюв вастасынен кери къайтарылыр я да денъиштирилебилир. Кери къайтарув я да денъиштирюв Баш кятип бойле бильдирювни алгъан сонъ кечкен учъ айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден кучъке кире.

4. Бу мадденинъ укумлерине мувафыкъ япылгъан беянат Конвенциянынъ 56-нджы маддеси 1-нджи пунктына мувафыкъ япылгъан деп эсаплана.

5. Бу мадденинъ 1-нджи я да 2-нджи пунктларына мувафыкъ беянат япкъан эр анги бир Девлет сонъундан эр анги бир вакъытта бу беянатта косътерильген бир я да бир къач территориягъа нисбетен Конвенциянынъ 34-нджи маддесинде назарда тутулгъаны киби, бу Протоколнынъ 1-нджи маддеси иле багълы Махкеменинъ хусусий шахыслардан, девлетке багълы олмагъан тешкиятлардан яхут фертлер группасындан ариза кьабул этмек салахиетини таныгъаныны беян этебилир.

3-нджи мадде

Конвенция иле мутенасиплик

Иштиракчи Девлетлер бу Протоколнынъ 1-нджи ве 2-нджи мадделерини Конвенциягъа къошма мадделер деп кьабул этелер ве Конвенциянынъ бутюн укумлери мунасип шекильде кьулланыла.

4-нджи мадде

Имзалав ве ратификация

Ишбу Протокол Конвенцияны имзалагъан Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлетлернинъ имзаламасы ичюн ачыкътыр. О ратификация япылмалы, къабул этильмели я да тасдыкъланмалыдыр. Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлет Конвенцияны эвельден я да айны вакъытта ратификация япмадан, ишбу Протоколны не ратификация япып, не къабул этип, не де тасдыкълап оламаз. Ратификация ярлыкълары я да къабул этюв яхут тасдыкълав сенетлери сакъланылмакъ ичюн Авропа Кенъешининъ Баш кятибине теслим этиле.

5-нджи мадде

Кучьке кирюви

1. Бу Протокол Авропа Кенъешининъ он азасы олгъан Девлет 4-нджи мадденинъ укюмлерине мувафыкъ оларакъ Протоколнынъ олар ичюн меджбурийлигине озъ разылыкъларыны ифаде эткен кунюнден учъ ай кечкен сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучьке кире.

2. Бу Протокол онынъ ичюн меджбурийлигине сонъундан озъ разылыгъыны бильдирген аза олгъан эр анги бир Девлет ичюн о, ратификация ярлыгъы я да къабул этюв, я да тасдыкълав сенедини сакъланылмагъа берильген куньден кечкен учъ айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучьке кире.

6-нджы мадде

Депозитарий вазифелери

Авропа Кенъешининъ Баш кятиби Авропа Кенъешининъ бутюн Девлетлерине:

- (а) эр бир имзалав;
- (б) эр бир ратификация ярлыгъы я да къабул этюв яхут тасдыкълав сенедининъ сакъланылмагъа берильгени;
- (с) 2-нджи ве 5-нджи мадделерге мувафыкъ бу Протоколнынъ кучьке кирген эр бир куню;

(d) бу Протоколгъа дигер аит эр бир акт, хабер я да беянат акъкъында хабер бере.

Бу Протоколны бунынъ тасдыгъы сыфатында ляйыкъ севиiede векаяетли оларакъ имзаламагъа акъкъы олгъанлар имзаладылар.

2000 сенеси ноябрь 4-те Ромада, эр эки метни айны кучъке саип олгъан алда англиз ве франсыз тиллеринде бирер нусхада имзаланып, Авропа Кенъешининъ архивинде сакъланылмакъта. Авропа Кенъешининъ Баш кятиби тасдыкълангъан кочюрме нусхасыны Авропа Кенъешининъ азасы олгъан эр бир Девлетке ёллай.

Инсан акълары ве эсас сербестликлерини кърчалав Конвенциясынынъ эр анги шарайтте олюм джезасынынъ лягъу этильмесине даир

13-нджи Протокол

Вильнюс, 3.V.2002 с.

Авропа Кенъешининъ азасы оларакъ, ишбу Протоколны имзалагъан Девлетлер, эр кеснинъ яшамакъ акъкъы демократик джемиетте эсас дегерлик олгъанына ве бу акънынъ кърчаланмасы ве бутюн инсанларнынъ шахсиетине хас олгъан менликнинъ там къабул этильмеси ичюн олюм джезасынынъ лягъу этильмесининъ ваджип олгъанында эмин оларакъ;

1950 сенеси ноябрь 4-те Ромада имзалангъан Инсан акълары ве эсас сербестликлерини кърчалав акъкъындаки Конвенция (бундан сонъра «Конвенция» деп алынаджакъ) вастасынен темин этильген яшамакъ акъкъынынъ кърчаланмасыны къуветлендирмек истегинде оларакъ;

олюм джезасынынъ лягъу этильмесине аит олгъан 1983 сенеси апрель 28-де Страссбургда имзалангъан Конвенциягъа даир 6-нджи Протокол дженк я да дженк телюкеси вакътында япылгъан арекетлер ичюн олюм джезасыны ортадан алып ташламагъаныны къайд этерек;

эр анги шарайтлерде олюм джезасыны лягъу этмек ичюн сонъ адымны атмакъ къарарында оларакъ, ашагъыдакилер хусусында анълаштылар:

1-нджи мадде Олюм джезасынынъ лягъу этильмеси

Олюм джезасы лягъу этиле. Ич бир кимсе олюм джезасына махкъум этильмез ве идъам этильмез.

2-нджи мадде

Вазифе эдасындан чекильмек ясагъы

Конвенциянынъ 15-нджи маддесине эсасланаракъ, ишбу Протокол уюмлеринден чекильмесине ёл берильмей.

3-нджи мадде

Къайд-шартларнынъ ясакъланувы

Конвенциянынъ 57-нджи маддесине эсасланаракъ, ишбу Протоколнынъ уюмлеринен багълы ич бир къайд-шарткъа рухсет берильмей.

4-нджи мадде

Территориаль къуullanув аланы

1. Эр анги бир Девлет озюнинъ ратификация ярлыгъыны имзалав я да къабул этюв ве тасдыкълав сенедини сакъланылмагъа берюв сырасында ишбу Протокол татбикъ этиледжек территория я да территорияларны косътеребилир.

2. Эр анги бир Девлет сонъундан эр анги бир заманда Авропа Кенъешининъ Баш кятибине беянат ёллав вастасынен бу Протоколнынъ беянатта косътерильген эр анги башкъа территорияда татбикъ этильмесине иришебилир. Бу территориягъа нисбетен Протокол Баш кятип беянатны алгъан вакъыттан сонъ кечкен учъ айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучъке кире.

3. Бундан эвельки эки пункткъа мувафыкъ бойле беянатта косътерильген эр анги бир территориягъа нисбетен япылгъан эр анги бир беянат Баш кятипнинъ адына ёлланылгъан бильдирюв вастасынен кери къайтарылыр я да денъиштирилебилир. Кери къайтарув я да денъиштирюв Баш кятип бойле бильдирювни алгъан сонъ кечкен учъ айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучъке кире.

5-нджи мадде

Конвенция иле мутенасиплик

Иштиракчи Девлетлер мезкюр Протоколнынъ 1-4-нджи мадделерини Конвенциягъа къошма мадделер деп къабул этелер ве Конвенциянынъ бутюн укюмлери мунасиб шекильде къулланыла.

6-нджи мадде

Имзалав ве ратификация

Ишбу Протокол Конвенцияны имзалагъан Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлетлернинъ имзаламасы ичюн ачыкътыр. О ратификация япылмалы, къабул этильмели я да тасдыкъланмалыдыр. Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлет Конвенцияны эвельден я да айны вакъытта ратификация япмадан, ишбу Протоколны не ратификация япып, не къабул этип, не де тасдыкълап оламаз. Ратификация ярлыкълары я да къабул этив яхут тасдыкълав сенетлери сакъланылмакъ ичюн Авропа Кенъешининъ Баш кятибине теслим этиле.

7-нджи мадде

Кучьке кирьмеси

1. Ишбу Протокол Авропа Кенъешининъ азасы олгъан он девлетнинъ 6-нджи мадденинъ укюмлерине мувафыкъ Протоколнынъ олар ичюн меджбурийлигине озь разылыкъларыны ифаде эткен кунюнден учь ай кечкен сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучьке кире.

2. Бу Протокол, онынъ ичюн меджбурийлигине сонъундан озь разылыгъыны бильдирген аза олгъан эр анги бир Девлет ичюн ратификация ярлыгъынынъ я да къабул этив сенедининъ сакъланылмагъа берильгенинден учь айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучьке кире.

8-нджи мадде

Депозитарий вазифелери

Авропа Кенъешининъ Баш кятиби Авропа Кенъешининъ бутюн Девлетлерине:

- (a) эр бир имзалав;
- (b) эр бир ратификация ярлыгы я да къабул этюв яхут тасдыкълав сенедининъ сакъланылмагъа берильгени;
- (c) 4-нджи ве 7-нджи мадделерге мувафыкъ бу Протоколнынъ кучьке кирген эр бир куню;
- (d) бу Протоколгъа аит дигер эр бир акт, хабер я да беянат акъкъында хабер бере.

Бу Протоколны бунынъ тасдыгы сыфатында ляйыкъ севиеде векаялетли оларакъ имзаламагъа акъкъы олгъанлар имзаладылар.

2002 сенеси майыс 3-те Вильнюсте, эр эки метни айны кучьке саип олгъан алда англиз ве франсыз тиллеринде бирер нусхада имзаланып, Авропа Кенъешининъ архивинде сакъланылмакъта. Авропа Кенъешининъ Баш кятиби тасдыкълангъан кочюрме нусхасыны Авропа Кенъешининъ азасы олгъан эр бир Девлетке ёллай.

Инсан акълары ве эсас сербестликлерини къорчалав акъкъындаки Конвенциягъа даир

16-нджы Протокол

Страсбург, 2 X 2013 с.

Авропа Кенъешининъ азасы олгъан ве 1950 сенеси ноябрь 4-те Ромада имзалангъан Инсан акълары ве эсас сербестликлерини къорчалав акъкъындаки Конвенция (бундан сонъ «Конвенция» деп алынаджакъ) тарафы олгъан ве бу Протоколны имзалагъан Девлетлер иле Аньлашкъан Юксек Тарафлар,

Конвенция мадделерининъ, хусусан Авропа инсан акълары Махкемесининъ (бундан сонъ «Махкеме» деп алынаджакъ) эсас олгъан 19-нджы маддени эсапкъа аларакъ;

Махкеме салахиетлерининъ арттырыларакъ консультатив хулясалар бермесининъ субсидиарлыкъ принципине уйгъун оларакъ Махкеме иле миллий органлар арасында къаршылыкълы тесирни даа зияде кенишлетеджегини ве бунен Конвенциянынъ семерели къулланылувыны къуветлендиреджегини эсапкъа аларакъ;

Авропа Кенъеши Парламент Ассамблеясы тарафындан 2013 сенеси июнь 28-де къабул этильген 285 сайылы (2013) Хулясасыны эсапкъа аларакъ;

ашагъыдакилер хусусында аньлаштылар:

1-нджи мадде

1. 10-нджы меддеге уйгъун оларакъ бельгиленген Аньлашкъан Юксек Тарафларнынъ юкъары махкемелери ве трибуналлары Конвенция иле онъа даир Протоколларда къайд этильген инсан акълары ве сербестликлерининъ изааты ве къулланылувынен алякъалы оларакъ муим меселелер боюнджа Махкемеден консультатив хулясалар истейбиле.

2. Мураджаат эткен махкеме я да трибунал истейбиледжек

консультатив хулясалар ялынъыз озю бакъкъан ишнен багълы олабиле.

3. Мураджаат эткен махкеме я да трибунал озь мураджаатыны эсасландырмалы ве махкеме бакъышында олгъан ишнинъ укьукъий ве акъикъий вазиятинен багълы малюмат такъдим этмели.

2-нджи мадде

1. Буюк Палатанынъ 5 акеминден ибарет коллегиясы 1-нджи мадденинъ укюмлерине уйгъун оларакъ консультатив хулясаларнен багълы мураджаатнынъ къанаатлендирилюви/къанаатлендирильмеювы боюнджа къарар къабул этер. Коллегия къабул этмеген мураджаатына даир эсас косьтермели.

2. Мураджаат къабул этильген такъдирде, Буюк Палата консультатив хуляса бере.

3. Даа эвельки мадделерде анъылгъан Коллегия ве Буюк Палата теркибине, мураджаат эткен махкеме я да трибуналгъа менсюп Анълашкъан Юксек Тараф адындан сайлангъан ех officio акем кирсетиле. Бойле бир акем ёкъ исе я да отурышувда иштирак этип оламаса, ишбу Тарафнынъ даа эвель такъдим этеджек джедвелинден Махкеме Реиси тарафындан сайлангъан шахыс акем вазифесини эда этер.

3-нджи мадде

Авропа Кенъешининъ инсан акълары боюнджа Комиссары ве мураджаат эткен махкеме я да трибуналгъа менсюп Анълашкъан Юксек Тараф язылы къайдлар бермек ве отурышувларда иштирак этмек акъкъына саиптир. Махкеме Реиси, адалетли махкеме кечирюв макъсадынен, Анълашкъан Юксек Тарафлардан эр анги бирисине язылы къайдлар бермеге ве отурышувларда иштирак этмеге теклиф этебиле.

4-нджи мадде

1. Консультатив хулясалар эсасландырылгъан олмалы.

2. Эгер консультатив хуляса толусынен я да кысмен акемлернинъ фикир бирлигини ифаде этмесе, эр бир акем хусусий фикрини бильдирмек акъкъына саиптир.

3. Консультатив хулясалар мураджаат эткен махкеме я да трибуналгъа ве о менсюп олгъан Аньлашкъан Юксек Тарафкъа ёлланыла.

4. Консультатив хулясалар дердж этильмек керек.

5-нджи мадде

Консультатив хулясалар меджбурий дегильдир.

6-нджы мадде

Аньлашкъан Юксек Тарафлар ишбу Протоколнынъ 1-5-нджи мадделерини Конвенциягъа къошма мадделер деп къабул этелер ве Конвенциянынъ бутюн уюмлери мунасиб шекильде къулланыла.

7-нджи мадде

Ишбу Протокол Конвенцияны тасдыкълагъан Аньлашкъан Юксек Тарафларнынъ имзаламасы ичюн ачыктыр ве олар Протоколнен багъланув разылыгъыны ашагъыдаки шекиллерде ифаде этебилелер:

- а) ратификация япмакъ, къабул этмек я да тасдыкъламакъ шарты къоймадан имзаламакъ ёлунен; я да
- б) сонъундан ратификация япыладжакъ, къабул этиледжек я да тасдыкъланаджакъ деген шарт иле ратификация япмакъ, къабул этмек я да тасдыкълаяракъ, имзаламакъ ёлунен.

8-нджи мадде

1. Бу Протокол, Конвенцияны тасдыкълагъан он Аньлашкъан Юксек Тарафнынъ 7-нджи мадде уюмлерине мувафыкъ Протокол меджбурий олгъанына разылыкъларыны беян эткенлеринден учъ айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучъке кире.

2. Бу Протоколнынъ меджбурий олгъаны хусусындаки разылыгъыны сонъундан беян этеджек олгъан Анълашкъан Юксек Тарафлар ичюн Протокол, 7-нджи мадде укъумлерине мувафыкъ, Протоколнынъ меджбурий олгъаны хусусындаки разылыгъыны беян эткенлеринден учъ айдан сонъ кельген айнынъ биринджи кунюнден итибарен кучъке кире.

9-нджи мадде

Конвенциянынъ 57-нджи маддесине эсасланаракъ, ишбу Протоколнынъ укъумлеринен багълы ич бир къайд-шарткъа рухсет берильмей.

10-нджи мадде

Конвенция тарафы олгъан Анълашкъан эр анги бир Юксек Тараф, Авропа Кенъешининъ Баш кятибине беянат ёлламакъ ёлунен бу Протоколнынъ 1-нджи маддесининъ 1 пунктына мувафыкъ анги бир махкеме ве трибуналны сайлагъаныны Протокол имзалангъан сырада я да ратификация ярлыгъы, къабул ве тасдыкълав сенедини сакъланылувгъа берген вакъытта бельгилер.

11-нджи мадде

Авропа Кенъешининъ Баш кятиби Авропа Кенъешининъ азасы олгъан Девлетлер иле дигер Анълашкъан Юксек Тарафларгъа:

- (а) эр бир имзалав;
- (б) эр бир ратификация ярлыгъы я да къабул этюв яхут тасдыкълав сенедининъ сакъланылмагъа берильгени;
- (с) 8-нджи маддеге мувафыкъ бу Протоколнынъ кучъке кирген эр бир куню;
- (д) 10-нджи маддеге мувафыкъ берильген мураджаатлар; ве
- (с) бу Протоколгъа аит дигер эр бир акт, хабер я да беянат акъкъында хабер бере.

Бу Протоколны бунынъ тасдыгъы сыфатында ляйыкъ севиiede векаялетли оларакъ имзаламагъа акъкъы олгъанлар имзаладылар.

2013 сенеси октябрь 3-те Страсбургда, эр эки метни айны кучьке саип олгъан алда англиз ве франсыз тиллеринде бирер нусхада имзаланып, Авропа Кенъешининъ архивинде сакъланылмакъта. Авропа Кенъешининъ Баш кятиби тасдыкълангъан кочюрме нухасыны Авропа Кенъешининъ азасы олгъан эр бир Девлет иле дигер Аньлашкъан Юксек Тарафларгъа ёллай.

Glossariy / Глоссарий/ Глосарій/ Глоссарий/ Glossary

1. Adaletli ve lâiyiq ödev / адалетли ве лййыкъ одев / справедлива та гідна винагорода / справедливое и достойное вознаграждение / just and favourable remuneration
2. Aileviy ömür / аилевий омюр / сімейне життя/ семейная жизнь / family life
3. Akem / акем/ суддя /судья/ judge
4. Alem-aşkâre / алем-ашкяре / публічно / публично / public
5. Aliy tasil / алий тасиль / вища освіта / высшее образование / high education
6. Analıq /аналыкъ / материнство / материнство / motherhood
7. Anayasa / Анаяса / Конституція / Конституция / Constitution
8. Añlaşqan Yüksek Taraflar / Аньлашкъан Юксек Тарафлар / Високі Договірні Сторони / Высокие Договаривающиеся Стороны / High Contracting Parties
9. Apis qurbanı /апис къурбаны/ потерпілий від арешту /жертва ареста / victim of arrest
10. Aqide, itiqat / акьиде, итикъат / переконання / убеждение / conscience
11. Aqlarnıñ semereli tiklenmesi / акъларнынъ семерели тикленмеси / ефективне відновлення прав / эффективное восстановление прав / effective remedy
12. Aqsımlama/ акъсымлама/ дискримінація /дискриминация/ discrimination
13. Aqsımlav / акъсымлав / утиск / ущемление / infringement
14. Areket / арекет / діяння / деяние / act
15. Areketsizlik / арекетсизлик / бездіяльність / бездействие /omission
16. Aşkâr mahkeme / ашкяр махкеме / гласний судовий розгляд / гласное судебное разбирательство / public trial
17. Avrupa Keñeşiniñ Baş kâtibi / Авропа Кенъешининъ Баш кятиби / Генеральний секретар Ради Європи / Генеральный секретарь Совета Европы / Secretary General of the Council of Europe
18. Azimkârlıq ile, qatıylık, cürat / азимкярлыкъ иле, къатийлик, джуръат / сповнений рішучості / преисполненный решимости / being resolved
19. Balalıq / балалыкъ / дитинство / детство / childhood
20. Barışlıq / барышыкълыкъ / мир / мир / peace
21. Baş kötermek (isyannı kullanmaq) / баш котермек (исьянны къулламакъ) / застосувати повстання / прибегнуть к восстанию / recourse to rebellion
22. Beşeriyet / бешерийет / людство / человечество / mankind
23. Birleşken Milletler (Teşkilâtı) / Бирлешкен Миллетлер (Тешкиляты) / Організація Об'єднаних Націй / Организация Объединенных Наций / United Nations
24. Birleşmeler serbestligi / бирлешмелер сербестлиги / свобода об'єднань / свобода ассоциаций / freedom of association
25. Cemiyet tertibi / джемиет тертиби / громадський порядок / общественный порядок / social order

26. Cemiyetniñ medeniy ayatı/ джемиетниñ медений аяты / культурне життя спільноти / культурная жизнь сообщества / cultural life of the community
27. Ceza / джеза / покарання / наказание / punishment
28. Ciddiy uquqbozuv / джиддий укьукьбозув / істотне правопорушення / серьёзное правонарушение / penal offence
29. Cinaiy qabaatlav / джинаий кьабаатлав / кримінальне обвинувачення / уголовное обвинение / criminal charge
30. Cinayet / джинает / злочин / преступление / crime
31. Çağına yetken / чагьына еткен / повнолітній / совершеннолетний / adult
32. Çalışmaq aqqı / чалышмакь акькьы / право на працю / право на труд / right to work
33. Dava, şikâyet, talap/ дава, шикьет, талап/ заява /жалоба / application
34. Demokratik cemiyet / демократик джемиет / демократичне суспільство / демократическое общество / democratic society
35. Dep alinacaq / деп алынаджакь /далі називається / далее именуемый / hereinafter referred to
36. Devlet hizmeti / девлет хызмети / публічна служба / публичная служба / public service
37. Devriy ve açiq saylâvlar / деврий ве ачыкь сайлавлар / періодичні та чесні вибори / периодические и честные выборы / periodic and genuine elections
38. Din serbestligi / дин сербестлиги / свобода релігії / свобода религии / freedom of religion
39. Diñlevler / диньлевлер / слухання /слушания / hearings
40. Dolaşuv serbestligi / долашув сербестлиги / свобода пересування / свобода передвижения / freedom of movement
41. Ecnebiy / еджнебий / іноземець / иностранец / alien
42. Esaret / эсарет / підневільний стан /подневольное состояние/ servitude
43. Esas üriyetler / эсас урриетлер / основні свободи / основные свободы / fundamental freedoms
44. Esassız / эсассыз / свавільний / произвольный, необоснованный / arbitrary
45. Fertler gruppası/ фертлер группасы/ група осіб / группа частных лиц / group of individuals
46. Fikir serbestligi / фикир сербестлиги / свобода думки / свобода мысли / freedom of thought
47. Gizli rey berüv / гизли рей берюв / таємне голосування / тайное голосование / secret vote
48. Halqara tertip / халкьара тертип / міжнародний порядок / международный порядок / international order
49. Halqara uquq / халкьара укьукь / міжнародне право / международное право / international law
50. Hususiy şahıs/ хусусий шахыс / фізична особа /физическое лицо / individual
51. İctimaiy qorçalanuv / ичтимаий кьорчаланув / соціальна захищеність / социальная защищенность / social security
52. İctimaiy seetten qorçalanuv aqqı / ичтимаий джееттен кьорчаланув акькьы / право на соціальну захищеність / право на социальную

защищенность / right to social security

53. İnsan ailesi / инсан аилеси / людська родина / человеческая семья / human family
54. İnsan aqları / инсан акълары / права людини / права человека / human rights
55. İskence /искендже / катування / пытка/ torture
56. İstibdat / истибдат / тиранія / тирания / tyranny
57. İtibar / итибар / репутація / репутация / reputation
58. İtiqat serbestligi / итикъат сербестлиги / свобода переконань / свобода убеждений / freedom of conscience
59. İzar etmek / изар этмек / проявляти / проявлять / manifest
60. Kefalet tertibi/ кефалет тертиби/ процедурні гарантії /процедурные гарантии /procedural safeguards
61. Konsultativ hulâsalar / консультатив хулясалар/ консультативні висновки/ консультативные заключения/ advisory opinions
62. Konvensiya ile mütenasiplik /Конвенция иле мутенасиплик/ зв'язок із Конвенцією /соотношение с Конвенцией/ relationship to the Convention
63. Köçürme nusha/ кочюрме нусха/ копія/ копия/ copy
64. Madde ve protokol ükûmleri /мадде ве протокол укумлері/ положення статті і протокола /положения статьи и протокола/ provisions of article and protocol
65. Madde/ мадде/ стаття /статья /article
66. Mahkeme / махкеме / правосуддя / правосудие / justice
67. Mahkeme şubesi /махкеме шубеси/ судова влада /судебная власть / judicial power
68. Mal-mülkke saip olmaq aqqı / мал-мулькке саип олмакъ акъкъы / право на володіння майном / право владеть имуществом / right to own property
69. Maqbullik şartları / макъбуллик шартлары / умови прийнятності /условия приемлимости / admissibility criteria
70. Menlik, degerlik / менлик, дегерлик / гідність / достоинство / dignity
71. Mevam / мевам / позиція / позиция, мнение / opinion
72. Meyillik / мейиллик /віра /приверженность /belief
73. Milliy mensübiyet ve ictimaiy tabaqağa aitlik /миллий менсубиет ве ичтимаий табакъагъа айтлик/ національна та соціальна належність / национальная и социальная принадлежность/ national and social association with
74. Muqaddeme / мукъаддеме / преамбула / преамбула / preamble
75. Mustaqil ve bitaraf mahkeme / мустақиль ве битараф махкеме / незалежний та безсторонній суд / независимый и беспристрастный суд / independent and impartial tribunal
76. Mustaqillik / мустақиллик / суверенітет / суверенитет / sovereignty
77. Mütenasiplik / мутенасиплик / зв'язок / соотношение / relationship
78. Namus / намус / честь / честь / honour
79. Nezaret / незарет / нагляд / надзор / supervision
80. Nizamname (qaide) / низамнаме (къаиде) / положення /положение/ provision
81. Ortaq yazışma/ ортакъ язышма/ кореспонденція /корреспонденция/ correspondence

82. Oturışuvlar, meclis, / отурышувлар, меджлис / засідання /заседания/ plenary
83. Ömür seviyesine lâıyq olğan aq / омюр севииесине ляйыкъ олған акъ / право на життєвий рівень / право на жизненный уровень / right to a standard of living
84. Özünü idare etmegen territoriya / озюни идаре этмеген территория / несамоврядна територія / территория без самоуправления / non-self-governing territory
85. Punkt / пункт/ пункт /пункт / paragraph
86. Qabaatsız, suçsız /къабаатсыз, сучсыз / невиновный / невинный / innocent
87. Qanun / къанун / закон / закон / law
88. Qanunni qorçalav aqqı / къанунны къорчалав акъкъы / право на захист закону / право на защиту закона / right to the protection of the law
89. Qast etüv / къаст этюв / посягання / посягательство / encroachment
90. Qayd-şartlarnıñ yasaqlanması (-ıvı) / къайд-шартларнынъ ясақланмасы (-увы)/ заборона застережень /запрещение оговорок/ prohibition of reservations
91. Qızıştıruv / кызыштырув / підбурювання / подстрекательство / incitement
92. Qorçalav / къорчалав / захист / защита / defence
93. Qulluq / къуллыкъ / рабство / рабство / slavery
94. Ratifikatsiya (tasdıqlav) yarlıǵı (seneti) / ратификация (тасдыкълав) ярлыгъы (сенети) / ратификаційна грамота і документ / ратификационная грамота и документ/ instruments of ratification
95. Ratifikatsiya, tasdıqlav/ ратификация, тасдыкълав/ ратифікація/ ратификация/ratification
96. Salahiyet / салахиет /юрисдикція, компетенція /юрисдикция, компетенция /jurisdiction, competence
97. Salahiyetli milliy mahkeme / салахиетли миллий махкеме / компетентний національний суд / компетентный национальный суд / competent national court
98. Saylânğan temsilciler, vekiller / сайланған темсильджилер, векиллер / обрані представники / избранные представители / chosen representatives
99. Serbest inkişaf (ilerilev) / сербест инкишаф (илерилев) / вільний розвиток / свободное развитие / free development
100. Serbestlik ve havfsızlıq aqqı / сербестлик ве хавфсызлыкъ акъкъы / право на свободу та безпеку / право на свободу и безопасность / right to liberty and security
101. Sığınaq / сыгъынакъ / притулок / убежище / asylum
102. Söz serbestligi /сёз сербестлиги / свобода слова /свобода слова / freedom of expression
103. Sürgün / сюргюн / вигнання / изгнание / exile
104. Şahsiy mülkiyet, mal-mülk / шахсий мулькиет, мал-мульк / власність / собственность / property
105. Şahsiy ömür / шахсий омюр / приватне життя / личная жизнь / private life
106. Taqip / такьип / переслідування / преследование / persecution
107. Taraflar/ тарафлар/ сторони /стороны /parties
108. Tasil almaq / тасиль алмакъ / право на освіту / право на образование / right to education

109. Tatil, raatlanmaq aqqı / татиль, раатланмакъ акъкъы / право на відпочинок та дозвілля / право на отдых и досуг / right to rest and leisure
110. Tazminat aqqı / тазминат акъкъы / право на компенсацію/ право на компенсацію/ right to compensation
111. Teraqqiyat / теракъкийат / прогрес / прогресс / progress
112. Territorial qullanuv alanı / територіаль кьулланув аланы / територіальне застосування/ територіальная сфера действия/ territorial application
113. Tesbit etmek / тесбит этмек / установить / установить / establish
114. Tevqif / теvkиф / арешт / арест / arrest
115. Tınç toplaşuvlar serbestligi / тынч топлашувлар сербестлиги / свобода мирных зібрань / свобода мирных собраний / freedom of peaceful assembly
116. Tiıylmemezlik / тиийльмемезлик / недоторканість / неприкосновенность / immunity
117. Tolu musaviylik / толу мусавийлик / повна рівність / полное равенство / full equality
118. Tolusinen/ толусынен/ у повному обсязі /в полном объеме/ fully executed
119. Topraq бүтүнligi/ топракъ бутюнлиги/ територіальна цілісність/ територіальная целостность/ territorial integrity
120. Topraq(lar), ölkeler/ топракъ(лар), улькелер /територія (ii) /территория (ии) / territory
121. Toqunilmazlıq/ токъунылмазлыкь/ недоторканність / неприкосновенность/ security
122. Tutuluv / тутулув / затримання / задержание / detention
123. Umumiy ve musaviy saylâv aqqı / умумий ве мусавий сайлав акъкъы / загальне та рівне виборче право / всеобщее и равное избирательное право / universal and equal suffrage
124. Uquq subyekti olmaq / укьукь субъекти олмакъ / правосуб'єктність / правосубъектность / person before the law
125. Uquq üstünligi / Укъукь устюнлиги / верховенство права / верховенство права / rule of law
126. Vaqtınca yaqalanuv / вакътынджа якъаланув/ затримання/задержание/ detention
127. Vatandaşlıq / ватандашлыкь / громадянство / гражданство / nationality, citizenship
128. Vekâletlik / векалетлик /повноваження/ полномочия/ powers
129. Yaşamaq aqqı / яшамакъ акъкъы / право на життя / право на жизнь / right to life
130. Yaşamaq serbestligi / яшамакъ сербестлиги / свобода проживання / свобода проживания / freedom of residence
131. Yazışuv gizliliği (sırı) / язышув гизлилиги (сыры) / таємниця листування / тайна корреспонденции /correspondence privacy
132. Zenaat birliği / зенаат бирлиги / профспілка / профсоюз / trade union
133. Zulum / зулум / пригнічення / угнетение / oppression

Європейська Конвенція з прав людини кримськотатарською

Колектив перекладачів: Зера Бекірова, Бекір Мамутов,
Мурат Юнусов, Шевкет Юнусов

Редактор: Мурат Юнусов

Розповсюджується безкоштовно

Папір крейдяний. Друк цифровий.

Наклад 500 прим. Зам.№ 141

ISBN 978-617-95190-1-7

Видавець: ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру, видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 7367 від 22.06.2021р.

Адреса:

Україна, м. Київ, вул.Богдана Хмельницького, 51Б, 2 корпус, 2 поверх

Тел. +380673437454, e-mail: ctrc@ctrcenter.org

Друк: ФОП Кішка Іван Васильович

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру, видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 6673 від 11.03.2019 р.

Адреса:

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Ярославів Вал, 9, оф. 6

Кримськотатарський Ресурсний Центр, 2021

